

Med skeivt blick på bygd og by
Hvordan unge homofile og lesbiske forstår
seg selv i forhold til bygda og byen

Masteroppgave i geografi

Av Hanne Thuen

Vår 2006

Institutt for geografi

Universitetet i Bergen

Forord

En masteroppgave er ikke gjort i en vending. Ting tar tid, og et masterprosjekt kan ta laaang tid. Derfor er det godt å sitte her og skrive dette forordet nå. Jeg vil benytte anledningen til å takke alle gode hjelpere som har vært med å gjøre prosjektet til det det er blitt.

Takk til informantene mine, som ikke bare gav meg sin tid og sine historier, men også sin tillitt. Uten deres bidrag kunne ikke denne oppgaven blitt til.

Tusen takk til Eli Fosso, som har veiledet meg gjennom dette prosjektet og hatt tro på at dette er en interessant oppgave. Takk for dine gode råd, din evne til å ha oversikt og se strukturer, og at du alltid tar deg tid.

En takk også til alle medstudenter ved institutt for geografi i Bergen. Det sosiale og faglige miljøet dere skaper gjør instituttet til et bra sted å være! Spesiell takk til Tonje, Monica og Sigrid, for vennskap som jeg setter umåtelig stor pris på. Tusen takk for gode innspill gjennom hele masterprosjektet. Også takk til Helene og Asgeir som har hjulpet meg med å lese korrektur, både teoretisk og språklig.

Takk til alle gode venner, som alltid backer opp, og som hjelper meg å være positivt innstilt til det som (noen ganger) kan fremstå som uoverkommelig. Takk til mine foreldre for omsorg og støtte, og takk til min bror Paal som alltid er snill og hjelpsom.

Bergen, 1.juni 2006

Hanne Thuen

INNHold

FORORD	I
KAPITTEL 1: INNLEDNING	1
1.1 VALG AV TEMA	1
1.2 MOTIVASJON	3
1.3 PROBLEMSTILLING	4
1.4 OVERSIKT OVER OPPGAVEN	4
KAPITTEL 2: KONTEKST	7
2.1 DET HETERONORMATIVE SAMFUNNET	7
2.2 NORSK HOMOKAMP OG NORSK HOMOPOLITIKK	8
2.2.1 HOLDNINGER TIL HOMOFILE OG LESBISKE I DEN NORSKE BEFOLKNINGEN	10
2.3 HOMOFILE OG LESBISKES LEVEKÅR OG LIVSSITUASJON	10
2.4 BOSETNINGSMØNSTER	12
2.5 BYGD OG BY	13
2.5.1 HOMOFIL PÅ BYGDA	13
2.6 OPPSUMMERING	15
KAPITTEL 3: TEORETISK RAMMEVERK	17
3.1 HVA ER BYGD? TILNÆRMINGER TIL RURALITET	17
3.1.1 HALFACREES ROMLIGE TRIADE	20
3.1.2 HVA MED FORSTÅElsen AV BY/ URBANITET OG AV STED?	22
3.2 SOSIALE REPRESENTASJONER	23
3.2.1 DISKURSER	24
3.2.2 REPRESENTASJONER AV BYGD	25
3.3 IDENTITET	28
3.3.1 HVA ER IDENTITET?	28
3.3.2 KROPP	30
3.3.3 STEDERS IDENTITET OG STEDSIDENTITET	32
3.4 ER DET Plass TIL ANDRE IDENTITETER PÅ BYGDA?	33
3.4.1 NORMATIV GEOGRAFI	33
3.5 OPPSUMMERING	35
KAPITTEL 4: METODE	37
4.1 ETIKK – OG MEG SOM FORSKER	38
4.2 DET FØRSTE FØRST – Å FÅ INNPASS OG Å FINNE EN ROLLE	38
4.3 UTVALGET MITT	40
4.4 INTERVJU SOM METODE	42
4.4.1 INTERVJUGUIDE	42
4.4.2 INTERVJUSITUASJONEN.	44
4.4.3 INFORMERT SAMTYKKE	45

4.5 OM ANALYSE OG TOLKNING AV DATA	46
4.5.1 FRA TALE TIL TEKST	46
4.5.2 ANALYSE OG FORTOLKNING	46
4.5.3 KATEGORIER OG PROTOTYPER	48
4.5.4 TROVERDIGHET, BEKREFTBARHET OG OVERFØRBARHET	49
4.5.5 OPPBYGGING AV ANALYSEN	50
4.6 OPPSUMMERING	50
KAPITTEL 5: TRE HISTORIER	51
ANE	52
SIRI	55
TROND	58
OPPSUMMERING	60
KAPITTEL 6: REPRESENTASJONER AV BYGD OG BY	63
6.1 DEN TRYGGE BYGDA OG DEN FARLIGE BYEN	65
6.2 DEN RENE, GODE BYGDA OG DEN FÆLE, SKITNE BYEN	66
6.3 DEN IDYLLISKE BYGDA OG BARNDOMMEN	67
6.4 DEN GJENNOMSIKTIGE BYGDA OG DEN ANONYME BYEN	69
- SOSIAL KONTROLL OG FRIHET	69
6.5 LIKHET OG MANGFOLD – JANTELOV OG TAKHØYDE	70
6.6 DEN KJEDELIGE BYGDA OG BYEN MED MULIGHETER	72
6.7 DEN ENSOMME BYGDA OG BYEN MED LIKESINNEDE	74
6.8 DEN TRYGGE BYEN – ”BYGDA I BYEN”	77
6.9 OPPSUMMERING	79
KAPITTEL 7: ROMLIGE PRAKSISER – LIVET I BYGDA	81
7.1 BYGDEROMMET	83
7.2 Å STÅ FREM PÅ BYGDA	84
7.3 Å LEVE SKJULT PÅ BYGDA	86
7.4 KJÆRESTE PÅ BYGDA	88
7.5 Å BO PÅ BYGDA OG VÆRE ÅPEN	91
7.6 BYGDA SOM NORMATIVT LANDSKAP – ”A-4-HETERO”	94
7.7 OPPSUMMERING	96
KAPITTEL 8: ROMLIGE PRAKSISER – LIVET I BYEN	97
8.1 FRA BYGDEROMMET TIL BYROMMET	97
8.1.1 Å FLYTTE	98
8.2 Å STÅ FREM I BYEN	100
8.3 Å BO I BYEN OG VÆRE ÅPEN – OG SKJULT	101
8.3.1 MELLOM BYGDA OG BYEN	103
8.4 Å KOMME INN I ET MILJØ, ”BYGDA I BYEN”	103
8.5 Å VÆRE KJÆRESTE I BYEN	106
8.6 OPPSUMMERING	107

KAPITTEL 9: KONSTRUKSJONEN AV IDENTITET OG STEDERS IDENTITET	109
9.1 KONSTRUKSJON AV EN HOMOFIL ELLER LESBISK IDENTITET	110
9.1.1 FØRSTE FASE: SENSITIVISERING	110
9.1.2 ANDRE FASE: IDENTITETSFORVIRRING	111
9.1.3 TREDJE FASE: GODTATT LESBISK/ HOMOFIL IDENTITET	113
9.1.4 FJERDE FASE: EN FORPLIKTENDE IDENTITET	116
9.1.5 EN FEMTE FASE? KROPPSLIGGJORT HOMOFIL ELLER LESBISK IDENTITET?	117
9.2 KONSTRUKSJON AV STEDERS IDENTITET	118
9.2.1 MYTER OM BYGDA OG BYEN	119
9.2.2 DEN HYBRIDE BYGDA OG BYEN	120
9.3 "BYGDEHOMO" OG "BYHOMO"?	121
9.4 OPPSUMMERING	123
KAPITTEL 10: OPPSUMMERING OG AVRUNDING	125
LITTERATURLISTE	129
FIGURLISTE	
Figur 3.1: Halfacrees (2006) modell av det rurale rom	21
Figur 4.1: Fire nøkkelementer i Livsløpsparadigme (Giele & Elder, 1998:11)	43
Figur 6.1: Dominerende forestilling av bygd og by (Berg og Lysgård, 2004)	64
Figur 6.2: Representasjoner av bygda og byen i forhold til en homofil eller lesbisk identitet	79
Figur 9.1: "Byen i bygda" og "bygda i byen"	121

Kapittel 1: Innledning

”Bli med på gommen!”

I en alder av tre-fire år hadde min bror allerede forstått viktigheten av rom. Når vi fikk besøk hjemme hos oss, enten det var av familie eller venner av foreldrene våre, var min bror og møtte dem i gangen. Han tok dem i hånden og halte og dro før de hadde rukket å henge fra seg ytterklærne. Han ville ha dem med på rommet sitt. Han hadde allerede lært at stuen var de voksnes territorium, i stuen skjedde det meste på de voksnes premisser. Så det gjaldt å være tidlig ute og kapre gjestene før de nådde stuen, for på ”gommen” kunne han bestemme. Rom er alltid tilstedeværende i menneskets liv. Det er gjennom rommet vi lever og fra vi er små lærer vi hvordan ulike rom har ulik betydning og vi lærer at det alltid er noen som har eller prøver å ha makt over rommet.

Denne oppgaven handler om rom, den handler om bygderom og byrom. I denne oppgaven er rom også knyttet til identitet, ved at jeg tar for meg hvordan det er å bo i bygda eller i byen og ha en homofil eller lesbisk identitet. Sentralt i oppgaven står representasjoner av rom, praksiser og identitet. Jeg tar også opp makt og grenser som blir skapt i samfunnet vårt og gjennom rommene våre og hvordan disse grensene blir til, hvordan de virker og hvordan de blir tydeliggjort gjennom overskridelser.

1.1 Valg av tema

Når homoseksualitet blir nevnt i samme setning som bygd, er det ofte i en negativ sammenheng. Det er blitt fokusert på at bygd ikke er et sted for homoseksualitet, at homofile og lesbiske velger å flytte fra bygda og på den høye selvmordsraten blant homofile og lesbiske. I denne sammenhengen blir ofte bygd sett på som en motsetning til by, hvor by blir sett på som et mer ”anonymt” rom, mer åpent for nye impulser og mer tolerant, mens bygda blir sett på som et sted hvor det er umulig å stikke seg bort, hvor man foretrekker konformitet og det gjeldende og hvor man finner intoleranse, ikke bare mot homofile, men mot alle som er annerledes. Det er dette forfatterne av NOVA-rapporten om lesbisk og homofiles levekår sikter til når de skriver:

”Den underliggende antagelsen er at små lokalsamfunn med likhet som organiserende prinsipp vil være mindre tilbøyelige til å tolerere alternative former for kjærlighet og samliv enn større bysamfunn som nødvendigvis må leve med forskjeller – ja, til en viss grad har forskjellen som organiserende prinsipp” (Hegna m.fl., 1999:37).

Denne antagelsen ligger til grunn for mye av forskningen omkring homofili, og det ligger også en antagelse om at homofile migrerer fra bygdene til byene. Det finnes i dag ikke noe forskning som underbygger eller avkrefter en slik hypotese. I denne oppgaven vil jeg heller ikke fokusere på om dette er tilfelle, men jeg vil forsøke å vise hvordan det kan være å vokse opp og bo på bygda som homofil eller lesbisk. Jeg vil også sammenligne livet på bygda med livet i byen.

Valentine (2001) hevder at bygda for homofile ofte oppleves som at ”det er ingenting å gjøre og ingen plass å gå”, på samme måte som den ofte oppleves av ungdom (Fosso, 2003). For homofile kan bygda oppleves som å ha få, om ingen, nettverk, og de fremskrittene som blir gjort av urbane interesseorganisasjoner har som regel liten innvirkning eller gjennomslagskraft på forholdene i bygda (Valentine, 2001). Kanskje er det derfor også sann at homofile på bygda vegrer seg for å stå frem av frykt for homofobe holdninger og intoleranse. Bell (2003) henviser til drapet på Matthew Shepard, en ung homofil gutt, som et eksempel på enkelte og ekstreme holdninger som kan eksistere på bygda. Dermed kan det være lett å tro at det kan være vanskelig og kanskje direkte utrygt å stå frem som homofil på bygda, spesielt når man mangler det nettverket som kan være tilgjengelig i byen. Et element er utenforståendes reaksjoner, et annet er familie og venners. Å skille seg ut fra ”det normale” kan være spesielt vanskelig i tette og familieorienterte samfunn som bygdene ofte er.

Thorsen og Verstad (2004) har i en kvalitativ studie prøvd å finne de kulturelle forestillingene om bygd i vårt samfunn. De har intervjuet ulike grupper, som ungdommer, politikere, journalister og forskere, om hva bygd egentlig er. En informant fra politikergruppen uttalte dette om hvordan det tette sosiale samfunnet kan virke:

”De som har sterke meninger som er stikk i strid med det offisielle flertallets meninger faller utenfor. Homoseksualitet vil jeg si er et tydelig problem på bygda, fordi det er sjelden noen som står fram. Og står de i så fall fram med det så har de flyttet i fra bygda...” (Thorsen og Verstad, 2004:178).

Löfgren (1993) har gjort en studie hvor han kartlegger om det finnes noe bosetningsmønster blant homofile i Skandinavia. Han bruker abonnementslister fra Blikk og Reporter, magasiner som henvender seg til homofile, og finner at abonnementene er konsentrert til de store byene. Han finner nesten ingen abonnenter på bygdene. Hvorfor ikke? Dette viser at studier som omhandler homofil identitet og bygd er viktige.

1.2 Motivasjon

Motivasjonen min for å velge dette temaet for oppgaven min er flerdelt. Den viktigste er at jeg har flere venninner som er lesbiske, og jeg har sett på nært hold hvor vanskelig dette kan være både for dem og omgivelsene, i erkjennelsesprosessen, det å stå frem og det å tilhøre en minoritet. Denne minoritetsstatusen er heller ikke noe man deler med den nærmeste familien, slik som hos mange andre minoriteter. Spesielt vanskelig er det når man tilhører en minoritet alle har "rett" til å mene noe om.

Det er mye fokus på seksualitet i vårt samfunn, men det er samtidig noe som vi anser som personlig og noe som tilhører vår private sfære. Samtidig blir homoseksualitet sett på som "offentlig", noe alle har rett til å vite og mene om. Hvis noen er homofile eller lesbiske vil vi gjerne putte dem i båsen "de andre". Homofile og lesbiske er også en gruppe som blir behandlet annerledes ved lov i Norge. De er ikke likestilt med heterofile når det gjelder ekteskap og adopsjon. Grunnen til dette ligger i vår kulturarv og religion, men bryter med grunnleggende menneskesyn, at alle mennesker er likeverdige. Denne motsetningen, at alle mennesker er likeverdige, men at homofile og lesbiske kan behandles annerledes ved lov, er et paradoks. Dette sender et signal til resten av samfunnet om at homofile og lesbiske ikke anses som likeverdige med heterofile og at de kan behandles annerledes.

Dette er en motivasjon for å skrive denne oppgaven, å sette fokus på en gruppe som har store sjanser for å bli diskriminert eller utestengt fra arenaer og rom som andre tar som selvfølge å inkluderes i.

1.3 Problemstilling

Jeg skal ta for meg både bygd og by i denne oppgaven og det i forhold til å ha en homofil eller lesbisk identitet. Jeg vil se på hvordan homofile og lesbiske opplever bygda og byen og hvordan de opplever disse rommene i forhold til sin egen identitet. På grunnlag av dette har jeg formulert en problemstilling, og den lyder som følger:

Hvordan ser homofile og lesbiske på bygda og byen, og hvordan forstår de seg selv i forhold til bygda og byen?

Denne ene problemstillingen inneholder flere dimensjoner. For det første handler den om sosiale konstruksjoner av bygd og by, eller om hvordan homofile og lesbiske forstår og representerer bygda og byen. For det andre handler problemstillingen om hvordan de forstår seg selv, som homofil eller lesbisk, i relasjon til bygderommet og byrommet. Jeg tar utgangspunkt i unge homofile og lesbiske som har flyttet fra bygda til Oslo. Dermed blir opplevelsen av oppveksten på bygda, hvordan det var å flytte og hvordan overgangen fra bygd til by har påvirket det levde livet, viktige aspekter. Hvordan de forstår seg selv handler også om hvordan de faktisk lever livene sine, gjennom praksiser og strategier. Oppgaven kommer altså til å ta for seg representasjoner, praksiser, identitet og rom.

1.4 Oversikt over oppgaven

Oppgaven består av ti kapitler. Kapittel to er for å sette oppgaven inn i en kontekst. Det begynner med å ta for seg heteronormativiteten som eksisterer i samfunnet vårt, og som i og for seg danner et utgangspunkt for denne oppgaven. I den forbindelse ser kapittelet historisk på norsk homokamp og homopolitikk. I tillegg drøftes situasjonen i dag og de sosiale bevegelsene som har oppstått. Det kommer også litt inn på studieområdene, som er bygd og by. Kapittel tre tar for seg hvilke teorier som best kan belyse problemstillingene, dette inkluderer blant annet forståelse av hva rom, sted, identitet og normativ geografi er. Kapittel fire tar for seg den metodiske gjennomføringen av studiet og diskuterer analyse og fortolkning.

Kapittel fem er det første analysekapittelet. Her presenteres tre ulike beretninger som danner en ramme for oppgaven. Dette er historiene til informantene jeg valgt å kalle Ane, Siri og Trond. Historiene handler om oppveksten på bygda, om flytting og om livet i byen i forhold til det å ha en homofil eller lesbisk identitet. Kapittel seks ser på representasjonene av bygd og by og knytter disse til teori og tidligere forskning. I kapittel syv og åtte vises det hvordan representasjonene også får et romlig uttrykk ved at praksiser og strategier henger sammen med disse og gir seg utslag i produksjonen av rommene. Kapittel ni handler om identitet, både menneskers identiteter og steders identiteter, og hvordan disse henger uløselig sammen. I kapittel ti oppsummeres funnene i dette prosjektet og hvilken betydning de har.

Kapittel 2: Kontekst

Oppgaven handler på den ene side om homofile og lesbiske og på den andre side om bygd og by. Men for å få en forståelse av hvorfor dette er interessant, vil dette kapittelet sette temaet i en videre kontekst, nemlig det heteronormative samfunnet. Deretter ser kapittelet på utviklingen som har skjedd i norsk homokampen og norsk homopolitikk. Det ser også på hvordan det er å være homofil og lesbisk i Norge i dag, ved hjelp av NOVAs levekårsundersøkelsen fra 1999.

2.1 Det heteronormative samfunnet

“Hadde forresten en rar episode på kjøkkenet nå. Jeg husker ikke om jeg har fortalt folk hva jeg studerer her. I hvert fall snakket de om skole, og så sa hun ene at mange av lærerne på hennes skole var homofile. Og så snakket de litt om det, og så sa hun: “jeg begynner å lure på hva slags skole jeg egentlig går på”. Og det synes jeg er en ganske kjip ting å si. Hva vet hun om meg for eksempel? Hva hvis jeg hadde vært lesbisk? Jeg begynner å skjønne hvor lite som skal til for at folk skal føle seg utenfor og hvordan rom blir territorialisert igjennom språket. Plutselig var kjøkkenet et rom som ikke var så veldig homovennlig.” (Utdrag fra feltlogg)

Dette er et utdrag fra mine notater om oppholdet i Oslo. Jeg bodde på et studenthjem og satt på felleskjøkkenet da episoden utspant seg. Den illustrerer hvordan heteronormativiteten virker og hvor lite som skal til for å få folk til å føle seg utilpass og lite velkomne i det aktuelle rommet.

I artikkelen ”(Hetero)sexing space: lesbian perceptions and experiences of everyday spaces” beskriver Valentine (1993a) hvordan det offentlige rommet blir organisert av det heteroseksuelle hegemoniet. Majoriteten av mennesker i samfunnet vårt er heteroseksuelle og heteroseksualitet er ikke noe som er begrenset til det private rommet, men noe som preger hele samfunnet. Offentlige steder, som arbeidsplasser, skoler, kafeer, treningscentre, etc er ikke aseksuelle steder, men heteroseksuelle steder. Dette er noe som blir sett på som så selvfølgelig (kroppsliggjort) at det ikke reflekteres over. Det at seksualitet er noe som tilhører det private rommet er en myte som blir opprettholdt fordi heteroseksualiteten er så normalisert. Heteroseksualitet er institusjonalisert gjennom ekteskapet, loven, skattesystemet

og velferdssystemet og blir feiret i offentlighet gjennom for eksempel bryllupet (Duncan, 1996).

At heteroseksualiteten er dominerende blir ikke synlig for dem som innehar denne seksualiteten, selv ikke når noen bryter med normen. Da er det denne "andre" seksualiteten som blir synlig og sett på som å seksualisere rommet. Det heteroseksuelle rommet blir sett på som et nøytralt rom. Et tydelig eksempel på dette er når folk sier at de tolerer homofile og lesbiske, så lenge de ikke "viser seg frem" eller "plager andre" med sin seksualitet. Implisitt i dette ligger det at den heterofile seksualiteten ikke blir "vist frem" eller "plager andre". Det at heterofile selv har en seksualitet som de til stadighet viser frem og som de antar at alle andre innehar, er ikke noe som blir reflektert over. Dette er fordi heterofile ikke tenker over at når man går på butikken med ektefelle eller kjæreste for å handle inn til middag, eller når man har bilder av denne på pulten sin på jobb, eller når man holder hender når man går en tur eller kysser hverandre på kinnene når man drar fra hverandre, at man da "viser frem" sin seksualitet (Myslik, 1996). Denne heteronormativiteten som finnes i samfunnet vårt og antagelsen om at alle er heterofile, er noe som er svært synlig og har stor innvirkning på livene til de som har andre seksualiteter.

2.2 Norsk homokamp og norsk homopolitikk

I 1949 begynte den første organiseringen av homofile og lesbiske i Norge. Denne organiseringen hadde sitt utspring fra *Det Danske Forbund af 1948* og var en sped start for det som kom til å bli kalt *Forbundet av 1948 – Norsk seksjon av Det Danske Forbundet af 1948*. I 1950 ble det første konstituerende møte holdt og i 1953 ble navnet endret til *Det Norske Forbund av 1948* (fra nå *DNF-48*). I 1953 prøvde også myndigheten å innskrenke organisasjonsretten for homofile og lesbisk ved et lovforslag som kunne gjøre det straffbart å holde møter om det viste seg at noen av deltakerne var under 21 år. Dette var for å hindre rekrutteringen til *DNF-48*. Lovforslaget ble ikke vedtatt og organisasjonen har siden vært aktiv i å kjempe for homofile og lesbiskes rettigheter. Denne foreningen ble i 1992 del av det som i dag er kjent som *Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring* (kilde: www.llh.no).

Når det gjelder norsk homopolitikk ble homofili forbudt ved lov da norsk straffelov ble til i 1902. Da ble § 213 til, som gjorde sex mellom to menn straffbart. Denne loven gjaldt altså

ikke for kvinner, da kvinner ikke ble sett på som å inneha en egen seksualitet. I løpet av tidsrommet 1905 – 1950 ble 119 menn dømt for brudd på denne loven. Loven gjaldt helt frem til 1972, da den etter mye arbeid fra *DNF-48* ble opphevet og en ny lov med lik seksuell lavalder for heterofile og homofile ble i stedet vedtatt. Andre viktige årstall for norsk homopolitikk er:

- 1977: Norsk Psykiatrisk Forening fjerner homoseksualitet som sykdomsdiagnose.
- 1978: Kirke- og Undervisningsdepartementet garanterte full rettsikkerhet for åpne homofile lærere i skolen.
- 1979: Homofile fikk fulle rettigheter i forsvaret.
- 1981: Det ble innført særskilt straffevern for homofile.
- 1982: Sosialdepartementet fjernet homofili som sykdomsdiagnose.
- 1993: Stortinget vedtok partnerskapsloven hvor homofile og lesbiske får samme rettigheter og plikter som i det heterofile ekteskapet, med unntak av adopsjon og kirkelig vigsel.
- 1998: Homofile og lesbiske ble inkludert med egen antidiskrimineringsparagraf i arbeidsmiljøloven.
- 2002: Det ble det åpnet for stebarnsadopsjon for homofile og lesbiske i registrerte partnerskap (Kilde: www.llh.no).

Og i dag, i 2006, blir det arbeidet for at homofile også skal ha rett til å gifte seg og inngå ekteskap og til å adoptere barn. Kim Friele, en av grunnleggerne av *DNF-48*, ble i 2005 kåret til en av Norges fem mest betydningsfulle mennesker i det siste århundret av NRKs seere.

Alle disse lovendringene og rettighetene som har gagnet homofile og lesbiske er direkte resultater av aktivisme og organisering. Gjennom aktiv påvirkning av samfunnsdiskursene blir det åpnet opp for endringer, ikke bare av lover og paragrafer, med av samfunnsdiskursene i seg selv og folks holdninger. Men selv om samfunnsdiskursene har endret seg, betyr ikke det at alle respekterer og anerkjenner homofile og lesbiske. Som nevnt lever vi i et heteronormativt samfunn.

2.2.1 Holdninger til homofile og lesbiske i den norske befolkningen

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) publiserte i 1999 en rapport om levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn. I den forbindelse ble det også gjort en holdningsundersøkelse blant den norske befolkningen. Den viser at i takt med det arbeidet som er gjort og de lovendringene som har kommet, har folks holdninger omkring homofile og lesbiske også endret seg. I 1998 mente en fjerdedel av befolkningen at homofile og lesbiske bør få adoptere barn. I 1992 var det knappe en av ti som mente det samme. I 1998 oppgir en av ti å ha en nær venn som er homofil eller lesbisk, og fire av ti har en bekjent som er homofil eller lesbisk. Undersøkelsen viser også at det er de som har nære venner som er homofile og lesbiske som er mest positivt innstilt til homofile og lesbiske. Dette viser hvor viktig åpenhet og inkludering er for å skape en forståelse for homofile og lesbiskes rettigheter og livssituasjon. Blant de som er mest negative til homofile og lesbiskes rettigheter og livssituasjon finnes en større andel menn enn kvinner, og en større andel eldre over 60 år er negative enn andre aldersgrupper (Hegna m.fl., NOVA 1/1999).

2.3 Homofile og lesbiskes levekår og livssituasjon

Hvordan var homofile og lesbiskes levekår og livssituasjon i 1998? Rapporten fra NOVA viste at de fleste har et godt forhold til familien sin, kun en av tjue oppgir at de har dårlig eller ingen kontakt med den nærmeste familien. Det er en større andel av homofile og lesbiske enn den generelle befolkningen som lever alene og som sjelden har kontakt med naboer. Men et positiv funn er at lesbiske og homofile i NOVA-undersøkelsen har gode vennskapsnettverk. Det er flere her som har fortrolige venner, og de har oftere vennekontakt enn kvinner og menn i den generelle befolkningen. En av tre har flest homofile venner, en av tre har flest heterofile venner og en av tre har like mange av hver. Det er de yngste og personer i spredtbygde strøk som forteller at de har flere heterofile venner enn lesbiske og homofile. Seks av ti har integrerende livsform, dvs. at de ofte har kontakt med så vel heterofile som homofile eller lesbiske venner og at disse vennene omgås samtidig (Hegna m.fl., NOVA 1/1999).

Homofile og lesbiske er i større grad enn den generelle befolkningen utsatt for trusler om vold. Blant lesbiske kvinner hadde dobbelt så mange opplevd trusler om vold enn kvinner generelt, og blant homofile menn hadde tre ganger så mange opplevd trusler om vold enn menn

generelt. Spesielt ille er det for unge homofile og lesbiske, der hadde fem ganger så mange blitt utsatt for trusler om vold enn unge kvinner og menn generelt. Når det gjelder å bli utsatt for vold hadde en av ti lesbiske kvinner under 25 år blitt utsatt for vold, mot en av tjue i den generelle befolkningen. Homofile menn stilte likt som menn i den generelle befolkningen når det gjelder å bli utsatt for vold (Hegna m.fl., NOVA 1/1999). Dette viser at frykten for å stå frem som homofil eller lesbisk kanskje ikke er ubegrunnet, og at man har større risiko enn den generelle befolkningen for å bli utsatt for trusler om vold. Spesielt utsatt er lesbiske kvinner under 25 år, som har dobbel så stor sannsynlighet for å bli utsatt for vold enn en jevnaldrende heterofil jente.

Homofile og lesbiske har også større risiko for psykiske plager enn den generelle befolkningen. Lesbiske og homofile som lever skjult er dessuten mer plaget av psykiske vansker enn de som er åpne. Personer som integrerer heterofile og homofile i vennekretsen, har bedre psykisk livskvalitet enn de som har segregerte homofile og heterofile vennekretser. Personer som er i fast forhold til en person av samme kjønn, eller bor sammen med denne, har bedre psykisk helse enn homofile og lesbiske som er enslige.

Selvordstanker og selvmordsforsøk er hyppigere hos homofile og lesbiske sammenlignet med den generelle befolkningen. 16 prosent av mennene og 20 prosent av kvinnene i undersøkelsen har forsøkt å ta sitt eget liv minst en gang i løpet av livet. Følelse av isolasjon og ensomhet, ønsket om å komme bort fra en uutholdelig situasjon, avmakt i forhold til fremtiden og problemer med å akseptere seg selv som homofil eller lesbisk er de fire hyppigste motivene som ble oppgitt for selvmordsforsøket (Hegna m.fl., NOVA 1/1999). Homofile og lesbiske er altså en gruppe som er mer sårbar enn den generelle befolkningen, og denne sårbarheten henger sammen med heteronormativiteten og problemer med aksept og selvaksept.

Rusmiddelbruk er også hyppigere blant lesbiske og homofile. Det var mange flere i NOVA-undersøkelsen som ofte drakk seg beruset enn i den generelle befolkningen. Det var også en mindre andel enn i den generelle befolkningen som sjelden drakk alkohol. I forhold til kvinner generelt drikker lesbiske seg beruset oftere (4:1), mens forholdstallet mellom homofile menn og menn generelt er 2:1. Lesbiske kvinner skiller seg altså sterkt ut i forhold til kvinner generelt når det gjelder alkoholbruk. Når det gjelder bruk av illegale, narkotiske

stoffer er bruken høyere hos lesbiske og homofile enn hos befolkningen for øvrig. Andelen unge lesbiske og homofile i alderen 18-24 år i Oslo som har brukt cannabisstoffer i løpet av det siste året før undersøkelsen ble gjort, var dobbelt så høy som hos et representativt utvalg av Oslo-ungdom. 45 prosent av lesbiske kvinner i denne alderen hadde brukt hasj eller andre cannabisstoffer (Hegna m.fl., NOVA 1/1999).

I forhold til mitt prosjekt har ikke disse tallene direkte relevans. Jeg bruker dem som en kontekst for å vise hvordan den generelle situasjonen er for homofile og lesbiske i Norge. Det som kommer frem av tallene er at det ikke er enkelt å leve som homofil eller lesbisk på tross av de store fremskrittene som er gjort politisk. Det mest positive i levekårsundersøkelsen er at homofile og lesbiske har flere fortrolige venner og større vennenettverk enn folk flest. Men NOVA-rapporten viser at homofile og lesbiske generelt er en mer utsatt og sårbar gruppe, og dermed også at forskning omkring hvordan de opplever livene sine er viktig.

2.4 Bosetningsmønster

NOVAs levekårsundersøkelse setter også fokus på bosetningsmønsteret. 54 prosent av de spurte var bosatt i Oslo. Til sammenligning bor 22 prosent av den generelle befolkningen der. Undersøkelsen viser også at nesten halvparten av respondentene som har vokst opp i andre fylker, har etter at de fylte 16 år flyttet til Østlandet. Nesten alle bosatte seg i Oslo. Undersøkelsen er ikke representativ¹, men indikerer at andelen av befolkningen som er lesbiske og homofile er konsentrert til de større byene og da til Oslo (Hegna m.fl., NOVA 1/1999).

I undersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi grunn til flytting fra hjemsted til Oslo og da svarte 69 prosent at utdanning var viktig, og 59 prosent oppgav ønske om å bo i en større by som et viktig moment. Andre grunner var også muligheten for å treffe andre homofile (56 prosent blant menn og 40 prosent av kvinner), større grad av seksuell frihet (46 prosent av menn og 24 prosent av kvinner), slippe unna problemene med å leve som homofil på hjemstedet (42 prosent av menn og 26 prosent av kvinner). Ut fra denne undersøkelsen kan det se ut som om det kan være vanskeligere å være en homofil mann enn en lesbisk kvinne på

¹ Fordi man ikke kjenner den homofile og lesbiske populasjonen, er det heller ikke mulig å trekke et tilfeldig og representativt utvalg (Hegna m.fl., NOVA 1/1999).

mindre tettsteder og bygder. Jeg har ikke gjort noen distinksjon mellom det å være homofil mann og lesbisk kvinne i min oppgave.

2.5 Bygd og by

I prosjektet er det ikke ei bestemt bygd som undersøkes (jf.kap.1.3), men jeg har intervjuet homofile og lesbiske som kommer fra forskjellige bygder. Hva som er ei bygd er heller ikke definert (jf. side 16), og siden bygd forstås som sosialt konstruert i dette prosjektet, definerer informantene selv om de kommer fra bygd eller ikke. Når det gjelder by valgte jeg Oslo, et valg som blir sett nærmere på i metodedelen av oppgaven.

Oslo er Norges største by og i 2005 hadde Oslo kommune nærmere 530 000 innbyggere (www.ssb.no). Det er også den byen med minst andel barn og størst andel yrkesaktive i forhold til den generelle befolkning. En stor andel av befolkningen er innflyttere enten fra et annet sted i Norge eller fra et annet land. Som vi så fra bosetningsmønsteret fra NOVA-rapporten, bodde 54 prosent av respondentene i den undersøkelsen i Oslo. Dette betyr ikke at 54 prosent av homofile og lesbiske bor i Oslo, men at det er mange homofile og lesbiske som flytter dit, med tanke på at halvparten av disse kom fra andre fylker. Oslo har et miljø, eller flere miljøer, for homofile og lesbiske som er større en dem man finner andre steder i Norge.

2.5.1 Homofil på bygda

Hvor mange homofile og lesbiske som bor rundt omkring i bygdene i Norge er det vanskelig å ha noen konkrete tall på. Men at de er der har man begynt å sette mer fokus på. Norges Bygdeungdomslag startet en kampanje som het ”Gay på landet”, hvor de rettet søkelyset på å være homofil eller lesbisk på bygda. Denne kampanjen kom i gang etter Stortingsmelding *Levekår og livskvalitet for lesbiske og homofile i Norge* (St.meld. nr. 25, (2000-2001)) og hvor Norges Bygdeungdomslag fikk økonomisk støtte fra Barne- og familiedepartementet til å drive informasjonsarbeid. Kampanjen hadde som formål å gjøre det lettere å være ung og homofil i bygde-Norge. I den forbindelse la de frem ti budene til bygda:

TI BUD TIL BYGDA:

1. Ikke bruk homo som skjellsord.
2. Si fra at det ikke er greit når andre bruker homo som skjellsord.
3. Kutt ut homsevitsene.
4. På fest: Kutt ut homsevitsene da også.
5. Ikke ta for gitt at alle er hetero. Ikke bestevennen, naboen, søstra di – eller ungen din. Vær åpen og si fra at det er ok uansett.
6. I seksualundervisningen på skolen: Si fra til læreren at alle på skolen neppe er hetero, be hun eller han ta høyde for det i undervisningen.
7. Send et postkort/en e-post til oppvekstsjefen i kommunen din og spør hva han eller hun gjør for å gjøre det lettere å være homofil der du bor.
8. Diskuter på skolen, på jobben, i familieselskapet og i syklubben – er det lett å være homofil i bygda vår?
9. Spør deg selv – hvordan ville jeg oppføre meg mot en homofil bekjent – er jeg ok?
10. Gi bygdedyret et tupp bak: Støtt hverandre – våg å være annerledes, og ros andre som tør å være seg selv!

Kilde: Gay på landet – Norges Bygdeungdomslag

2.6 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg tatt for meg den samfunnsmessige og sosiale rammen for oppgaven. Den posisjonen homofile og lesbiske har i samfunnet i dag er bedre enn den var for bare 13 år siden. Samtidig er det viktig å poengtere at dette ikke har vært en ”naturlig” utvikling, men et resultat av en tålmodig påvirkning av lover og regler og generelle samfunnsdiskurser. Jeg har vist hvordan samfunnet vårt forholder seg til homofile og lesbiske, og gjennom NOVAs levekårsundersøkelse gitt et lite innblikk i hvordan homofile og lesbiske har det i Norge. Undersøkelsen viser at de som gruppe er mer utsatt når det gjelder psykiske problemer og rusmiddelbruk enn den generelle befolkningen. Lesbiske kvinner under 25 år er også mer utsatt for vold enn andre kvinner i samme aldersgruppe. Det er blitt vist til at bosetningsmønsteret blant homofile og lesbiske er preget av at mange flytter til byene og til Oslo, men også at det bor homofile og lesbiske på bygdene.

I kapittelet som følger rettes fokus mot det teoretiske rammeverket for oppgaven, og hvilke teorier som kan være til hjelp i undersøkelsen.

Kapittel 3: Teoretisk rammeverk

For å kunne gjøre en analyse av empirien og besvare problemstillingene, trengs det et teoretisk fundament eller rammeverk. Prosjektet er opptatt av hvordan unge homofile og lesbiske opplever og forstår bygda og byen, og hvordan de forstår seg selv og sin identitet i forhold til disse to rommene. I dette teoretiske rammeverket er det dermed først behov for en forståelse av bygd og by, og deretter av forholdet mellom bygd, by og identitet.

I det følgende diskuteres ulike forståelser av ruralitet og urbanitet. Det diskuteres også hvordan sted skal forstås i denne sammenhengen. Som følge av hvordan ruralitet og urbanitet forstås, trengs det en kunnskap om hva sosiale representasjoner og imaginære geografier er og hvordan de virker. Til slutt tar teoridiskusjonen opp identitet og stedsidentitet og hvordan disse henger sammen, ikke bare med hverandre, men også hvordan steder kan forstås som normative geografier (Cresswell, 1996).

3.1 Hva er bygd? Tilnærminger til ruralitet

For å få en forståelse av hva bygd er, kan man se på det overordnede begrepet ”ruralitet” (Berg og Lysgård, 2004). Ruralitet er ikke en entydig kategori eller begrep, men er blitt definert og redefinert flere ganger. Cloke viser også til at:

”While cities are usually understood in their own terms, and certainly without nervousness about defining or justifying that understanding, rural areas represent more of a site of conceptual struggle” (2006a:18).

Forståelsen av by har altså i følge Cloke vært lettere å begrepsfeste enn forståelsen av bygd. Ruralgeografien har likevel vært opptatt av å definere ruralitet for å finne et begrep som har best mulig forklaringskraft (Berg og Lysgård, 2004). Det er over tid identifisert tre (Halfacree, 1993, nevner fire) hovedtilnærminger til begrepet. Cloke (2006a) identifiserer disse som *den funksjonelle tilnærmingen, den politisk-økonomiske tilnærmingen og ruralitet forstått som sosial og kulturell konstruksjon.*

Innenfor *den funksjonelle tilnærmingen* (Cloke, 2006a) finner vi den deskriptive og den sosiokulturelle tilnærmingen. Den deskriptive tilnærmingen til ruralitet definerte rurale områder ved hjelp av et utvalg variabler som er observerbare og målbare (Halfacree, 1993). Eksempler på slike variabler er arealbruk, sysselsetting, befolkningsstørrelse og -tetthet. Man forsøkte ved hjelp av disse variablene å klassifisere regioner som mer eller mindre rurale. Problemet med denne tilnærmingen var at man egentlig bare beskrev et område ut fra noen kriterier man på forhånd hadde klassifisert som å uttrykke ruralitet, og begrepet ruralitet ble dermed innholdsløst (Halfacree, 1993, Berg og Lysgård, 2004, Cloke, 2006a). Fordi denne tilnærmingen tar utgangspunkt i forhåndsbestemte kriterier, vil den ekskludere alt og alle som faller utenfor det som blir definert som ruralt (Cloke, 2006a). Den vil for eksempel ekskludere homofile og lesbiske fra rurale studier.

Den sosiokulturelle tilnærmingen så på sammenhengen mellom en regions befolkningsstørrelse og sosiokulturelle forhold. Man mente for eksempel at befolkningstetthet påvirket folks handlinger og holdninger (Halfacree, 1993). Lavt innbyggertall og lav befolkningstetthet ga et ruralt samfunn stabilitet, likhet, sosial kontroll og omsorg (Berg og Lysgård, 2004). Problemet med denne tilnærmingen var at den forutsatte en sammenheng mellom bestemte kvantifiserbare forhold når det gjaldt befolkningen og dens karakteristikker, også de kvalitative aspektene. Dette er svært deterministisk og også empirisk sett uriktig, rurale områder er stadig i endring og til dels svært forskjellige når det gjelder sosiokulturelle forhold (Cloke, 2006a, Berg og Lysgård, 2004). I denne tilnærmingen blir by og bygd sett på som vesensforskjellige og som motsetninger (dikotomier), og homofil identitet blir enten noe som tilhører byen eller bygda. Dermed blir denne tilnærmingen lite fruktbar i forhold til mitt prosjekt.

”Locality-tilnærmingen” (Halfacree, 1993) karakteriserer Cloke (2006a) som en *politisk – økonomisk tilnærming*. Blant annet var man opptatt av at lokale (økonomiske) endringer ikke bare skyldtes lokale forhold, men også endringer nasjonalt og globalt. Man kom ikke opp med noen god definisjon av hva ruralitet er, men gjennom denne tilnærmingen åpnet man opp for at endringer skjer i møte mellom nasjonale/globale endringer og lokale forhold. I ”localitytilnærmingen” opereres det med en annen romforståelse enn de overnevnte, nemlig relasjonelt rom, hvor rom er skapt i relasjon mellom sosiale objekter (Berg og Lysgård, 2004). Selv om denne tilnærmingen ser på bygda som skapt av sosiale relasjoner og i stadig endring,

er tilnærmingen lite opptatt av sosiale og kulturelle dimensjoner med betydning for menneskers liv og hverdagsliv. Som sådan tilbyr den politisk-økonomiske tilnærmingen lite i en studie om bygd og homofile identiteter.

Tilnærmingen til *ruralitet som sosialt og kulturelt konstruert* (Cloke, 2006a) vokste frem på 1990-tallet som en følge av den kulturelle vendingen. Halfacree (1993) kaller denne tilnærmingen for ruralitet som sosiale representasjoner. Den er inspirert av postmoderne og poststrukturalistiske strømninger hvor man peker på at ruralitet er en mental kategori, som blir sosialt og kulturelt konstruert. Retningen har hatt et en dreining fra først å kun fokusere på språk og representasjoner, til også å fokusere på handlinger og det materielle. Tilnærmingen konsentrerer seg om innholdet i ulike representasjoner av ruralitet og ikke innholdet i regioner/ steder som sådan. Det er en dematerialisering av begrepet ruralitet, i form av at det er skapelsen av det materielle uttrykket og ikke det materielle i seg selv som blir utgangspunkt for studier. Det vil si at det er forestillinger og forskjellige myter om det rurale som er viktig (Berg og Lysgård, 2004). Dette betyr at tilnærmingen ikke ser på ruralitet som et begrep som klassifiserer regioner/steder, men man må analysere diskurser om ruralitet, folkelige så vel som faglige, for å få tak i innholdet i tankekategori "ruralitet" (imaginære geografier). Sosiale representasjoner er viktige fordi måten ruralitet konstrueres, forhandles frem og erfares på, er avgjørende for sosial praksis (Berg og Lysgård, 2004, Holloway og Hubbard, 2001).

Disse ulike tilnærmingene til ruralitet har ikke like stor relevans for mitt prosjekt. Et viktig ankepunkt mot *den funksjonelle tilnærmingen* og *den politisk-økonomiske* er at de ikke tar hensyn til annerledeshet ("otherness"), eller til det som ikke intuitivt blir sett på som å tilhøre det rurale. Den deskriptive tilnærmingen fanger ikke opp det som ikke allerede er sett på som å tilhøre det rurale og kan nærmest sees på som "skrivebords"-ruralitet. Når det gjelder den sosio-kulturelle tilnærmingen blir bygd og by sett på som vesensforskjellige, og fordi mennesker på bygda og mennesker i byen angivelig har spesielle karakteristika som er forbundet med bosted, åpnes det heller ikke opp for annerledeshet. Tilnærmingene er deterministiske og åpner ikke opp for endringer eller "otherness". Selv om denne tilnærmingen ikke har noe for seg teoretisk for å studere ruralitet eller urbanitet, kan det være et poeng at det er slik vi tenker om bygd og by i hverdagslivet. *Den funksjonelle tilnærmingen* blir også kritisert for å ha en feilaktig konseptualisering av forholdet mellom rom og samfunn,

hvor rom blir sett på som å være konstant, i stedet for noe som stadig produseres og endres (Halfacree, 1993, 2006). Den *politisk-økonomiske tilnærmingen* tar hensyn til rom, men er lite opptatt av sosiale og kulturelle dimensjoner med betydning for menneskers hverdagsliv, og er dermed heller ikke nyttig i en studie som omhandler homofile og lesbisk relasjon til bygda.

I forhold til mitt prosjekt blir det dermed forståelsen av *ruralitet som sosialt og kulturelt konstruert* som har mest for seg. Jeg er ute etter representasjonene av bygd slik de fremstår for homofile og hvordan bygd representeres av homofile. Jeg vil se på innholdet i diskursene om det rurale og det urbane og hvordan dette gir seg uttrykk i sosial og romlig praksis, som for eksempel om, eller hvordan, homofile føler at de blir inkludert i eller ekskludert fra bygda.

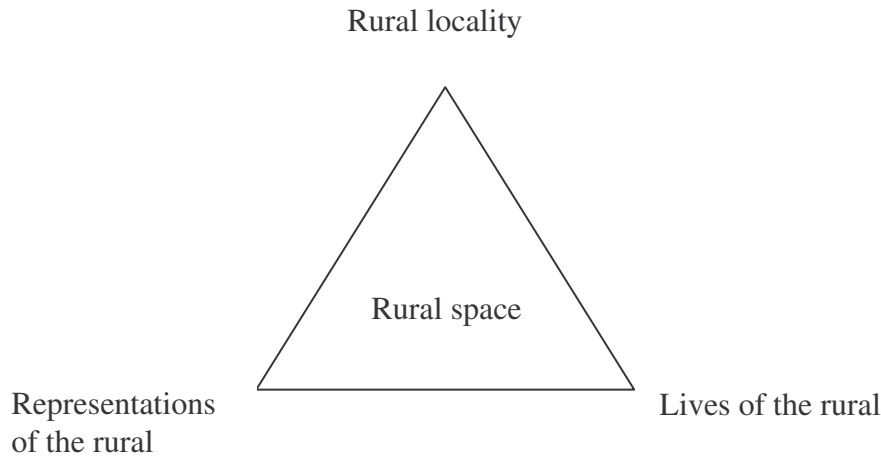
3.1.1 Halfacrees romlige triade

"Space does not somehow "just exist", waiting passively to be discovered and mapped, but is something created in a whole series of forms and at a whole series of scales by social individuals" (Halfacree, 2006:44).

Innledningsvis skrev jeg at rom er viktig, for det er i rommet vi lever. Dette er altså bare delvis sant, for på samme tid kan rom sees på som noe vi produserer og reproducerer gjennom det levde liv og praksiser. Rom skapes gjennom både representasjoner, praksiser og materialitet. Det er dette som er utgangspunktet for Halfacrees romlige triade (Halfacree, 2006).

Halfacree (2006) prøver å løse ruralgeografiens problem med å finne en god forståelse av hva ruralitet er. Han er opptatt av å finne et konsept som både har et godt rombegrep og som også kan forklare sosiale og kulturelle forhold. For ham står ikke *locality-tilnærmingen* og ruralitet som sosiale og kulturelle konstruksjoner i motsetning til hverandre, men som to utfyllende tilnærminger. Det er derfor Cloke (2006a) betegner Halfacrees teori om det rurale rom en "hybrid". Halfacree knytter sammen to teorier som for mange har blitt sett på uforenlige. Han gjør dette ved å basere seg på Lefebvres romlige triade, hvor rom blir sett på som både abstrakt og konkret (Halfacree, 1993, 2002, 2006). I Lefebvres triade består rom av "spatial practices", "representations of space" og "spaces of representations". Halfacree har byttet ut disse med elementene "*rural localities*" (romlige praksiser), "*formal representations of the*

rural” (formelle representasjoner) og ”*everyday lives of the rural*” (det levde hverdagslivet på bygda) (Halfacree, 1993, 2002, 2006).

Figur 3.1: Halfacrees (2006) modell av det rurale rom

Rural localities er spesielle romlige praksiser som er innskrevet i dette spesielle rommet og disse praksisene er knyttet til produksjon og konsumpsjon. *Formal representations of the rural* er formelle representasjoner som man finner hos kapitalinteresser, planleggere og politikere. Disse representasjonene viser til hvordan det rurale er rammet inn av produksjonsprosessene og hvordan det rurale har verdi som en ”vare”. *Everyday lives of the rural* er mangfoldige og ofte usammenhengende bilder og symboler assosiert med det levde livet på bygda. Disse har i seg individuelle og sosiale (”kultur”) elementer og det levde hverdagslivet handler i stor grad om individets kognitive tolkinger og forhandlinger rundt symbolene (Halfacree, 2002, 2006). De tre elementene er avhengige av hverandre og påvirker hverandre gjensidig. Den formelle makten ligger i de formelle representasjonene av det rurale, og disse vil forsøke å dominere det levde hverdagslivet og de romlige praksisene (*rural localities*). Samtidig kan det levde livet sees på som å inneholde alternative representasjoner som er i opposisjon til de formelle (Halfacree, 2006).

Halfacree har skapt et rombegrep som kan brukes for å studere sosiale aktører og deres produksjon og reproduksjon av rom, samtidig som det tar hensyn til det fysiske og materielle, det konkrete rurale rom. I denne romforståelsen tas det også hensyn til makt og at det er noen

som prøver å dominere representasjonene. Denne forståelsen er viktig i mitt prosjekt, selv om jeg hovedsakelig kommer til å se på hvordan det levde hverdagslivet på bygda blir representert av homofile og lesbiske fra bygda. Likevel henger slike representasjoner i stor grad sammen med formelle representasjoner og romlige praksiser i det aktuelle rommet. Gjennom denne forståelsen holdes det altså fast på at det finnes en klar relasjon mellom det materielle og det imaginære nivået.

3.1.2 Hva med forståelsen av by/ urbanitet og av sted?

Som sitatet i avsnitt 3.1 viser, har defineringen av hva et urbant område er og hvordan urbanitet skal forstås, ikke hatt samme problemer som i ruralgeografien. Samtidig har mange konseptualiseringer av by hatt problemer med determinisme, og ofte har bygeografien vært opptatt av planlegging og deskriptivt orienterte studier (Berg og Lysgård, 2004). I denne oppgaven kommer jeg til å bruke samme rombegrepet på bygd og by, hvor altså rommet produseres av representasjoner, praksiser og materialitet. Dette er fordi Halfacrees rombegrep åpner opp for et dynamisk rom som produseres og reproduseres og hvor særtrekkene for et hvilket som helst rom vil tre frem. Selv om Halfacree fokuserer på det rurale, bygger han på Lefebvres sin teori som tar utgangspunkt i byen. Dermed ser jeg Halfacrees forståelse som like nyttig for å studere urbanitet som ruralitet.

Så langt har jeg ikke diskutert forståelse av hva sted er. I mitt prosjekt er det bygd og sted som generisk som blir viktig, da informantene mine kommer fra forskjellige steder og fordi stedene holdes anonymt. Samtidig er steder noe annet enn rom. Halfacree diskuterer også hvordan sted skal forstås og for ham er sted; *"where the abstraction of space is brought down to earth and inscribed in the landscape"* (Halfacree, 2002:4). Sted er med andre ord der hvor de romlige praksisene knyttet til rural localities, de formelle representasjonene og det levde liv utspiller seg. På steder blir rommet trukket ned fra det abstrakte til det konkrete. Selv om rom og sted er ikke det samme, må de likevel sees som forutsetninger for hverandre (Halfacree, 2002).

3.2 Sosiale representasjoner

For å forstå hva bygd og by er med utgangspunkt i det levde liv (jf.fig.3.1) må man se på innholdet i de sosiale representasjonene. Teori om sosiale representasjoner prøver å gi en forståelse av hvordan folk forstår, forklarer og artikulere den komplekse strømmen av inntrykk og erfaringer som springer ut fra det sosiale og fysiske miljøet de lever i (Halfacree, 1993). Sosiale representasjoner kan ha mange former, det kan være det skrevne ord, tale, musikk, malerier, film, kroppsspråk, etc. Felles for dem er at man bruker tegn for å formidle mening (Holloway and Hubbard, 2001).

I følge Halfacree (1993) bruker man sosiale representasjoner på to måter. Den ene er for å gjøre kjent objekter, personer og hendelser vi støter på, og den andre for å foreskrive og organisere hvordan vi skal handle og respondere. Sosiale representasjoner hjelper oss altså til å gjøre det ukjente kjent og gir oss retningslinjer til hvordan vi skal handle. Man gjør ukjente steder kjente gjennom representasjoner og man tillegger steder egenskaper som ikke nødvendigvis blir sett som typiske for det stedet man selv er kjent med. Slik oppstår for eksempel dikotomien bygd og by, hvor bygd er det by ikke er og vise versa. På samme måte blir homofile og lesbiske sett på som annerledes enn "oss" heterofile, og for å gjøre "dem" kjent tillegger vi dem egenskaper som ikke kjennetegner oss. Homofile og lesbiske blir dermed gjort kjent og representert på en bestemt måte, og dette gir retningslinjer til hvordan man skal forholde seg til homofile. Den hegemoniske representasjonen av homofile har i vårt samfunn historisk vært negativ og man har forhold seg til homofile deretter (Rian, 2001). Det er viktig å understreke at sosiale representasjoner er *sosiale* og gruppespesifikke. Det er bare de som deler en representasjon som vil bruke den på samme måte og handle likt (Halfacree, 1993). For at en representasjon skal ha mening må man ha et felles meningssystem, en felles kultur (Holloway og Hubbard, 2001).

Representasjoner av bygda har noen ganger lite med "virkeligheten" å gjøre, men likevel blir representasjonene sett på som virkelige for dem som skaper og bærer dem. Representasjonene kan ta form som myter og stereotyper, hvor myter kan forstås som vage og diffuse *forestillinger* om et sted og folkene som bor der. Mytene fremhever enkelte karakteristikk foran andre og gir ofte et ensidig bilde av mennesker eller steder. Disse forestillingene er vanskelige å finne opprinnelsen til, men blir sett på som å ha rot i virkeligheten. Selv om dette

kun er forestillinger eller *oppfatninger*, er det viktig å ikke avvise dem som uriktige eller uviktige, for de har ”virkelige” konsekvenser for hvordan folk bruker steder (Holloway and Hubbard, 2001). Hvilke myter som vinner frem, handler også om makt til å få ”aksept” for hva som det riktige og det normale i et samfunn (Holloway og Hubbard, 2001). De representasjonene som blir akseptert av folk til å være de riktige, blir da det hegemoniske verdensbildet, eller som i dette tilfellet bygdebildet eller bybildet. De hegemoniske representasjonene kan sees på som en måte å kontrollere et sted og folkene der på.

På samme måte som homofile og lesbiske gjøres kjent gjennom forestillinger og representasjoner, kan forståelsen av hva som menes med bygd og by også dannes: *”Forskjellen mellom bygd og by er kanskje vel så mye ulike forestillinger om hva som er ruralt og urbant, som at de to kategoriene kan beskrives som ulike og atskilte sett av praksisformer”* (Berg og Lysgård, 2004:72). Like viktige som at bygd og by har forskjellige praksisformer, er representasjonene og mytene som gjør dem kjent som forskjellige. Disse representasjonene og mytene er viktige fordi de også opprettholder bygd og by som to ulike kategorier, ved at de har direkte påvirkning på praksis.

I mitt prosjekt vil jeg se på hvordan homofile representerer bygda og byen, og hvordan de opplever at bygda og byen blir representert for dem. Jeg vil også se på om eller hvordan dette gir seg utslag i ulike praksisformer.

3.2.1 Diskurser

Representasjoner som til stadighet blir reproduisert danner altså hegemoniske bilder eller myter om både homofile og lesbiske og av bygd og by. Denne tilstanden av hegemoni oppstår når representasjoner blir stående forholdsvis uutfordret og fremstår som naturlige (Neumann, 2001). Disse hegemoniske bildene og oppfattelsene kan også sees på som diskurser, som i følge Neumann er:

”... et system for frembringelse av et sett utsagn som, ved å innskrive seg i institusjoner og fremstå som mer eller mindre normale, er virkelighetskonstituerende for sine bærere og har en viss regularitet i et sett sosiale relasjoner” (2001:18).

En diskurs kan altså forstås som et virkelighetskonstituerende system og som bestående av representasjoner. Representasjoner er noe som ”*kommer mellom den fysiske gitte verden og vår sansning og er altså måten verden fremtrer for mennesker på – som nærvær av fravær*” (Neumann, 2001:177). Forståelsen av representasjoner og diskurser kan knyttes til Halfacrees rombegrep, hvor rom blir produsert mellom det fysiske, representasjonene (vår sansing) og praksis. To andre poeng som er viktige å få frem når det gjelder diskurser er for det første at de er spesifikke til tid og sted, og for det andre at de er uløselig knyttet til praksis. Bestående av representasjoner og praksiser, og knyttet til tid og sted, blir dermed diskurser uløselig knyttet til produksjonen av rom slik Halfacree (2006) foreslår.

Gjennom diskurser kan vi knytte mening til praksis. Holloway og Hubbard (2001) hevder vi bør se på diskurser som strømmer av meninger og sosiale praksiser som strømmer av menneskelige handlinger.

*”As Foucault explained, these flows serve to shape the workings of power in society: by controlling discourse, powerful groups in society are able to control, not just **what** people know, but **how** people know – the way people think about things”* (2001:149).

Å kontrollere diskursene er altså ikke bare makt til å kontrollere hva folk vet, men også hvordan de vet det, måten de tenker om ting på. Hvordan homofile og lesbiske representerer bygd og by er knyttet til hvilke praksiser de har i de ulike rommene og hvordan de selv forstår disse praksisene. Samtidig eksisterer det hegemoniske eller rådende diskurser om homofile og lesbiske, og hvordan de skal forstås (jf. kap.2 og heteronormativitet). Disse diskursene er knyttet til produksjonen av rommene våre gjennom tid, sted og praksiser, og gjennom hverdagslivet må også homofile og lesbiske forholde seg til dem. De hegemoniske diskursene forteller homofile og lesbiske ikke bare hva og hvordan andre tenker om dem, men også hva og hvordan de skal tenke om seg selv og om seg selv i relasjon til rommet (for eksempel bygderommet).

3.2.2 Representasjoner av bygd

I den vestlige verden blir bygda ofte representert som idyll (Valentine, 2001, Bunce, 2003) og som ren og naturlig (Valentine, 2001). Denne representasjonen av bygd har nok oppstått som

en konsekvens av og i kontrast til at flertallet av folk i vesten bor i byer (Bunce, 2003). Når vi prøver å forstå verden deler vi den ofte inn i dikotomier, som liv/død, dag/natt, hjemme/borte, fjell/dal og også bygd/by (Tuan 1974, referert i Bunce, 2003). Cloke viser også til slike forestillinger om bygd og by når han sier:

”Somewhere deep down in the early twenty-first century psyche there seem to remain a longstanding, handed-down precepts about rural areas, marking them as spaces enabled by nature, offering opportunities for living and lifestyle which are socially cohesive, happy and healthy, and presenting a pace and quality of life that differs from that in the city”
(2003:1).

I den hegemoniske, idylliske representasjonen av bygd, blir bygda altså snakket om som et fristed, hvor man kan nyte den rene og friske naturen og hvor man kommer tilbake til sine røtter og det opprinnelige. Her er bygda ro, rent og trygt. Det er pent og grønt og folk lever sunne liv med sosial omsorg. I denne idylliske representasjonen av bygd, blir det også fokusert på den heteroseksuelle familien, og at det er et trygt og godt oppvekstmiljø for barn (Valentine, 2001, Fosso, 2003, Bjaarstad, 2003). I motsetning blir byen ”fæl”, hvor det er bråk, skittent og farlig, både for voksne og barn. Det er stygt og grått og folk lever usunt og i sosial isolasjon (Berg og Lysgård, 2004).

Den ”idylliske” måten å se bygda på kjennetegnet også ruralgeografien frem til begynnelsen på 1990-tallet. Da kritiserte Philo forskningen rundt britisk ruralitet for å fremstille folk på bygda som:

”... all being ”Mr. Averages”, as being men in employment earning enough to live, white and probably English, straight and somehow without sexuality, able in body and sound in mind, and devoid of any other quirks of (say) religious belief or political affiliation.”
(1992:200)

Dette kan bety at de som ikke kjenner seg igjen i denne myten, eller dette ”bildet” av bygda, heller ikke føler seg hjemme her. Representasjonene har dermed makt til å ekskludere. I følge Sibley (2006) bunner ønsket om å ekskludere andre i frykt og engstelse for det ukjente. Vi prøver, for å minske frykten og engstelsen, å holde rommene våre rene for det eller dem som

er ukjente (*spatial purification*). Vi konstruerer grenser rundt rommet ved hjelp av myter og representasjoner (*imaginære geografier*). Vi danner *bounded space*. På denne måten definerer man et community hvor alle kilder til engstelse blir tatt bort og representert til å tilhøre andre steder. Disse rommene er rene og vi stenger ute dem som ikke passer inn, eller som muligens kan overskride de grensene som er satt. Når det gjelder forholdet mellom bygd og by kan dette også bidra til en styrking av grenser mellom dem, hvor byen blir en kilde av "andre" som er potensielle overskridere av grenser. Ved å opprettholde representasjonene av bygda slik som man *ønsker* at bygda skal være, ekskluderer man samtidig dem som ikke passer inn i disse representasjonene (Sibley, 2006). Cloke uttrykker viktigheten av Philos kritikk slik:

"However the significance of his critique also lies in recognizing the discursive power with which hegemonic representations of rural culture can act as an exclusionary device, serving to marginalize particular individuals, groups of people and event on the grounds that the practice and performance of gender, age, sexuality, disability, and so on is somehow other to the rural norm" (2006b:447).

Kritikk var viktig ikke bare fordi Philo satte søkelyset på hvordan britisk ruralforskning hadde et ensidig fokus, men også fordi han viste hvordan de hegemoniske representasjonene (for eksempel *akademia*, jf. fig.3.1 og *representations of the rural*) kan ha en ekskluderende effekt. De kjennetegnene som blir sett på som de "riktige" bidrar til kontroll over stedet og folk som bor der (Holloway og Hubbard, 2001). Philos kritikk og oppfordring er å inkludere "andre" i studien av det rurale, slik at man kan snakke om mange ruraliteter, i stedet for en ruralitet (Valentine, 2001, Cloke, 2006b).

Representasjonene om dikotomien bygd/by kan også ha et motsatt innhold enn om den idylliske bygda og den fæle byen. I andre representasjoner snakker man om den moderne byen, hvor det er bredt vare- og tjenestetilbud, spennende, mangfold og stor takhøyde, mens bygda er den tradisjonelle bygda, hvor det er lite utvalg, det er kjedelig, hvor alle er like og hvor det er sterk sosial kontroll (Lysgård og Berg, 2004). Byen blir sett på som fylt med muligheter og frihet, mens bygda er uten muligheter og med begrensninger (Fosso, 2003, Bjaarstad, 2003). Når by og bygd blir representert som slike motsetninger, kan det være at de som ikke kjenner seg igjen i det idylliske bygdebildet vil se byen som den positive motsetningen til bygda. En annen måte bygd og by blir sett på som motsetninger er når det

gjelder sosiale relasjoner. Bygda blir sett på som å være inkluderende og å ha tette sosiale bånd (*gemeinschaft*, "community"), mens byen blir sett på som å være ekskluderende, med upersonlige og anonyme relasjoner, (*gesellschaft*) (Valentine, 2001, referer til Tonnies, 1967). For homofile kan det være at dette oppleves som motsatt. For dem kan bygda oppleves ekskluderende, at det ikke finnes noe "community" og at byen er "community" for dem.

David Bell skriver i en artikkel i boken "*Country Visions*" om "the rural homosexual" og "the homosexual rural". Med dette gjør han en distinksjon mellom homofile (menns) livserfaringer på bygda og hvordan bygda lever i homofiles fantasi (the homosexual imagination) og hvordan dette kan være to helt forskjellige ting. Homofile i byen har en forestilling om hvordan det er å være homofil på bygda, og homofile på bygda har en forestilling om hvordan det er å være homofil i byen. Han skriver videre at følelsen av å være en seksuell "outsider" kan byttes med følelsen av å være "out-of-place" når man flytter fra bygda til byen. Dette er viktig i forhold til mitt prosjekt da jeg blant annet ser på hvilke representasjoner homofile og lesbiske har av bygd og by, og også hvordan de lever livene sine der. Følelsene av å være "outsider" eller "out of place" handler om forståelsen av hvem man er, hvem andre er og forståelsen av hva steder "er". Dette bringer meg over på et annet viktig begrep i oppgaven, nemlig identitet og hvordan man kan forstå sammenhengen mellom identitet og steder.

3.3 Identitet

3.3.1 Hva er identitet?

Da jeg blant annet vil se på hvordan homofile ser seg selv i forhold til bygda og byen, blir begrepet identitet viktig i prosjektet mitt. Identitet er et mye brukt begrep, men er vanskelig å definere. Enkelt sagt er identitet det man ser når man ser seg i speilet. Man er mann eller kvinne, har en alder, en hudfarge, en bestemt sosial bakgrunn, en utdanning, eller man tilhører en bestemt religion, nasjon, etnisk gruppe etc. (Hylland Eriksen, 1997). Identitet handler om hvordan vi skaper en forståelse av oss selv, hva og hvem vi er. Denne forståelsen blir skapt gjennom levde erfaringer og subjektive følelser forbundet med hverdagslivet, men er også en del av et videre sosialt og kulturelt system. Så selv om identitet føles personlig og privat, blir den skapt i kollektivet, i samfunnet. Identitet er altså et sosialt konstruert fenomen.

Denne forståelsen av identitet er knyttet til sosialkonstruktivistiske tilnæringer og den ”kulturelle vending”. I følge Larsen (2003) er denne retningen inspirert av Foucault. Her sees ikke identitet på som ”faktisk” eller ”enhetlig”, men som ulike identiteter som er situasjonsbetingede. Identitetene ligger ikke i individene som sådan, men i diskursene (Larsen, 2003). Identiteter er oppdelt i dikotomier som mann/kvinne og homo/hetero og dette skaper det som ofte blir kalt subjektposisjoner (Larsen, 2003, Neumann, 2001). Hvilken identitet vi velger eller påtvinges er avhengig av hvilke subjektposisjoner som er tilgjengelige innenfor diskursen; diskursene konstituerer det sosiale (Larsen, 2003).

Det er identifisert fire faser i prosessen mot konstruksjonen av en homofil eller lesbisk identitet (Troiden, 1989). Disse fasene blir kalt *sensitization* (sensivering), *identity confusion* (identitetsforvirring), *identity assumption* (godtatt lesbisk/homofil identitet) og *commitment* (forpliktning). Når det gjelder *homoseksualitet* er det en pågående diskusjon om dette er medfødt, essensialistisk, eller om den i likhet med identitet er konstruert. Dette viser seg i ”homokampen”, hvor noen kjemper for å bli akseptert fordi at det er slik de er født, mens andre kjemper for å få vekk dikotomien homo/hetero fra språket. I akademia og innenfor sosiologi er den konstruktivistiske retningen dominerende. Spørsmålet om *homoseksualitet* er medfødt eller ikke, er i seg selv ikke viktig i oppgaven min, men det er viktig for hvordan homofile oppfatter seg selv og sin identitet.

Et grunnleggende trekk ved identitet er at den skiller og forener. Alle fungerende fellesskap trekker grenser omkring seg selv, de er skapt på en slik måte at ikke alle kan delta. Dette er helt nødvendig for å skape et fellesskap. Man snakker om Norge fordi det finnes andre nasjoner, man snakker om kristendom fordi det finnes andre religioner og man snakker om kvinner fordi det finnes menn (Hylland Eriksen, 1997). På denne måten deler vi inn verden i ”oss” og ”de andre” (Fosso, 2003).

”Your identity – the way you think about yourself and the way others think about you – is defined not just by what you are (for example, in terms of your gender, sexuality, skin colour or social class) but also what you are not” (Holloway & Hubbard, 2001:77)

I den geografiske diskusjonen om identitet har det vært viktig å påpeke at identitet ikke bare er skapt i et sosialt og kulturelt system, men også konstruert i relasjon til det romlig (Fosso,

2004). Om bygda som et fellesskap har en sterk identitet som sier at "slik er vi her", vil de som ikke har denne identiteten bli "de andre". Hvis denne identiteten bygger på det hegemoniske bildet av bygd, som hvit og heteroseksuell, vil de som ikke er hvite og ikke er heteroseksuell bli de andre (jf Philo, 1992, Cloke, 2006b, Sibley, 2006). Det er som regel minoritetene som tillegges en gruppeidentitet, og det er ofte disse som defineres i forhold til majoriteten. Det er sjelden at man som heteroseksuell identifiserer seg med andre heteroseksuelle på grunnlag av seksualitet. Majoriteten regner seg som å tilhøre det normale, det universelle. Det er kanskje først når man føler seg truet at gruppeidentitet blir viktig, fordi det skaper et samhold og solidaritet (Hylland Eriksen, 1997). Dette kan selvfølgelig være vanskelig om man er den eneste homofile man vet om i en bygd og man blir tilegnet en gruppeidentitet og det ikke finnes noe gruppefellesskap man kan ta del i. Da kommer man i den "nothing to do, nowhere to go"-situasjonen som Valentine (2001) beskriver, hvor bygda oppleves som et sted uten fellesskap og muligheter.

Det at man blir tilegnet en gruppeidentitet betyr ikke at det er den man nødvendigvis identifiserer seg mest med. Homofile som en gruppe har ofte blitt representert på en slik måte at det har dannet seg et hegemonisk stereotyp bilde av hva en homofil kvinne og hva en homofil mann er. Som homofil er det ikke sikkert at man identifiserer seg med dette bildet i det hele tatt, men man blir likevel oppfattet slik av andre. Homoseksualitet blir også assosiert med det urbane og blir dermed sett på som en motsetning til bygdeidentiteten på flere måter (Valentine, 2001, Bell, 2003).

3.3.2 Kropp

Kropp som begrep har vært lite brukt i geografi, men Nast & Pile hevder at "*siden vi har kropp, må vi også være et sted, og at det derfor er naturlig at geografer studerer hvordan kropp opptar, bruker og skaper rom*" (Berg og Dale, 2004:55). Valentine (2001) legger til at man også kan se på kropp som et eget rom, og at det er tre måter å gjøre dette på. For det første kan kropp sees på som en overflate som blir merket og omformet av vår kultur. For det andre er den et "sanselig vesen", og den utgjør det materielle utgangspunktet for vår kontakt med og erfaring av verden rundt oss. For det tredje binder den psyken som rom. Hvordan kropp blir innskrevet med kultur er spesielt interessant for dette prosjektet, da det handler om hvordan normer og regler blir innskrevet i oss.

Kroppen blir konstruert og representert og utgjør en viktig del av kjønnsidentiteter. Mannskroppen og kvinnekroppen blir sett på som å utgjøre et binært par som utfyller hverandre i et heteroseksuelt perspektiv, hvor mannen er den maskuline og kvinnen den feminine (Valentine, 1993a, Little, 2002).

I det offentlige rom er det den heteroseksuelle identiteten og væremåte som er hegemonisk, hvor mann og kvinne er kjærester, gifter seg og får barn (Valentine, 1993a). Når det gjelder konstruksjon av ruralitet, er også den dominante representasjonen at rurale identiteter er heteroseksuelle, og at kjernefamilien står sterkt i det rurale livet (jf. Philo, 1992). I rurale samfunnet blir det også lagt mer vekt på tradisjonelle kvinne- og mansroller som har vokst ut av økonomiske og sosiale forholdene (Little, 2002). Hvordan og hvor kvinner og menn utøver og uttrykker sine roller og seksualitet har også betydning for produksjon av rom – også bygderommet:

”Part of understanding the relationship between sexuality and space involves recognising the differing ways in which people perform their sexual identities in different places” (Little, 2002:157).

Sitatet fra Little illustrer hvordan rom og seksualitet blir bundet sammen gjennom kroppene våre når vi uttrykker og utøver vår seksualitet forskjellig i ulike rom. Det offentlige rommet, og kanskje særlig det rurale rommet, er kodet heteroseksuelt. Dette blir svært tydelig gjennom kroppene våre; en mann holder rundt en kvinne, en mann og en kvinne leier et barn, en mann og en kvinne kysser. Fordi disse rommene er kodet heteroseksuelt blir det vanskelig å vise sin homoseksuelle identitet. Det blir svært iøynefallende at en kvinne leier en kvinne, eller at en mann holder rundt en mann, når dette strider i mot det som er forventet på det stedet eller i det rommet. Kroppene våre blir altså markører i et heteroseksuelt samfunn. De markerer også om det vi gjør er ”riktig” eller ”galt”, og om det vi gjør er på sin plass eller ikke (Cresswell, 1996).

Kroppen kan også være det Valentine (2001) kaller et individuelt prosjekt. Gjennom kroppene våre uttrykker vi identitet, for eksempel gjennom klær, hårfrisyrer, kroppsspråk etc. Samtidig er også kroppene våre ”connected”, knyttet til hverandre. Det er ikke alltid vi kan produsere kroppene våre som vi vil:

“Indeed, individuals may sometimes experience competing understandings of how they should be producing the space of their bodies in different locations in which their body is sometimes constructed as a “public” location and sometimes as a “private” location” (Valentine, 2001:40).

Hvordan det er mulig å produsere kroppene våre blir bestemt av lokalitet, eller sted. Dette bringer diskusjonen over på hvordan sted og identitet kan forstås.

3.3.3 Steders identitet og stedsidentitet

Til nå har jeg tatt for meg hvordan identitet kan forstås og jeg har vist at det finnes en debatt om hvordan homofil identitet skal forstås. Jeg har også nevnt at identitet er knyttet til sted, noe som er svært viktig for oppgaven min og jeg vil nå gå dypere i dette. Panelli sier:

“While sociologists may concentrate on the social processes of such identifications, social geographers can combine an interest in both the social processes and the spatial dimensions involved, for space is implicated in constructing an identity, drawing boundaries or distinguishing/excluding others” (2004:142, referert i Berg og Dale, 2004).

Berg og Dale (2004) skriver videre at *“begrepet identitet er meget sentralt når forholdet mellom mennesker og steder skal belyses, fordi mennesker og steder utvikler identitet i samspill med hverandre” (2004:49).* I den nyere litteraturen om identitet og sted forholder disse seg til hverandre hovedsakelig på to måter. Den ene måten er hvordan menneskers identitet er romlig forankret eller relatert, stedsidentitet, og den andre er hvordan steders identitet er forankret i sosial praksis og stedsmyter eller sosiale representasjoner, steders identitet (Berg og Dale, 2004).

I dagens samfunnsgeografi hersker det en forståelse for at steder har mange identiteter og at disse er i stadig endring (Berg og Dale, 2004, Holloway & Hubbard, 2001). Dette skyldes ikke minst at identitetene er forankret i sosial praksis og at sosial praksis fungerer som drivkraft i steders stadige produksjon, reproduksjon og endringer (Berg og Dale, 2004).

”Hverdagens rutiner som gjerne endres gradvis, og mer drastiske handlinger som bryter med stedlige dominante normer for hvem som bør gjøre hva når, endrer steders identiteter. Steders identiteter ”sitter” også i stedsmyter eller sosiale representasjoner av steder” (Berg og Dale, 2004:50).

Sosiale representasjoner og stedsmyter er viktige for steders identitet og i følge Hubbard og Holloway (2001) har disse tankene og forestillingene tre funksjoner. For det første at de påvirker hvordan folk ser omgivelsene, deretter hvordan de handler og engasjerer seg i dem og til sist hvordan de ser på mennesker som kobles til mytene.

Jeg har tidligere vist hvordan myten om bygd som idyllisk har sterk rot i den vestlige industrialisert verden (Bunce, 2003, Holloway & Hubbard, 2001). Det finnes også myter om homofile og disse er ofte knyttet til myten om byen (Bell, 2003). Dermed kan myten om at homofile ikke passer inn på bygda oppstå. Som vi har sett handler det å kontrollere representasjonene og mytene også om å kontrollere steder, og det ligger makt i diskursene og representasjonene til å gjøre dette: *”Particularly, we have to understand how feelings about others translate into imaginary geographies and how these imaginary geographies influence policy and practice”* (Sibley, 2006:403). Dette bringer meg over til det neste temaet mitt, om hvorvidt det er plass til andre identiteter enn ”Herr og Fru Gjennomsnittlig” på bygda.

3.4 Er det plass til andre identiteter på bygda?

3.4.1 Normativ geografi

I diskusjonene om representasjoner, diskurser og identitet ovenfor, har vi sett at i disse ligger det makt til å ekskludere andre som vi mener ikke passer inn. Vi ekskluderer ”de andre” ved hjelp av språket og vi knytter eksklusjonen til sted, både metaforisk og geografisk:

”We have repeatedly seen how place is a word that is used often in everyday speech. As such its meaning appears as commonsense and its assumptions are taken-for-granted. Many of these everyday uses link hierarchies in society with spatial location and arrangement. Someone can be “put in her place” or is supposed to “know his place”. There is, we are told,

“a place for everything and everything in its place”. Such uses of the term place suggest a tight connection between geographical place and assumptions about normative behavior. People and practices, it seems, can be “in-place” or “out-of-place” (Cresswell, 2004:102).

Steder og normer er noe som henger sammen og både mennesker og praksiser kan bli sett på som å ikke passe inn. Forventninger til hvordan man skal oppføre seg eller hva som er tillatt kan ikke fristilles fra sted og rom, fordi sted og rom produseres og reproduseres gjennom våre representasjoner, kropper og praksiser. Jeg har allerede brukt begrepet heteronormativitet i oppgaven min. Dette begrepet forteller at heteroseksualitet er normen i samfunnet vårt, at heteroseksualitet er den ”normale” eller ”naturlige” seksualiteten er ”commonsense”, noe som ikke er oppe til diskusjon (embodied). Det å ha en annen seksualitet er ikke på sin plass, det er ”unormalt”. Cresswell er opptatt av hva som passer eller ikke passer på steder – eller det han kaller for å være ”in place” og ”out of place”. Gjennom sin teori lanserer han begrepet ”normativt landskap” eller en normativ geografi som er opptatt av hvorfor noe er på sin plass, mens andre ting ikke er det. Cresswell sier at: *“... space and place are used to structure a normative landscape – the way in which ideas of what is right, just or appropriate are transmitted through space and place” (1996:8).*

Hva som er på sin plass eller ikke, er ikke tilfeldig, men viser til samfunnets hierarkiske systemer. Det å ha makten over et sted er det samme som å definere hva som er ”normalt” eller ”commonsense” (jf. kap. 3.2.1 og diskursenes makt). Cresswell bruker begrepet *ideologi* om hvordan meninger brukes til å underbygge makt: *“Ideology, as J. B. Thompson suggest, is “meaning in the service of power”” (Cresswell, 1996:14).* Ideologi er viktig fordi den virker på tre måter: 1) den definerer hva som eksisterer, 2) den definerer hva som er bra, rettferdig eller passende, og 3) den definerer hva som er mulig på et sted. Representasjoner handler om hvordan vi skaper mening og de hegemoniske representasjonene virker konstituerende på ideologier (Cresswell 1996). Ideologier er ikke noe som er konstant, men blir hele tiden forhandlet om og kjempet for å opprettholde, for hele tiden eksisterer det underordnede meninger/representasjoner som er i opposisjon.

Representasjonene og ideologiene er ikke bare med på å bestemme hva som er naturlig og ”commonsense”, men de blir også kroppsliggjorte ved at de internaliseres i oss som ”sense of limits”: *“The importance of the commonsense “sense of limits” (or sense of one’s place) is*

that it is the most effective way to reproduce the (contingent) conditions that produce it" (Cresswell, 1996:19). Dermed kontrollerer vi oss selv i forhold til normene som eksisterer på et sted og vi ekskluderer oss selv fra det som vi blir ekskludert fra, og dermed opprettholdes også status quo (Cresswell, 1996). I forhold til mitt prosjekt betyr dette at om homofile og lesbiske opplever å bli ekskludert fra bygda, eller ekskludert fra representasjonen av bygda, vil de også selv ekskludere seg fra bygda.

Ideologien og normene som er internalisert, det vil si "common sense" og naturlig for oss, er ikke noe som vi vanligvis reflekterer over. Vi tenker ikke over hvilke handlinger som er tillatt et sted eller ikke før vi ser at normen brytes og det skjer en transgresjon, en overskridelse av de normative grensene som eksisterer. Først da ser vi at noe er "out of place". Bell (2003) illustrerer en slik overskridelse med historien om Matthew Shepard som ble drept kun fordi han var homofil (jf.kap.1.1). Det er overskridelsen av normene og konflikten rundt denne som synliggjør makten og maktkampen som eksisterer på et sted. Cresswell mener derfor at det er overskridelsen som kan brukes som et analytisk verktøy for å studere normative eller moralske geografier, og at begrepene "in place" og "out of place" er nyttige i den forbindelse (Cresswell, 1996). Begrepene viser ikke bare til hvilke mennesker som hører til eller ikke, men også om handlinger er innenfor normen av hva som er moralsk akseptabelt. Disse begrepene kan også være nyttige for meg når jeg skal analysere mine informaners representasjoner og forståelser av seg selv i forhold til bygd og by, i og med at de som homofile og lesbiske allerede bryter med normen om heteroseksualitet som eksisterer i samfunnet vårt.

3.5 Oppsummering

Dette kapitlet har tatt for seg ulike teorier som kan være nyttige for å forstå hvordan homofile og lesbiske ser på bygda og byen, og hvordan de forstår seg selv i forhold til disse rommene. Her blir rom forstått som en konstruksjon som produseres mellom representasjoner, praksiser og det materielle. Representasjoner og praksiser er også viktig for hvordan mine informanter forstår seg selv og også for hvordan de forstår bygd og by. Både mennesker og steders identitet konstrueres gjennom representasjoner og praksiser, og de reproduseres også gjennom disse. I representasjonene ligger det også en maktkamp om hvem sin forståelse av sted som skal være den gjeldende og om hvem som hører til på et sted eller ikke.

Representasjoner kan ekskludere andre og også bestemme hva og hvilke praksiser som er tillatt eller ikke på et sted. De hegemoniske representasjonene som vinner frem blir naturalisert og kroppsliggjort, og fungerer som steders ideologier og normative landskap. Det er først når noen bryter med det ”naturlige”, når det skjer en transgresjon, at steders ideologier blir synlige.

Denne forståelsen av sammenhengen mellom rom, sted, representasjoner, praksiser, identitet og makt, danner bakgrunnen for å analysen omkring informantenes forståelser av bygda og byen i forhold til det å ha en homofil eller lesbiske identitet.

Kapittel 4: Metode

Så langt i oppgaven er målet og det teoretiske grunnlaget for analysen min lagt frem. Dette kapittelet viser veien fra teori til empiri; hvilke metoder som er brukt for produksjon av data. Grovt sett kan man skille mellom to metodiske veier i samfunnsvitenskapelig forskning, nemlig kvalitative og kvantitative metoder. Den kvantitative ser på antall og utbredelse, mens kvalitative metoder ser på innhold og betydning. Valg av metode følger valg av problemstilling og teori. I mitt studium er jeg ikke opptatt av antall og utbredelse, utover andres data som er brukt for å sette oppgaven inn i kontekst (jf.kap.2). Tema for denne oppgaven fordrer interesse for innhold, menneskers beretninger og opplevelser og betydningen av disse. Dermed går min vei fra teori til empiri gjennom kvalitative metoder.

Innenfor kvalitativ metode er det flere måter å produsere data på, men det var en metode som jeg helt fra begynnelsen visste at jeg ville bruke, nemlig intervju.

”Formålet med intervju er å fremskaffe fylldig og beskrivende informasjon om hvordan andre mennesker opplever ulike sider ved sin livssituasjon. Det kvalitative intervjuet er spesielt godt egnet for å få informantenes egne erfaringer, tanker og følelser”. (Dalen, 2004: 15)

For å få lesbiske og homofiles egne syn på bygda og på seg selv i forhold til bygda og byen, var dette den metoden som passet best. Men ikke all informasjon kan bli formidlet gjennom intervju, noe informasjon er ”taus” og må observeres av en selv gjennom deltakelse. Andre ganger kommer informasjon når man minst venter det, for eksempel gjennom dagligdagse samtaler. I mitt prosjekt er det hovedsakelig disse tre metodene jeg har brukt; intervju, deltakende observasjon og feltsamtaler.

Temaet for oppgaven min er ikke et ”rett frem”-tema. Homofili er ikke noe allment akseptert og vi hører ofte om det berømte ”skapet”. Det å finne ut at man er homofil eller lesbisk er derfor ofte en oppdagelse av å være annerledes, en oppdagelse som ikke alltid er like enkel. Selv merket jeg annerledesheten bare i lys av å skrive denne oppgaven. Det var noe sensasjonelt over det. Dermed følte jeg også en varhet overfor temaet og også overfor informantene mine og intervjusituasjonen. Dette bringer meg inn på temaet etikk og min rolle som forsker.

4.1 Etikk – og meg som forsker

På tross av de fremskritt som er gjort de siste 30 årene (jf.kap.2) er temaet for oppgaven fremdeles følsomt i samfunnet vårt. Det er noe som det ikke snakkes så mye om og det å være homofil eller lesbisk blir ofte sett på som en ”feil”, som noe ”unormalt” og noe som ikke er ønskelig. Som jeg har skrevet om i kapittel to, lever vi i et heteronormativt samfunn og NOVA-rapporten viser at det kan være vanskelig å være homofil eller lesbisk. Derfor var det informantenes sårbarhet, anonymitet og etikk i forhold til prosjektet noe jeg tenkte mye på før felt, før intervjusituasjonene og i analysene. Jeg er en heterofil jente oppvokst i et heteronormativt samfunn, og jeg visste egentlig lite om hva det ville si å være homofil eller lesbisk før arbeidet med denne oppgaven. Derfor var det å ikke trække over grenser eller å være for påtrengende viktig for meg i felt. Dette er noe som kan ha hemmet meg i intervjusituasjoner, ved at jeg kan ha vært redd for å stille enkelte spørsmål eller for å være for direkte. Intervjusituasjonen i seg selv var også relativt ny for meg. Jeg hadde vært med på intervju med tolk før, men dette gir ikke samme nærhet til informanten. I slike situasjoner forholder man seg mer til tolken enn til informanten. Dette førte også med seg usikkerhet fra min side, i tillegg til usikkerhet omkring sensitivitet når det gjaldt tema og data. Videre i det kapittelet reflekteres det rundt etikk og meg som forsker i de ulike stadiene i dataproduksjonen.

4.2 Det første først – å få innpass og å finne en rolle

Det var flere grunner til at Oslo ble valgt som utgangspunkt for feltarbeidet. En av dem var at her var det muligheter til å treffe folk som har bodd både på bygda og i byen. Det homofile miljøet i Oslo er det største i Norge og dermed ville det også være større mulighet til å treffe potensielle informanter (jf.kap.2). Å finne informanter i en bygd ville i seg selv være en stor utfordring og å gjennomføre intervju på bygda kunne også blitt vanskelig. Byen gir en anonymitet som kan gjøre terskelen mindre for å delta i prosjektet. Men den viktigste grunnen til at valgte falt på Oslo var at jeg allerede hadde en innfallsport til et miljø, en ”gatekeeper”. Dette miljøet blir holdt anonymt for å sikre informantene anonymitet. Selv om Oslo er en stor by, kan det homofile og lesbiske miljøet være oversiktlige.

En ”gatekeeper” eller portvokter er en som er en del av miljøet du vil undersøke og som kan skaffe innpass og fungere som en nøkkelinformant. Denne personen kan være svært verdifull når en trenger hjelp til å tolke hendelser eller utsagn i miljøer eller kulturer som er ukjent. Slik ble også min portvokter viktig for mitt arbeid i felt. Det homofile miljøet var relativt ukjent for meg som heterofil jente. Jeg hadde lesbiske venninner fra før, men hadde aldri beveget meg i et homofilt eller lesbisk miljø. Det var flere ting jeg ikke hadde tenkt over eller forstått før jeg beveget meg i miljøet og så hvordan det var. Da dukket det opp en del spørsmål som kunne diskuteres med ”portvokteren”. Nå var ikke det homofile miljøet i seg selv det jeg skulle studere, men hvordan homofile og lesbiske forholder seg til bygda og byen. Jeg var i miljøet i en liten periode, men var jeg aldri i miljøet i den forstand at jeg var innenfor. Som heterofil var og ble jeg en ”outsider”.

I løpet av perioden jeg var i Oslo snakket jeg med mange forskjellige mennesker om oppgaven min og generelt om det å være homofil. Gjennom disse hverdagslige samtalene fikk jeg vite mye om det å være homofil som jeg ikke en gang hadde tenkt på før. Disse samtalene er hva Cato Wadel (1991) kaller feltsamtaler. Disse gav meg masse nyttig informasjon som kanskje av de ”innvidde” ble tatt som en selvfølge. Spesielt nyttig var samtalene med portvokteren min, som gav meg et større innblikk i miljøet. Et mål var å skrive ned så mye som mulig av slik informasjon som kom frem gjennom disse dagligdagse samtalene, men det var ikke alltid like lett å huske på når en kom hjem om kvelden. Det at jeg var i et homofilt og lesbisk miljø, gjorde også at jeg var en deltakende observatør. Jeg var på utesteder som primært henvendte seg til homofile og lesbiske, jeg var med homofile og lesbiske på utesteder som primært henvendte seg til heterofile, jeg var på vorspiel med homofile og lesbiske og jeg gikk med lesbiske kjærestepar på gaten. Antakelig ble jeg i noen tilfeller også selv oppfattet som lesbisk av det heterofile samfunnet. Alt dette gav meg et innblikk og kunnskap jeg ellers ikke ville fått. I deltakende observasjon er det også viktig å huske på, som i intervjusituasjonen, at man er kroppslig tilstede (jf.kap.3.3.3). Man er del av samhandlingen og dette vil nødvendigvis påvirke det man observerer.

Da jeg først kom inn i miljøet ble jeg oppfattet som en ”ny”. Dette skjedde automatisk, men var ikke komfortabelt. Det følte uærlig, som å ført folk bak lyset. Samtidig var det en sosial setting hvor det følte unaturlig å skulle fortelle alle i plenum om hva som var min virkelige ”agenda”, å finne informanter til studien min. Portvokteren min hadde allerede fortalt om meg

til noen i miljøet og da jeg ble introdusert for dem, plasserte de meg i en rolle som student/forsker. ”Ja, det er du som skal skrive oppgave” var en vanlig bemerkning jeg fikk. Når jeg kom i kontakt med folk som ikke visste om dette, pleide jeg å fortelle om det når det falt seg naturlig i samtalen, som regel når de spurte hva jeg drev med. Dermed ble det også ganske åpenlyst at jeg var heterofil og i noen sammenhenger ble det også naturlig å fortelle det. Jeg ble for eksempel spurt om det var noen bra homo-utesteder i Bergen, som jeg da ikke visste så mye om. Dette synes jeg fungerte fint, men jeg vet ikke hvordan det ble oppfattet i miljøet. Jeg var en outsider som heterofil, og i ettertid har jeg fått vite at jeg på spøk har blitt referert til som ”spionen” og ellers ”venninnen til...”. Ellers kom det ofte opp at jeg var heterofil, så jeg ble nok også ”hun heterofile”. Siden jeg uansett aldri kunne ha blitt en ”insider”, så er rollene som ”heterofil”, ”forsker” og ”venninne til...” noe som fungerte. Det at jeg var heterofil var også noe som enkelt oppfattet som positivt i forhold til problemstillingen jeg arbeidet med, da det tidligere stort sett har vært forskere som har vært homofile eller lesbiske selv som har arbeidet med problemstillinger knyttet til det å være homofil og lesbisk.

Generelt sett oppfattet jeg miljøet som svært åpent og positivt, hvor alle ble tatt godt imot. Dette inntrykket kan også ha sammenheng med portvokteren min. Det som er en fare ved å prøve å entre et miljø ved hjelp av en portvokter er at man blir assosiert med vedkommende. Hvis dette er en person som ikke er så godt likt, risikerer man som forsker å havne i samme kategori og man får dermed ikke den tilgangen man behøver. Når dette først har skjedd kan det være vanskelig å opprette et nytt forhold, å forhandle seg en ny rolle. Min portvokter var en som var aktiv og jeg oppfattet henne som godt likt i miljøet, noe som slo positivt tilbake på meg.

4.3 Utvalget mitt

Da jeg var kommet inn i et homofilt og lesbiske miljø via portvokteren, fortalte jeg om oppgaven etter hvert som jeg kom i snakk med folk. Problemstillingene, hvordan homofile og lesbiske ser på bygda og byen, og hvordan de ser seg selv i forhold til bygda og byen, var noe de fleste syntes var interessant. Mange var fra bygder selv eller kjente noen andre som var det. Etter å ha kommet i kontakt med potensielle informanter og pratet med dem om oppgaven, spurte jeg om å få intervju dem. Jeg prøvde å være varsom og spurte som regel ikke første

gangen vi pratet sammen, om de ikke foreslo seg selv som informanter allerede da. Jeg spurte også folk som jeg fikk god kontakt med og som virket åpne for å ville være med i studien. Jeg prøvde å være forsiktig med å "trenge" meg på. Utvalget ble til underveis og noen informanter kom inn i prosjektet via "snøball"-metoden. Det vil si at informanter, eller andre, som kjente til mulige nye informanter formidlet kontakt med dem. Geografisk sett er utvalget fra bygder i "hele" Norge. Prosjektet har informanter fra Nord-Norge, Midt-Norge, Vestlandet, Sørlandet og Østlandet.

Det at jeg tok utgangspunkt i en by og søkte etter informanter som var fra bygdene, gjorde at jeg fikk informanter som hadde erfaringer med å bo i både bygd og by. Informantene var oppvokst i bygdene og bodde i by da jeg intervjuet dem. Etter hvert som intervjuene gikk, så jeg at disse ikke hadde så mye "praktisk" erfaring med det å være homofil eller lesbisk på bygdene. Noen av dem var åpne, andre mer skjulte, men ingen av dem hadde hatt åpne kjæresteforhold på bygda. Dermed fikk jeg ordnet en intervjuavtale med en som bodde på bygda i et samboerforhold, men som var oppvokst i by, for å få med dette aspektet.

En svakhet med utvalget mitt er at det stort sett består av ressurssterke mennesker, mennesker som er åpne homofile og lesbiske, og som har et godt sosialt nettverk med andre homofile og lesbiske. De historiene som ble fortalt må derfor forstås i en slik kontekst. Om personene ikke hadde vært fullt så ressurssterke, kunne andre resultater og tolkninger kommet frem. Utvalget mitt er heller ikke kjønnsbalansert. Da snøballmetode ble brukt for å finne informanter, er utvalget også tilfeldig. Prosjektet har fem hovedinformanter som jeg har hatt lengre intervjuer med, og hvor disse er tatt opp på bånd og transkribert. Det er disse intervjuene som danner grunnlaget for analysen. Utover det har jeg hatt feltsamtaler med ca. fem-seks personer og en nøkkelinformant ("portvokteren"). Tre informanter danner grunnlag for analysen i kapittel 5 og da refereres disse til som "Ane", "Siri" og "Trond". Videre i oppgaven refereres det til informantene ved bruk av initialene A., B., C., D. og E.. Dette er fordi det i kapittel 5 vises hele livsløp og at de påfølgende sitatene ikke skal kunne knyttes til disse.

Det å vite når man har tilstrekkelig data til å begynne en analyse kan være et problem i kvalitativ metode. En regel kan være at man har nok informanter når data som produseres under intervjuene begynner å gjenta seg. Selv om prosjektet har forholdsvis få informanter synes jeg det dannet seg et mønster ganske tidlig i intervjuperioden. Problemet med for

mange informanter er at man får mye datamateriale å arbeide seg gjennom i analyseperioden. På et tidspunkt vurderte jeg om jeg trengte flere intervju, men fant at det datamaterialet jeg hadde var tilstrekkelig.

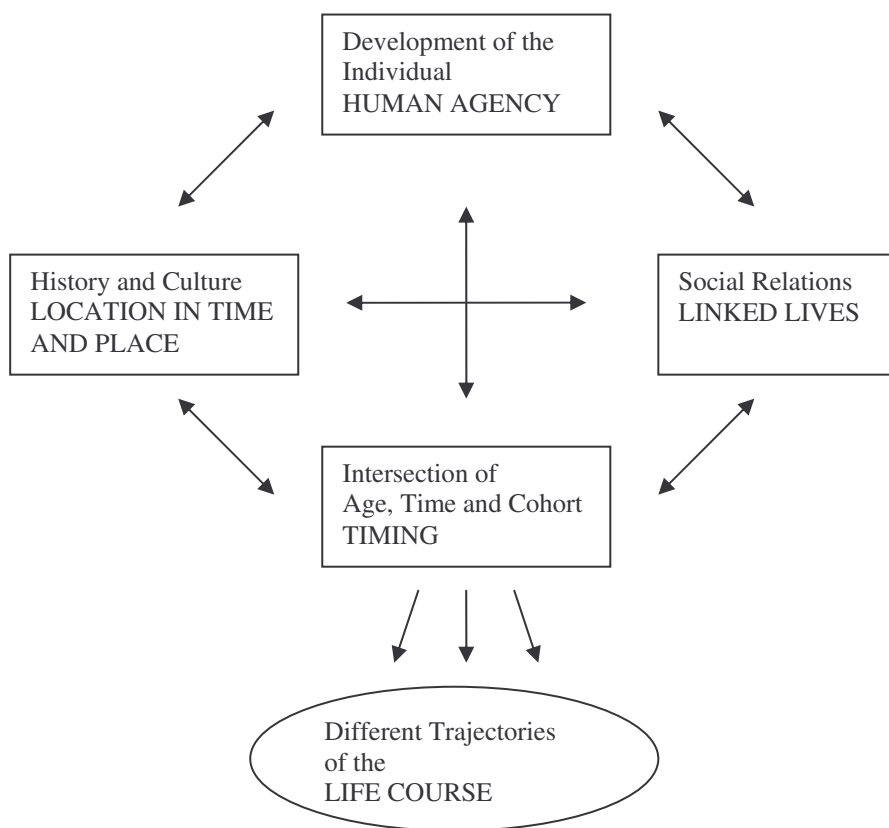
4.4 Intervju som metode

4.4.1 Intervjuguide

Da jeg utformet intervjuguiden min forsøkte jeg å få frem fortellingene om livet på bygda og i byen. Problemstillingen min tar for seg hvordan homofile og lesbiske ser på bygda og byen, men også hvordan de ser seg selv i forhold til bygda og byen. Livshistorier tar for seg hvordan informantens liv har tatt form og har blitt mye brukt i studier om hvordan folk blir kjent med og forhandler sin egen seksualitet og kjønn. I geografi har livshistorier også blitt mye brukt i migrasjonsstudier (Hay, 2000). Mitt prosjekt handler både om seksualitet, sted og til dels migrasjon, selv om det ikke er migrasjonshandlingen som er det sentrale. Jeg planla ikke intervjuene som livshistorieintervju som sådan, men spørsmålene mine åpnet opp for det og de fleste intervjuene ble slik.

Utgangspunktet for livsløpsintervju er å skape en forståelse av forholdet mellom individers handlinger og sosiale strukturer og sosiale endringer, hvor livsløpet må sees i sammenheng med historisk tid og geografisk sted. Det er den gjensidige avhengigheten og det komplekse vekselspillet mellom samfunnsutvikling og individuell utvikling er tema for livsløpsanalyse (Elder og Shanahan, 1997). Fire elementer (fig.4.1) sees på som viktig for livsløpsanalyse. Disse er "*location in time and place*", som er historie, kultur og geografisk sted, "*linked lives*", som er hvordan livet er sammenvevd med signifikante andres liv, som for eksempel familie, venner, etc., "*human agency*", som er evne til å ha og følge opp målsettinger og "*timing of lives*" som er strategiske tilpassninger til hendelser som er utenfor ens kontroll (Giele & Elder, 1998). Det siste elementet blir sett som en trakt, hvor de andre elementene går gjennom for å bestemme utfallet for livsløpet, som vist i fig. 4.1. Det å se på konkrete situasjoner og viktige hendelser i livet er dermed nyttig når det gjelder livsløpsanalyser. I viktige hendelser i livet kommer egen handlingsevne, sosial, kulturell og geografisk kontekst, venner og familie sammen og spiller en stor rolle i hvilken retning livsbanen tar:

”Whatever a person’s social location and cultural heritage, friendships and networks, or personal motivation, all come together and are experienced through the individual’s adaptation to concrete situations and events” (Giele & Elder, 1998:10).

Figur 4.1 Fire nøkkelementer i Livsløpsparadigme (Giele & Elder, 1998:11)

Spørsmålene som blir stilt i forbindelse med et livshistorieintervju har dermed som formål å få informanten til å fortelle om viktige hendelser, forandringer og overganger i livene deres (Hay, 2000). Jeg hadde en intervjuguide med ganske få spørsmål, men som jeg fulgte opp med nye spørsmål etter hvert som informantene fortalte. Jeg ba mine informanter om fortellinger om hverdagslivet på bygd og i by, og om opplevelser rundt flytting. For noen informanter ble ”fortell”- spørsmålene for generelle. De kom ikke i gang og var usikre på hva jeg ville vite, mens for andre igjen var dette helt uproblematisk og de hadde mye å fortelle. Jeg fikk da fortellinger om oppvekst og viktige hendelser i livet, som oppdagelsen av egen seksualitet og annerledeshet, og hvordan dette har påvirket livene deres. Viktig i disse

fortellingene var oppvekststedet og familie og venner (jf.fig.4.1). Jeg var ikke primært ute etter å finne ut hvorfor de flyttet, men det var også noe som var en viktig del av livshistoriene deres.

4.4.2 Intervjusituasjonen.

Før intervjuene var jeg veldig usikker på hvor jeg fysisk skulle holde intervjuene. Temaet mitt er fremdeles ikke helt godtatt i samfunnet vårt og det er mange som er ganske negative til det å være homofil og lesbisk og til homofile og lesbiske. Dermed ville det å ha intervju på en tilfeldig valgt kafé eller liknende ikke være særlig gunstig og kunne virke hemmende på informantene. Jeg bad derfor dem om forslag til hvor vi kunne være. Resultatet ble 3 hjemme hos intervju og 2 på puber/kafeer informantene selv valgte og følte seg komfortable med. Jeg var inne på tanken om at hvis det ikke var mulighet for andre steder, at vi kunne være der hvor jeg bodde. Dette måtte bli siste utvei, for jeg følte at det kunne bli for mye av min person og på mine premisser og at det kunne bli feil. Heldigvis ble det ikke nødvendig.

Selve intervjusituasjonen var i begynnelsen veldig famlende. Dette var noe helt nytt for meg og jeg var spent på hvordan spørsmålene mine kom til å fungere og hvor flink jeg kom til å være med å følge opp. Og selvsagt var jeg spent på hvordan "kjemien" mellom meg og informanten var. Var vi på bølgelengde? Var personen villig til å åpne seg litt for meg? Jeg synes at informantene mine var veldig åpne mot meg, i den grad jeg var en person de ikke kjente så godt.

I intervjusituasjonen hadde jeg intervjuguiden foran meg på bordet. Dette var greitt for å ha noe å kunne fokusere på og for å være sikker på at jeg spurte om det jeg hadde tenkt på. Men jeg hadde bare fire vide generelle spørsmål, så jeg måtte følge opp det informantene fortalte. Stort sett følte jeg at jeg fikk vite det som var viktig for min oppgave.

I de to første intervjuene viste jeg intervjuguiden til informantene. Jeg tenkte at det ville gi en trygghet, at det ikke kom noen overraskende spørsmål og at jeg ikke hadde noe å skjule. Men så oppdaget jeg at informantene ble litt bundet av intervjuguiden, at de tenkte videre på neste spørsmål og at de tenkte på at de skulle svare "riktig". Jeg var også til en viss grad bundet til intervjuguiden og når den jeg intervjuet også ble det, ble hele situasjonen litt "fastlåst". I det

neste intervjuet viste jeg ikke intervjuguiden før vi startet. Da merket jeg at informanten ble litt opptatt av den, litt nysgjerrig og kanskje litt tilbakeholdende pga. utryggheten i at det kanskje kom et overraskende eller ubehagelig spørsmål.

Intervjuene ble tatt opp på minidisker med en liten bærbar spiller. Spilleren lå på bordet mellom oss og ble veldig synlig. I begynnelsen av alle intervjuene var det noe alle var bevisst på. I noen intervjuer forsvant denne bevisstheten etter hvert, mens andre ganger varte den gjennom hele intervjuet. Opptak av intervjuene kan ha påvirket produksjonen av data, men dette er noe man ikke kan vite. Forholdet mellom meg som forsker og informantene hadde nok mer betydning, ettersom spørsmålene handlet om personlige opplevelser. Hva man forteller til mennesker man ikke kjenner er svært individuelt og basert på tillit.

Under intervjuet prøvde jeg å følge gode råd om hvordan man som forsker skal forholde seg for å få et best mulig intervjuresultat. Jeg var bevisst på å vente med å gå videre til neste spørsmål, i tilfelle stillheten bare var en tenkepause. Allikevel hendte det at jeg stilte nye spørsmål, når informantene egentlig kanskje hadde mer på hjerte. Noen ganger fortalte informantene videre på det han/hun hadde tenkt, andre ganger ble det borte. Intervjuavtalene ble satt til den tid det passet best for informantene. Alt i alt gikk intervjuene bra og jeg fikk svært mye informasjon fra de fem dybdeintervjuene jeg hadde, og også mye data fra samtalen med andre ”i felt”.

4.4.3 Informert samtykke

I forkant av et intervju, informerer man informantene om hva som skal skje, hvordan intervjuet skal bli brukt og man garanterer for anonymitet. Dette kaller man informert samtykke, fordi informantene skal vite nøyaktig hva de samtykker til (Hay, 2000). Problemet med dette informerte samtykke er at man selv som forsker ikke alltid vet nøyaktig hvordan prosjektet, eller som i mitt tilfelle, hvordan masteroppgaven blir til slutt. Man kan ha en ide om hvordan det skal bli, men veien blir stort sett til mens man går den. Informantene vet heller ikke hvordan de kommer til å bli fremstilt i oppgaven. Dette er et etisk dilemma ved bruk av den fleksible kvalitative metoden. Jeg kunne love informantene full anonymitet ved å ikke bruke navn, verken på dem eller bygda de vokste opp i. Jeg har ikke knyttet alder til sitatene og jeg har transkribert sitatene til bokmål, slik at dialektene heller ikke skal kunne

identifiseres. Alt dette sikrer informantene full anonymitet. Men utover denne garantien kunne jeg bare antyde hvordan datamaterialet mitt kom til å bli brukt.

4.5 Om analyse og tolkning av data

4.5.1 Fra tale til tekst

Etter at intervjuene var gjort, transkriberte jeg dem fra tale til tekst. Jeg prøvde å gjøre dette så tett etter intervjuene som mulig, men det var ikke alltid dette lot seg gjøre. Transkriberingen tok lenger tid enn jeg på forhånd hadde trodd. Gjennom transkriberingsprosessen ble jeg godt kjent med datamaterialet mitt, noe som gjorde det seinere arbeidet med analysen lettere.

Når det gjelder tolkning av intervjuer er det viktig å huske på at i intervjusituasjonen forholder man seg som forsker til informanten direkte og intervjuet blir til i et samarbeid/samhandling mellom disse to. Når intervjuene så er transkribert og skrevet ut som tekst, forholder forskeren seg til teksten og ikke lengre til informanten direkte; *”Talen kan tilbakeføres til den talende, mens en tekst blir mer stående for seg selv og atskilt fra partene i den opprinnelige dialogsekvensen”* (Dalen, 2004:64). Det er da en utfordring å ikke ”miste informanten i teksten”, at man ikke forholder seg til teksten som objekt, men som et subjekt (Thagaard, 1998). Når man transkriberer intervjuer til tekst, forsvinner også noen av nyansene og meningene som finnes i det talte språket. Hvis noe blir sagt på en lett og spøkefull måte ser det kanskje ikke slik ut lenger når det står svart på hvitt på en utskrift. Det samme gjelder det kroppslige nærværet, kroppsspråket, som man også vil miste. Tegn til ubehag eller uoverensstemmelse mellom kroppsspråk og tale er noe som går tapt i prosessen fra intervjusituasjon til opptak, og tilsist til tekst.

4.5.2 Analyse og fortolkning

Jeg har analysert og fortolket det datamaterialet som ble produsert da jeg var i felt i Oslo i forhold til problemstillingene og det teorigrunnlaget jeg hadde på forhånd. Noen ganger har datamaterialet krevd at jeg har trukket inn ny teori som bedre kan gi forståelse til de dataene som ble produsert.

Representasjoner er viktig i oppgaven min, først av alt fordi disse hjelper meg å få tak i informantenes forståelser, men også fordi representasjoner er vesentlige i produksjon og reproduksjon av rom og makten som ligger i disse. Dermed er tolkning av representasjoner viktig i analysen. Representasjoner formidler mening gjennom tegn, enten som det talte språk, skriftspråk, farger, lyder eller for eksempel klær. Studien av hvordan tegn formidler mening kalles semiotikk eller semiologi. I samfunnsvitenskapelig semiotikk ser man på forholdet mellom tegn, mening og individene som "leser" tegnene (Holloway & Hubbard, 2001). I min oppgave er det språket jeg bruker for å tolke meninger.

Det er tre hovedmåter å forstå hvordan representasjoner kommuniserer mening (Holloway & Hubbard, 2001). Disse er den refleksive eller mimetiske måten, den intensjonelle og konstruktivistiske. Den *refleksive* eller *mimetiske* måten ser på representasjoner som å "speile" virkeligheten og hvor den som representerer ikke tolker, men bare er et medium. Den *intensjonelle* måten ser på representasjoner som å uttrykke akkurat det som avsender vil at de skal uttrykke, at de har en intensjon, og at de blir forstått av mottaker på denne samme måten. Den *konstruktivistiske* måten ser derimot på mening som kulturelt konstruert i samhandlingen mellom ulike aktører. Jeg har allerede i oppgaven min argumentert for at representasjoner kan ha lite med "virkeligheten" å gjøre, men handler mye om hvordan vi ordner den og hvordan vi *ønsker* at den skal være, og at de dermed kan få virkelige utfall. Jeg har også sagt at man må ha et meningsfelleskap og en felles kultur for å dele en representasjon. I min tolkning ser jeg altså på representasjoner som konstruksjoner, men med "virkelige" og materielle utfall. Representasjoner av for eksempel bygd og by har relevans for hvordan homofile og lesbiske forstår og praktiserer sitt liv i henholdsvis bygde- og byrommet.

Dobbel hermeneutikk kommer også inn som tolkningsmetode. Det vil si at man tolker informantenes fortolkninger. Representasjonene informantene har er deres tolkninger av verden og virkeligheten rundt dem, mens forskeren tolker disse fortolkningene med akademiske teorier og begreper. I dette ligger det også at informantenes representasjoner er et "innenfraperspektiv" eller "experience near", også kalt et emisk nivå. Her knyttes ikke representasjonene til teorier og begreper, men formidles slik de oppleves (jf. det refleksive eller mimetiske). Forskerens tolkninger er et "utenfraperspektiv"/ "experience distant", på et etisk nivå hvor tolkningen er knyttet til teorier og begreper (Dalen, 2004). Man kan også

bruke begrepene ”tynne” og ”tykke” beskrivelser, hvor de tynne kun gjengir det som observeres, mens tykke også har en tolkning og et meningsaspekt (Thagaard, 1998).

4.5.3 Kategorier og prototyper

I tolkning og analyse av datamaterialet kan også betydningen av å skape kategorier og prototyper være nyttig (Aase, 1997) Til grunn for denne tilnærmingen ligger ideen om at vi opplever verden igjennom sanser, som lyd, lukt, farger, former, hardheter og bevegelser, i en konstant strøm av stimuli. Denne strømmen av stimuli må vi ordne og systematisere i et forsøk på å forstå den, hvis ikke vil den kun fremstå som kaotisk og uforståelig. Å kategorisere er en slik allmennmenneskelig måte å systematisere på, hvor vi putter observasjonene våre i kategorier og gir dem mening. Når vi putter en observasjon i en kategori, har vi også forventninger til hvilke egenskaper den/det observerte innehar (Aase, 1997). Om vi kategoriserer en observasjon som en stol, har vi forventninger til at vi kan sitte på den. Om vi kategoriserer en observasjon som et bord, har vi forventninger til å kunne plassere ting på det. Vår kognitive bevissthet består av uendelig mange kategorier hvor vi putter våre observasjoner. Kategoriene er observasjoner som hører til under ideer, eller begreper, om hva som finnes.

Kategorier blir sett på som klart avgrensede, hvor en stol er en stol, og et bord er et bord. Samtidig kan man hevde at noen stoler er *mer* stol enn andre, og noen stoler er *mindre* stoler enn andre. Dette er tanken om at vi ikke tenker i avgrensede kategorier, men i mer flytende prototyper (Aase, 1997). Den stolen som er *mest* stol, som ligner mest på ideen om en stol, er prototypen, mens alle andre er mer eller mindre lik prototypen. En solstol er kanskje mer stol enn en stubbe, mens den kanskje er mindre stol enn en spisestuestol.

Begrepet kjønn kategoriserer vi i to kategorier; mann og kvinne, hvor vi tillegger menn noen egenskaper og kvinner andre. En egenskap vi tillegger menn er at de blir tiltrukket av kvinner, og motsatt, at kvinner blir tiltrukket av menn. Samtidig har vi prototyper på hva en mann er og hva en kvinne er. Homofile menn blir for eksempel sett på som *mindre* mann enn heterofile menn, mens lesbiske kvinner blir sett på som *mindre* kvinne enn andre kvinner. Samtidig eksisterer det prototyper på homofile menn og prototyper på lesbiske kvinner, hvor homofile menn innehar feminine trekk (mindre mann) og lesbiske kvinner innehar maskuline

trekk (mindre kvinne). På samme måte blir bygd og by forstått som to atskilte kategorier, og hvor de hegemoniske representasjonene viser hva som er den prototypiske bygda og byen (jf.kap.3.2.2) At vi forstår verden gjennom kategorier og prototyper er altså viktig for forståelsen av hvordan vi tenker om homoseksualitet og heteroseksualitet, og også hvordan vi forstår bygd og by, identitet osv.

4.5.4 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

I kvalitativ forskning kan man erstatte begrepene reliabilitet, validitet og generaliserbarhet med begrepene troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet.

I følge Thagaard (1998) er troverdighet noe som må knyttes til forskningsprosessen og den betydningen relasjonen til informanten kan ha for resultatene av undersøkelsen. Innsamling av data er en mellommenneskelig prosess som ikke kan gjentas på samme måte på et senere tidspunkt. Jeg har forsøkt å vise hvordan jeg har samlet inn data og hvordan mine relasjoner til informantene har vært i denne prosessen.

Mens troverdighet er knyttet til fremgangsmåter i undersøkelsen, er bekreftbarhet knyttet til tolkning av resultatene. Forskeren bør forholde seg kritisk til egne tolkinger og prosjektets resultater bør kunne bekreftes av annen forskning (Thagaard, 1998). Når det gjelder fortolkning har jeg forsøkt å balansere tolkningen ved å vise til at annen forskning og teorier som kan underbygge mine fortolkninger. Det er ikke forsket så mye rundt mitt tema i Norge, så jeg har benyttet meg mye av litteratur fra utlandet, spesielt fra England og USA.

I kvalitativ forskning er det den forståelsen forskeren kommer frem til som er det viktigste, ikke hvorvidt man kan generalisere eller ikke. Det er fortolkningen og i hvilken grad tolkningen kan gjenkjennes av andre som gir grunnlaget for overførbarhet, og ikke beskrivelser av mønstre i dataene. Overførbarhet innebærer at den teoretiske forståelsen som er knyttet til et enkelt prosjekt, kan settes inn i en videre sammenheng. Gjenkjennelse er dermed viktigere enn generalisering. Gjenkjennelse innebærer at tolkningen i teksten gir en dypere mening til tidligere kunnskaper og erfaringer og samtidig overskrider leserens forståelse (Thagaard, 1998). Dette er også målet for prosjektet mitt, å kunne gi en dypere forståelse og en annen vinkling på et tema mange kanskje har en formening om.

4.5.5 Oppbygging av analysen

Analysen er stort sett strukturert etter problemstillingene (jf.kap.1.3). I kapittel fem presenteres tre historier. Dette er for å vise helhetlige historier som videre i analysen vil bli oppstykket og uten sammenheng. I dette kapitlet er tolkningen stort sett fra informantenes innenfraperspektiv, fra et emisk perspektiv. Det blir foretatt noen tolkninger i forhold til livsløpsanalyse. Representasjonene blir i dette kapitlet sett på som mimetiske eller refleksive, som å speile virkeligheten.

Kapittel seks svarer på første del av problemstillingen, hvordan homofile og lesbiske ser på bygda og byen. Her fokuseres det på hvilke representasjoner av bygd og by som har kommet frem i datamaterialet mitt. Tolkningen ligger her på et etisk nivå, forskerens perspektiv, hvor sitatene knyttes og tolkes mot teori.

Kapittel syv og åtte svarer på andre del av problemstillingen, hvordan homofile og lesbiske forstår seg selv i forhold til bygd og by. Her blir det fokusert på det levde livet, praksisene, i bygda og i byen. Også her er tolkningen på et etisk nivå.

Kapittel ni ser på konstruksjon av identitet og stedsidentitet. Dette kapitlet er knyttet til hele problemstillingen, først hvordan informantene forstår seg selv og deretter hvordan de forstår bygda og byen. Dette kapitlet tar for seg det spesielle med konstruksjonen av en homofil eller lesbisk identitet og konstruksjonen av steders (roms) identitet. Tolkningen er på et etisk nivå og satt i en større sammenheng enn de foregående kapitlene.

4.6 Oppsummering

Det å produsere data er en viktig og spennende del av en masteroppgave. I dette kapitlet har jeg gått gjennom fremgangsmåten min, hvilke metoder jeg har brukt for å komme kontakt med informanter, hvordan data har blitt produsert og mine refleksjoner rundt dette. Til sist har jeg også vist hva og hvordan jeg har tenkt rundt analyse og tolkning av data.

Kapittel 5: Tre historier

Dette kapittelet gir den første presentasjonen av empirien ved å gjenfortelle tre historier om det å være homofil og lesbisk på bygda. Disse danner en ramme for oppgaven videre og gir muligheten til å vise helhetlige historier. I de videre analysene vil disse historiene bli oppstykket og helheten vil forsvinne. Historiene handler om livene til informantene, om oppvekst, flytting og livene deres i dag. Jeg har valgt disse tre historiene fordi de viser ulike erfaringer og synspunkter på det å vokse opp som homofil på bygda.

Historiene som presenteres minner om livsløpshistorier (jf.kap.4.4.1). Tanken bak livsløpsanalyse er at sosial og geografisk kontekst, altså tid, sted, familie og venner, er viktige for hvilke valg vi tar i livene våre (Elder og Shanahan, 1997). For informantene er bygda konteksten de vokser opp i. De vokser også opp i en tid hvor det å være homofil eller lesbisk ikke er allment akseptert, men samtidig en tid hvor homofile og lesbiske har flere muligheter og rettigheter enn bare 20 år tidligere (jf.kap.2).

Familie og venner danner den umiddelbare rammen rundt livene våre, og det er stort sett gjennom disse at normer og regler om hva som er tillatt eller ikke blir formidlet oss når vi vokser opp. Valgene vi tar i livet, og hvordan vi responderer på de hendelser som oppstår, er refleksive; vi har en tanke om som kan komme til skje, eller ikke skje, om vi handler på en bestemt måte. Disse valgene oppstår gjerne i en forhandling med de opplevde rammene, eller begrensningene og mulighetene, som konteksten vår gir oss (Elder og Shanahan, 1997).

I dette kapittelet gjøres det noen tolkninger knyttet til livsløpsanalyse, men det tolkes slik at personene jeg har intervjuet kommer frem mest mulig slik de har fremstilt seg selv. Nivået holdes på et erfaringsnært eller emisk nivå, ved at det er informantenes "innenfraperspektiv" som blir vektlagt. Representasjonene blir her sett på som å være mimetiske eller refleksive, hvor de altså speiler hvordan informantenes virkelighet er (jf.kap.4). Samtidig er det viktig å påpeke at det er jeg som har valgt ut historiene fra datamaterialet og at det kun er utdrag av disse historiene som presenteres. Navnene som brukes er fiktive og stedsnavn er utelatt for å sikre anonymitet. Sitatene er også på bokmål, for å ytterligere å sikre anonymitet. Alle personene er i 20 årene og jeg har valgt å kalle dem Ane, Siri og Trond.

Ane

Ane har vokst opp på en liten bygd med ca. 2500 innbyggere. Hun beskriver bygden sin som en typisk ”bygd”, hvor alle kjenner alle, eller i alle fall vet om hverandre. Det er trygt og godt og man vet hvor man har hverandre. Det er med andre ord den prototypiske bygda (jf. Aase, kap.4) hun beskriver. Hun trivdes veldig godt på bygda under oppveksten. Selv om det ikke var så mange fritidsaktiviteter å velge mellom, var hun med på det som skjedde. Hun beskriver hverdagen sin under oppveksten som ”fullt program hele tiden”. Hun drev med sport og musikk, og når hun hadde skole og lekser i tillegg, ble det ikke så mye tid til noe annet. Ane var flink på skolen, god i idrett og hadde mange venner. Etter hennes oppfattelse hadde alle et bilde av henne som flink og fornuftig.

Da vennene til Ane begynte å drikke og feste, deltok ikke Ane i like stor grad som de andre. Hun var av og til med på festene, men hun drakk ikke. Vennene hennes aksepterte dette i stor grad, for de visste at Ane satset på idretten og hvor mye det betydde for henne. Hun klarte å forhandle seg frem til at det var greit for henne å ikke feste, selv om det i venneflokket hennes ble sett på som normalt og naturlig. Det vennene ikke visste var at Ane også hadde andre grunner enn idretten til å ikke være med å drikke.

Da Ane var 13-14 år fant hun ut at hun ikke var som de andre jentene. Hun delte ikke deres interesse for gutter, men var opptatt av jenter. Ane erkjente at hun var lesbisk. Ved å ikke være med å drikke og feste med de andre, slipper hun å komme i situasjoner med gutter der hun kan komme til å avsløre seg. Hennes identitet, at hun var lesbisk, gjorde at hun trakk seg unna situasjoner og satt begrensninger for sine væremåter og praksiser. Dette betydde at hun ikke deltok i ungdomsfellesskapet på samme måte som vennene hennes gjorde.

I 15-16 års alderen hadde hun kun fortalt om sin legning til en nær venn. Og i løpet av det neste året fortalte hun det kun til fire andre. Hun synes det er skummelt å fortelle det, selv om hun ikke har hørt noe negativt snakk om homofile.

”Det var liksom bare... bare det å si ordet lesbisk var dritskummelt! Jeg gikk og trente på å si det høyt til og med. Jeg klarte ikke å venne meg til det.”

Ikke bare var hun usikker på hvordan familie og venner kom til å reagere, hun måtte også forhandle med seg selv for å finne ut om det var greit for henne å være lesbisk. De utvalgte hun fortalte det til fikk streng beskjed om å ikke fortelle det til noen andre. Da det ikke bodde andre homofile eller lesbiske i bygda som Ane visste om, var hun usikker på hvordan folk kom til å reagere. Hun var redd for hvordan det kunne bli om folk reagerte negativt. Men fra dem hun fortalte det til, venner og nærmeste familie, fikk hun bare positive reaksjoner.

Fra Ane fant ut at hun var lesbisk i 13-14 års alderen, traff hun ikke andre homofile eller lesbiske før hun var 18 år. Dette skjedde på en sommerleir på Utøya i regi av Ilh, hvor hun dro for å kunne treffe andre homofile og lesbiske. I denne konteksten fikk Ane ny selvtillit, hun ble mer sikker på seg selv og hvem hun er.

”Det var liksom skikkelig sånn... Du ble så full av selvtillit av å være der og alt ble mye lettere sånn generelt etter at jeg hadde vært der egentlig. Så hadde jeg vært hjemme den høsten så tror jeg kanskje at jeg hadde vært mer åpen om det da og”.

På denne sommerleiren opplevde hun et fellesskap hun ikke opplevde på bygda (jf.kap.3.3.1). Denne opplevelsen var en viktig hendelse i Anes liv, og ble et vendepunkt som satte bygdekonteksten i et nytt lys. Etter dette valgte hun å være mer åpen om legningen sin til andre, men det ble ikke på bygda. For Ane var lei av å bo på bygda og før hun reiste på sommerleiren hadde hun søkt om å få bytte skole slik at hun kunne flytte. Hun var 18 år og hun følte seg presset inn i en rolle hun ikke var bekvem med. Hun ville ha mer frihet. På slutten av sommeren fikk Ane en ny skoleplass et annet sted i landet, og hun flyttet nå til en liten by hvor hun ikke hadde så mange venner. Hun kjente ingen på skolen og det var ingen som kjente henne, eller hadde et ”glansbilde” av hvordan hun var.

”Da kunne jeg liksom starte helt på nytt. Eller med blanke ark, for å si det sånn. Jeg kunne bare stikke av fra det som ikke passet, skulle jeg til å si, hjemme. Sånn sett var det en veldig befrielse”.

Følelsen av å begynne med ”blanke ark” handlet mye om at deler av den sosiale konteksten hun hadde på bygda var borte. Hun ble med andre ord fri fra det normative landskapet (Cresswell, 1996). Her var det ikke familie og venner som visste det meste om henne. Selv om hun hadde samme kontekst i tid, fikk hun en ny sosial og geografisk kontekst, en ”blank” kontekst. Ane fortalte den nye klassen sin at hun var lesbisk og hun ble positivt mottatt. Selv

om hun nå var åpen, traff hun ikke andre homofile og lesbiske det første året i den nye byen. Men hun følte en befrielse og en frihet som hun ikke hadde på bygda. Ane kunne også begynne å ”drikke og feste” som andre ungdommer.

Tre år etter at Ane har flyttet fra bygda, flyttet hun tilbake for et år. Da hun flyttet tilbake var hun ganske sikker på at det var mange som visste at hun var lesbisk. Før hun flyttet var det bare noen nære venner og familien som visste det, men nå var hun ganske sikker på at de fleste visste det. Hun følte seg trygg på sin identitet og hun fikk ingen negative responser det året hun bodde der. Om det å flytte sier Ane:

”Det jeg hovedsakelig savnet før jeg flyttet var frihet til å... ja, bare frihet til å være den som jeg hadde lyst til å være. Og... anonymitet egentlig og litt. Å ikke bli sett så veldig mye. Det er jo bra å bli sett, men det kan jo bli litt for mye av det og. Og det... Og etter jeg flyttet savnet jeg og litt den tryggheten og. Det å være hjemme og være i kjente omgivelser og. Men samtidig, i hvert fall det første året var mer som å sveve på skyer i en lykkerus av frihet på en måte. Selv om det kanskje ikke var så bra å bo der, så var det liksom så forskjellig og så nytt, at alt var bare helt fantastisk.”

Da Ane flyttet til byen, opplevde hun en enorm frihet. Siden hun var aktiv og flink, ble hun sett og lagt merke til på bygda, men nå kunne hun være anonym. Den anonymitet hun søkte var ikke bare fordi hun var lesbisk, men også fordi hun opplevde et forventningspress i bygda som hun ikke ønsket. Om livet i byen sier Ane at det ikke er så annerledes enn i bygda. Det var fremdeles trening og skole som ble prioritert. Hverdagslivet var stort sett det samme, men livet i Oslo gav henne en annen kontekst og muligheter som hun ikke hadde på bygda, som å treffe nye folk, å treffe andre homofile og for eksempel å droppe treningen hvis det er noe annet hun heller vil. Dette er muligheter hun følte hun ikke hadde på bygda.

Da jeg spurte Ane om hun kunne tenke seg å flytte tilbake til bygda, sier hun at hun har veldig lyst til det. Men om hun tror hun kommer til å gjøre det:

”Både ja og nei. Jeg vil tro at jeg kommer til å gjøre det. Men... det er jo litt spesielt når en er homo da kanskje. Da er man mer avhengig av at den andre person og er villig til å flytte på bygda, for det er jo på en måte vanskeligere å være homo der enn i byen. Du blir jo veldig mye mer synlig. Samtidig må jo den generelt ville bo på bygda og få seg arbeid og sånn der. Hvis den personen jeg skal bo i lag med, hvis jeg får meg noen da, er villig, så har jeg lyst til å gjøre det.”

Siri

Bygda Siri kommer fra ligger på en øy. Øyen har fastlandsforbindelse ved en bro og det er ikke langt til nærmeste småby. På øyen bor det ca. 4000 innbyggere og det er to barneskoler her, en på hver side av øyen. Der hvor Siri vokste opp var det en del gårder i området og huset deres lå i et byggefelt. Frem til Siri begynte på ungdomsskolen var det bare 3 hus i området. Det var mye skog og natur, og det var kort vei til sjøen.

Siri har alltid følt at hun har vært annerledes enn andre, selv før hun fant ut at hun var lesbisk. Hun hadde andre interesser og ting hun ville gjøre og hun skilte seg ut. Hun følte at dette ble mottatt negativt av de andre og at det eksisterte en jantelov på bygden om at man ikke skulle være annerledes på noen som helst måte. Hun var ikke komfortabel med de rammene som fantes i bygda. Dette gjorde også komme-ut-prosessen vanskelig for henne, noe som hun nesten opplevde som vanskeligere enn det faktum at hun var lesbisk.

“Eller det som egentlig har vært litt problemet og, i forhold til min komme-ut-prosess, er jo at jeg alltid har vært litt sånn, eller jeg har vært annerledes. Hatt andre interesser og kanskje vært litt sær og så har det blitt en sånn greie om at, for der jeg kommer fra har det alltid vært litt jantelov og folk som skiller seg for mye ut og folk som ikke spiller på lag med guttene.

Og da, så da var det veldig sånn at jeg skulle være så spesiell og annerledes og da var liksom det en del av greien da. At det kanskje var mange som ikke trodde på meg og, at jeg var det. Så det har nesten vært det største problemet. På den måten. At det har vært sånn “Typisk, enda en greie fra Siri”.

Komme-ut-prosessen til Siri skjedde gradvis fra hun erkjente at hun var lesbisk i 13-14 års alderen. Da jeg spurte Siri om når hun fant ut at hun var lesbisk, svarte hun:

“Det er litt vanskelig å si, for jeg har alltid visst det bare. Eller man finner først ut at man er annerledes, man vet at det er noe annerledes med deg. Så blir det mer og mer formet og så vet man det egentlig veldig lenge før man tar stilling til det og så når man... Man tar stilling til det på et eller annet tidspunkt og så finner man ut at man er det, sånn definert for seg selv i hvert fall. Så det har ikke vært noe sånn, jeg kan ikke huske når jeg oppdaget det sånn, for det har bare alltid vært der. Så det er ingen sånn spesiell... på en måte.”

Om det å komme ut forteller hun:

“Til venner og sånn har jeg egentlig ikke fortalt det. Jeg husker det begynte liksom, jeg tror det begynte i 7.klasse så begynte jeg å hinte om det til de jeg gikk mest sammen med. Om at jeg var lesbisk, men det... Så tok det liksom, så ble det bare mer og mer og så begynte det å gå rykter og sånne ting. Så egentlig har jeg ikke fortalt det til så mange venner, for alle har på en måte bare visst det. Og... eller ryktene har kommet i forkant da. Og jeg har hatt muligheten til å bekrefte det da, men jeg har på en måte ikke fortalt det, egentlig.”

Siri trivdes ikke så godt på bygda. Hun følte seg ensom, fordi hun hadde andre interesser og fordi det ikke var noen andre homofile eller lesbiske hun kunne relatere seg til. Hun fant seg ikke til rette i den konteksten bygda hadde å tilby henne. Det var også lite om homofili i media, det var nesten ingen filmer som handlet om det, og på den tiden var det ikke lett å få tilgang til internett.

“Men jeg hadde nok sikkert slått meg løs litt før hvis ikke hadde vært sånn, hvis dette hadde vært sånn som nå da, med all den tilgangen man har, hvor det er mange som har definert seg som homofile. Som man kan ha som rollemodeller og noen man kan identifisere seg med, absolutt. Det... for på den tiden var det ikke så mange sånne. Det kan være at jeg ikke var, at jeg ikke fant det liksom. Jeg hadde jo bøker som jeg leste og sånn og jeg kjøpte jo “blikk” veldig ofte. Men allikevel var det så fjernt. Det var liksom sånn at jeg på utkanten av alle og det var liksom sånn “Å, hvordan skal jeg komme meg inn? HVOR er de?”. ”

Etter videregående reiste hun bort for å gå på folkehøyskole. I denne nye konteksten følte hun at livet hennes fikk et vendepunkt. Hun treffer for første gang en annen homofil hun kan relatere seg til og selv om dette er en gutt, så får de en ny komme-ut-prosess sammen:

“Og han var den første jeg definerte meg sånn i forhold til den som var homofil da. At vi kom litt ut sammen på den måten, så vi har litt sånn... Det er kanskje derfor vi har litt sterke bånd til hverandre og, fordi vi har hatt den tiden der sammen, hvor vi har liksom har gjort de skumle tingene sammen. Gått på homsesteder og sånt noe når vi har blitt gamle nok til det og ja, opplevd det, ja innføringen, sammen da.”

Selv om Siri var åpen om det at hun var lesbisk til venner, så hadde hun ikke kjæreste på bygda. Om denne andre komme-ut-prosessen sier Siri at det er en ting å være homofil, men en

annen ting å handle homofilt. Nå følte Siri friheten og muligheten til å kunne leve ut sin lesbiske legning.

Det å flytte og være på folkehøyskole føltes godt for Siri på andre måter også. Her fikk hun utfolde seg og møte andre med samme interesser som henne, og hun følte at hun kom bort fra den janteloven som var i bygda. Siri opplevde bygda som svært negativ, men nå føler hun at hun blir mer positivt tatt imot som person. På folkehøyskolen klarte hun å forhandle frem en rolle som hun var komfortabel med og som blir tatt positivt imot. Dette kunne hun ikke gjøre på bygda. Nå føler hun ikke lenger at hun er annerledes, men som tilhørende et fellesskap, hun har gått fra å bare være ”jeg” til å bli et ”vi”. På en måte kan folkehøyskolen sees på som et ”blankt rom”, uten forventninger og begrensninger. Siri visste ikke om hva som ventet henne på folkehøyskolen og der var det heller ikke noen forventninger til hvordan hun skulle være, slik det var på bygda. Her får hun muligheten til å skape seg selv i et ”normfritt” landskap. Hun flytter ikke tilbake etter folkehøyskolen, men flytter heller til byen. Hun trives godt med å bo i byen, og føler at byen gir henne inspirasjon og muligheter.

Hverdagslivet til Siri er annerledes i byen enn på bygda fordi hun som nevnt tidligere får utfolde interessene sine og være kreativ på en annen måte enn på bygda. Men byen som kontekst åpner ikke bare opp for disse mulighetene, hun føler også at det er lettere å leve som lesbisk i byen enn på bygda:

”Altså, du kan gå på kafé hvor du vet at mesteparten av klientellet er homofile og det finnes egne utesteder og det finnes ting som skjer, som er i homofil retning. Så det er et helt annet... Her er det jo et miljø, som det er lett å oppsøke. Det er det jo ikke på landsbygda. Og så er det jo lettere å leve, det er lettere å kunne være kjæreste ute blant folk her, enn det er hjemme. For her slipper man å tenke at man skal møte noen kjente som kanskje vil synes at det er kjipt.”

Byen har for henne et normativt landskap hun føler at hun kan passe inn i. Når jeg spør Siri om hun kunne tenke seg å flytte tilbake til bygden, rister hun på hodet og svarer:

”Aldri i livet! I hvert fall ikke! Men det har noe med at det er så, det er så lite utvalg. Det går veldig mye på det, at man slipper å gå på den samme kafeen hele tiden. At det går an å bevege seg rundt å få mye inspirasjon da. Så derfor vil jeg aldri, for jeg får ikke inspirasjon av bygda. Jeg får inspirasjon av det urbane, ja, av bygninger og av sydende

menneskeliv. Og lys, ja, trafikklys og lys overalt, skilt, sånne type ting. Og så er det har noe med det å gjøre.”

Siri karakteriserer seg som en byperson. Hun sier at hun alltid har tenkt at hun skulle flytte fra bygda. Her har hun ikke klart å forhandle frem det livet hun ønsket og det har aldri vært et alternativ for henne å bli boende. I byen har hun funnet det livet hun vil ha. Med andre ord kan byen også sies å ha et normativt landskap som er ”tråkket” opp av andre før henne, og det eksisterer rom hun kan passe inn i.

Trond

Trond kommer fra en liten bygd med ca. 1000 innbyggere. Han beskriver bygda som en koselig bygd hvor alle kjenner alle. Det er ikke mange arbeidsplasser, men noen få hjørnesteinsbedrifter. Bygda har for tiden en negativ befolkningsvekst med høy fraflyttingsrate. Trond forteller ikke så mye om oppveksten sin, men sier:

”Men jeg skjønner jo veldig godt sånne barnefamilier som blir igjen da, for ungene de har det jo, de har jo verdens beste og tryggeste oppvekst. Og sånn som mobbing, det tror jeg ikke finnes på skolen en gang.”

Siden bygda som Trond kommer fra er så liten, er det begrenset hvor mye som skjer der. Det er vanlige fritidsaktiviteter som fotball, tennis og vanlige sportsaktiviteter, men utover det skjer det ikke mye. En gang i måneden er det kanskje rockekonsert og en gang i året arrangeres det Bygdedager. Om hvordan hverdagslivet på bygda er forteller han:

”Du går på jobb, så går du hjem fra jobb, så sover du og så går du på jobb. Det er liksom begrenset hva du gjør. Og så går man gjerne mer på besøk til hverandre. Det er ikke sånn som her nede (Oslo), hvor du ringer: ”Hei, kan jeg komme på besøk tirsdag neste uke”, og så forventer du servering og alt. Der er det bare sånn at du ringer på og går inn med skoene på og: ”Hei, kaffe takk!”.”

Trond liker den sosiale konteksten i bygda. Alle kjenner alle og man tar seg tid til å besøke hverandre. Han synes bygda er trygg og at folk passer på hverandre. Men noen ganger kan det også bli for mye av det gode:

“Dagens høydepunkt for veldig mange er å gå på postkontoret og hente post. Og da blir det sånn at posten eller hotellet blir samlingspunktet da. Det er jo begrenset hvor mye som skjer. Så hvis det ikke skjer noe så må man dikte opp noe, så da kommer sladder sant. Å, det er så gøy å sladre vet du!”

Han synes at det er slitsomt at det er så mye sladder på bygda og at alle vet alt om alle. Og av og til så passer det ikke å måtte stoppe og snakke med alle:

“I sommer husker jeg spesielt, da jeg sprang fra den ene jobben til den andre jobben. Måtte gjennom hovedgaten i sentrum, da måtte jeg jo stoppe og si hei til alle og slå av en prat, eller så ble de jo sur. Da ble det alt mulig sånn vær og vind og ting og tang. Og det synes jeg, det kan være litt slitsomt av og til. For av og til så har du ikke lyst til å prate med alle og enhver. For hvis du ikke gjør det, da blir du gjerne stemplet som... ja, Gud, da er du overlegen!”

Da Trond var 16 år var han nødt til å flytte fra bygda for å begynne på videregående. På det tidspunktet var han ikke klar over at han var homofil. Han bodde i forskjellige små byer (jf. det ”blanke” landskap), før han flyttet til en mellomstor by. Her var det et homofilt miljø og det var i denne konteksten han kom ut for første gang. Trond har ikke fortalt foreldrene sine at han er homofil. Søsknene hans og de nærmeste vennene hans vet det. Etter at han flyttet fra bygda første gang, har han bodd der til sammen et og et halvt år i forskjellige tidsrom. Han forteller at det er av hensyn til foreldrene sine at han ikke er åpen på bygda. Likevel tror han at folk på bygda ville ha tolerert at han er homofil. Det har bodd flere lesbiske par på bygda hans og han har ikke opplevd at det har vært noe problemer i forhold til det. Egentlig tror at folk på bygda har skjönt at han er homofil, selv om han ikke er åpen der.

Når jeg snakker med Trond om flytting, spør jeg ham om det er noe han har savnet når han har flyttet fra bygda.

“Ikke da jeg var 16, da syntes jeg bare at det var godt å flytte hjemmefra, husker jeg. Det var sånn ”Yeah!”, stor by, drikke og sånn. Det tok helt av. Da var det bare godt. Men sånn som nå, så savner jeg jo veldig jobben, kollegaene og folkene, det gjør jeg absolutt. For de er jo utrolig trivelige folkene, synes jeg i hvert fall. Så det er jo det jeg savner da.”

Trond forteller at han også savner det å være ute i naturen, å gå i fjellet og å være i båt.

Nå bor Trond i Oslo og livet hans der består av skole, kafésitting og venner. Han er veldig glad for muligheten til å treffe likesinnede, men forteller at han ”ikke er den som renner ned dørene på homofile utesteder og kafeer”. Han tror det er enklere å være homofil i byen enn på bygda, fordi her kan du være åpen, men samtidig holde det skjult for dem du vil at det skal være skjult for.

Når jeg spør Trond om han kunne tenke seg å flytte tilbake til bygda, sier han at for en kortere periode kunne han nok det, men at han fort synes det blir litt kjedelig å bo i en liten bygd. Han liker tryggheten og det sosiale livet på bygda, men han trenger at det skjer mer. Han mener mye kan skje på bygda, men det krever mye av en selv: ”Som sagt, du kan jo gjøre alt der oppe hvis du bare vil. Men det er jo bare det, orker man det? Vil du?” På den måten er livet i byen enklere, her finnes tilbudene og mulighetene allerede.

Oppsummering

I dette kapitlet har jeg latt tre informanter fortelle sine historier om bygd, by, sin homofile legning og flytting.

For Ane og Siri, som visste at de var lesbiske fra tenårene, var det å vokse opp på bygda ensomt. De kjente ingen andre som var i samme situasjon og følte at det ikke fantes så mange rollemodeller. Oppvekstene deres var svært forskjellige. Ane fant seg til rette med de fritidstilbudene som fantes på bygda og stortrivdes med det, mens Siri ikke fikk utløp for sine interesser. Hun ble sett på som litt sær og annerledes fordi hun ikke var med på det som alle andre gjorde. De har også forskjellige strategier når de kommer ut. Ane prøver å kontrollere hvem det er som vet det og vil ikke at det skal spre seg utover de utvalgte. Siri prøver ikke å kontrollere det, men hun forteller det heller ikke direkte, men henter om det og bekrefter det hvis hun blir spurt. Når det gjelder forholdet til bygda vil Ane gjerne flytte tilbake hvis det lar seg gjøre, mens Siri aldri kunne tenke seg å bo på bygda igjen. Hun anser seg selv som en urban person. Ane prøver å forhandle frem om, og hvordan, hun kan leve som lesbisk i hjembygda, mens Siri i større grad har gitt opp bygda.

Trond fortalte ikke så mye om sin oppvekst, men han flyttet også fra bygda i midten av tenårene. Han kom ut i en mellomstor by, men er ikke åpen på bygda. Han synes det er ok å

bo på bygda for kortere perioder, at det kan bli litt kjedelig i lengden. Han trives best i byen, og det er også her han er åpen som homofil. Han sier han ikke er åpen på bygda av hensyn til foreldrene sine, men han tror han ville blitt akseptert på bygda hvis han var åpen. Han tror egentlig folk på bygda vet han er homofil, selv om han ikke kan si dette med sikkerhet.

Disse historiene viser for det første hvor heterogen homofile er som gruppe. Det finnes riktignok likheter i historiene deres. Felles for dem er at de alle har opplevd, eller opplever nå, begrensninger i forhold til å være homofil eller lesbisk på hjemstedet og i den konteksten som eksisterer der. Alle flytter først til et sted som de ikke vet så mye om fra før. Ane og Siri flytter pga. legningen sin, og de flytter til et "blankt" landskap, til et sted de ikke har forventninger til og som ikke har forventninger til dem. De flytter for å ha frihet til å skape seg selv, sin egen identitet, uten den rammen familie og venner er. Trond flytter fordi han må, men også han opplever en frihet når han flytter, selv om han i første omgang ikke vet at han er homofil.

Bygda oppleves i stor grad som et normativt rom med grenser og begrensninger skapt av familie og venner. Det "blanke rommet", mellomstasjonen før byen, oppleves som frihet og et sted å være "seg selv". Byen på den andre side oppleves som et rom hvor alle mulighetene og tilbudene alt eksisterer, med andre ord et normativt landskap som er positivt i forhold til å kunne leve ut sin homofile eller lesbiske identitet.

Kapittel 6: Representasjoner av bygd og by

Dette kapittelet tar for seg første del av problemstillingen, som er hvordan homofile og lesbiske forstår bygda og byen. Hvordan vi forstår verden, eller som her bygda og byen, kommuniserer vi gjennom språket og representasjoner. Sosiale representasjoner kommuniserer mening, for eksempel gjennom tegn, språk, bilder og musikk, til noen som man deler et meningssystem med (Holloway & Hubbard, 2001). Sosiale representasjoner er hvordan vi forstår, forklarer og artikulerer den komplekse strømmen av inntrykk og erfaringer som springer ut fra det sosiale og fysiske miljøet vi lever i (Halfacree, 1993). I teoridelen har jeg argumentert for hvordan bygd og by er konstruert og hvordan sosiale representasjoner er viktig for denne konstruksjonen av rom og sted (jf. kap.3).

Det finnes også mange ulike konstruksjoner og representasjoner av bygd, og disse eksisterer ofte side om side. Dominerende, hegemoniske eller "common-sense" representasjoner av bygd er den idylliske og den tradisjonelle bygda (Berg og Lysgård, 2004, Bjaarstad, 2003, Cloke, 2003, Holloway & Hubbard, 2001). Disse representasjonene av ruraliteter er ofte koblet sammen med, og satt i relasjon til, representasjoner av urbaniteter og noen ganger forutsetter disse representasjonene også hverandre (Valentine, 2001, jf.kap.3). Representasjonene og forestillingene om bygd og by blir satt mot hverandre som dikotomier, hvor bygd er hva by ikke er, og omvendt. Den idylliske bygda er koblet sammen med representasjoner av den fæle byen, og den tradisjonelle bygda er koblet sammen med den moderne byen (jf.kap.5). Figuren som følger viser de vanligste representasjonene av bygd og by og hvordan disse er koblet sammen.

Bygda	Byen
Den tradisjonelle bygda	Den moderne byen
Smalt vare og tjenestetilbud Kjedelig Likhhet Sosial kontroll	Bredt vare og tjenestetilbud Spennende Mangfold Stor takhøyde
Den idylliske bygda	Den fæle byen
Ro Rent Trygt Sosial omsorg Pent, grønt Sunt liv	Bråk Skittent Farlig Sosial isolasjon Stygt, grått Usunt liv

Figur 6.1: Dominerende forestilling av bygd og by (Berg og Lysgård, 2004)

Mine informanter har også representert bygd og by slik, som gjensidig avhengig av hverandre. Derfor har jeg valgt å dele inn dette kapittelet med representasjoner av bygd og by side om side.

Noen ganger har representasjonene lite med ”virkeligheten” å gjøre, men blir sett på som virkelige av de som bærer representasjonene. Disse representasjonene kan ta form som myter, som er ofte vage og diffuse forestillinger om steder og mennesker. Mytene er vanskelige å finne opprinnelsen til, men blir ofte allment kjent og akseptert som å være basert på virkeligheten. De er også med på å gjøre steder stereotype, ved at de fremhever enkelte karakteristikk fremfor andre. Disse mytene er også generiske, det vil si at de, selv om de kanskje har utspring fra spesifikke steder, handler for eksempel om ”bygda” eller ”byen” som noe abstrakt og generelt (Holloway & Hubbard, 2001).

”Geographers, then, have tended to ignore questions of as to whether these stories are fact or fiction in favor of critical analyses of their “material” effects. This entails a consideration of how such myths become one of the very real ways in which people come to terms with (and change) their geographical environments reducing unfamiliar people and places to familiar stereotypes of “self” and “other””. (Holloway & Hubbard, 2001:118)

Om mytene er sanne eller ikke er ikke så viktig, for vi bruker mytene som virkeligheter for å forstå verden og for å plassere ukjente folk og steder i kjente stereotyper som ”oss” og ”de andre” (Holloway & Hubbard, 2001).

Jeg skal nå vise hvilke representasjoner jeg har identifisert hos mine informanter. Først tar jeg for meg de hegemoniske representasjonene av bygd og by som generisk, og mot slutten av kapittelet tar jeg for meg de representasjonene som går direkte på det å ha en homofil eller lesbiske identitet i bygda og byen.

6.1 Den trygge bygda og den farlige byen

En av representasjonene de fleste av informantene mine delte var om den trygge bygda. Bygda blir representert som trygg fordi man kjenner folkene man omgås, det er kjente ansikter og man vet hvor man har folk (Valentine, 2001). Når man går på butikken for å handle, kjenner man butikkdamen og kan slå av en prat. Det er ikke noe ukjent og skummelt her, og det at bygda er et lite sted bidrar til denne følelsen av trygghet.

”Når jeg går en vanlig dag, på en lørdag, ut for å handle så kjenner alle meg. Og det er på en måte koselig og, for når jeg kommer på butikken så kjenner jeg butikkdama og sier ”Hei” og kanskje jeg vet noen ting om henne og så... ja det blir automatisk... ja, at vi kan snakke sammen, og det synes jeg er koselig. I forhold til byen så er det helt anonymt. Når jeg kom til Oslo så er det jo ingen som... eller kanskje du begynner å vanke på bestemte steder da, at du begynner å kjenne de, men på bygda trenger du ikke å vanke noen steder, for der kjenner du jo alle. Men på en måte er det trygt å bo på bygda, fordi... ja fordi det er så lite.” B.

Det finnes et fellesskap i bygda som skaper en trygghet, i motsetning til byen, som ikke har dette sosiale fellesskapet og som dermed blir tolket og kategorisert som utrygg (Cloke, 2003, Fosso, 2004, Villa, 1999). At folk kjenner hverandre på små plasser, gjør også at det oppleves som om at de tar bedre vare på hverandre enn i byene. ”Community” er et uttrykk som blir brukt for denne type sosiale relasjoner som blir representert her, hvor man har en felles tilhørighet og et opplevd fellesskap (Valentine, 2001, Little, 2002). Dette er noe som typisk blir assosiert med bygd og hvor byen i kontrast blir representert som å ikke ha denne typen sosiale relasjoner. Byer blir sett på som mer individualistisk, upersonlig og anonym

(Valentine, 2001). I byen er det kanskje ikke noen som bryr seg om deg, slik som informant C representerer det:

”Jeg liker sånn små plasser. Det er den tryggheten du har, som du ikke får på større plasser. Sånn som for eksempel du kan gå ut på byen og drikke deg dritings og du vet at hvis du ligger i en grøft, så er det noen som plukker deg opp og kjører deg hjem. Men i Oslo sant, der kan du ligge i en grøft å fryse i hjel og alle går forbi deg.” C.

Byen blir dermed representert som farlig fordi her eksisterer det en likegyldighet, eller ”proximity without community”, en nærhet uten samhørighet (Valentine, 2001). Du kan ikke regne med at folk tar seg av deg når du trenger hjelp. I ytterste konsekvens betyr dette at du kan dø i byen uten at noen tar notis av det.

Disse representasjonene både formidler og reproduserer myter om den trygge bygda og den utrygge byen. Det er ikke nødvendigvis slik at det er trygt på bygda og utrygt i byen, men mytene kan være med på å skape en følelse av at det er slik, og vi forholder oss til bygd og by deretter.

6.2 Den rene, gode bygda og den fæle, skitne byen

En annen representasjon av bygda som henger tett sammen med bygda som trygg, er den idylliske bygda. Her er det frisk luft, rent vann, stillhet og flott natur.

”Og det som jeg savner mye med hjemme, det er naturen og sånn. Friluft og sånn. Kjøre båt, kjøre scooter, være på fjellet. Det er liksom ikke det samme å dra ut i Nordmarka. Så er det kanskje tusen andre mennesker rundt deg, mens er du på fjellet der, så er du kanskje alene. Så jeg savner naturen og sånn.” C.

I denne representasjonen viser informantene til stillheten og naturen i bygda hans. Han sier at det ikke er det samme å benytte friluftsområder rundt Oslo, for der er det kanskje ”tusen andre”. Han opplever ikke at man kan få den samme naturopplevelsen her som der hvor han kommer fra. Villmarken eller ”wilderness” som finnes i den uberørte naturen omkring bygda står i motsetning til sivilisasjonen, eller byen (Holloway & Hubbard, 2001). Dette er også en typisk representasjon av den idylliske bygda, og nesten alle informantene mine har

representert bygda slik; ”Og så er det flott natur” er et vanlig utsagn. Her er det det fysiske stedet og det at det er lite folk som gjør bygda idyllisk. Bygda blir representert som et sted for rekreasjon og friluft, i motsetning til byen, hvor man ikke har disse mulighetene (jf Bjaarstad, 2003).

”Ja, så er du omringet av natur overalt da, så det er jo... Vi har jo vann, så det er en del sommeraktiviteter knyttet til vann og båt. Og så er det en del skogområder som man kan gå på langrenn, gå turer, hytteturer.” B.

Dette er en hegemonisk og ”common-sense” representasjon av bygd i den vestlige verden (Bounce, 2003, Cloke 2003). Den flotte naturen og det at det er rent og sunt er kanskje ikke like viktig for alle informantene mine, men de tar likevel med denne representasjonen fordi det er slik ”alle” skal representere bygda, som først og fremst i relasjon til byen (jf.kap.3.2.2).

Representasjoner av byen som fæl og skitten er det ikke så mye av i datamaterialet mitt, men når bygd blir representert slik som den gjør, som flott og ren, ligger det implisitt i denne representasjonen at byen ikke er slik.

6.3 Den idylliske bygda og barndommen

Sammen med representasjonen av den idylliske bygda ligger også barndom, slik som en informant, B., forteller: ”Jeg vil generelt beskrive barndommen min som ekstremt god. Det var en idyllisk... jeg levde i paradiset”. Dette er også noe Fosso fant som en fellesnevner i de unges fortellinger om sin oppvekst på bygda, at bygda er ”*et trygt og godt sted med muligheter for en harmonisk oppvekst*” (Fosso 2004:125).

A: Jeg har veldig lyst hvis jeg er så heldig å få unger, at de kan få vokse opp på bygda. Det har jeg veldig lyst til.

Meg: Du tror at det er bedre enn i byen?

A: Ja. Jeg er i hvert fall veldig glad for at jeg har hatt en barndom på bygda. For det første er det mye sunnere med frisk luft og natur. Og så tenker jeg hver gang jeg er på en t-bane ”stakkers unger som må gå her og se på disse betongveggene”. For meg virker det ganske trist, men det er jo selvfølgelig det du er vant til.”

Sitatet viser representasjoner av bygd som barnevennlig og et flott sted å vokse opp. Det er trygt og godt og det er sunt, med frisk luft og natur (jf. Villa, 1999, Bjaarstad, 2003, Jørgensen, 2004). Representasjonen av bygd som et sted for barn henger tett sammen med representasjonen av den trygge bygda og bygda som ren og god. Også her blir representasjonen av den idylliske bygda satt opp mot representasjon av den fæle byen, som trist og grå.

Representasjonene av bygd som trygghet og harmoni er representasjoner som utelukker mangfoldet på bygda (Cloke, 1997, 2003, Little, 2002). I disse idylliske representasjonene er det "Mr.Average" som blir representert; den hvite mannen med inntekt, som tjener nok til å leve, heterofil, men litt aseksuell, som er frisk i kropp og sinn, og uten noen særheter i religiøse eller politiske tilknytninger (Philo 1992).

Den idylliske representasjonen av bygd som et godt sted for barn å vokse opp er i følge Little (2002) også en representasjon av bygd som heteroseksuell. Den posisjonen som familien har i representasjoner av bygda "*both steams from and contributes to the dominance of heterosexuality*" (Little, 2002:156). Denne representasjonen setter forhold mellom mann og kvinne høyere enn forhold mellom mennesker av samme kjønn og gjør normalisering av heteroseksualitet spesielt sterk i rurale områder (Little, 2002, Valentine, 2001 viser til Cloke & Thrift, 1990). Forestillingen om at livet på bygda sentrerer rundt familielivet kan gjøre det vanskelig for homofile og lesbiske å finne sin plass på bygda, spesielt om de er innflyttere som denne informanten:

"Eller, det er vanskelig å beskrive det egentlig, men det er vel ikke helt min plass tror jeg. Hvis det hadde vært sånn at vi hadde fått barn for eksempel, og de hadde gått på skole der. Og man kan jo kjøpe hus med hage og sånn mye billigere der enn i byen. Altså, sånne ting, hvis det hadde vært aktuelt, så hadde det vært en fin plass å bo." E.

Representasjonen av bygda som barnevennlig, hvor familieverdier står sterkt, og som heteroseksuell kan altså ha en ekskluderende effekt på homofile og lesbiske, hvor de blir "out of place" heller enn "in place".

6.4 Den gjennomsluktige bygda og den anonyme byen

- Sosial kontroll og frihet

I motsetning til den trygge og idylliske bygda, kommer den gjennomsluktige bygda. Dette er en representasjon av ei bygd med sterk sosial kontroll, hvor den tryggheten man har fordi alle kjenner alle, nå går over i utryggheten ved at alt man gjør blir sett og vurdert av alle i bygda (Fosso, 2004, Bjaarstad, 2003, Valentine, 2001).

”Hvis du er på bygda så treffer du jo kjensfolk, så da blir du jo gående og tenke på det, du føler liksom blikket til noen fordi du vet at det er en skikkelig sladrejerring og... (...) På bygda må du holde deg mer i skinnet, for du vet at de du treffer kommer du til å treffe flere ganger i uken de neste årene liksom, så...” A.

På bygda må man ”holde seg i skinnet” for at det ikke skal bli rykter og sladder. Man kan ikke oppføre seg akkurat slik som man vil, men må ta hensyn til hva folk måtte synes og mene om det man gjør. Det man gjør på bygda må man regne med kommer alle for øre, inkludert foreldre og annen familie. Dette blir i motsetning til byen, hvor man er mye friere når det gjelder hensyn til andre:

”Du kan jo gå flere dager uten å se folk du kjenner hvis du ikke... Eller sånn... Du trenger liksom ikke tenke på hva folk tenker om deg, for det er ingen som vet noe om deg på en måte, hvis du bare går på butikken. (...) Her (byen) er det mer sånn ”samma det, jeg ser dem aldri igjen”, du kan være litt mer fri sånn sett fordi du har liksom ikke noe forhold til dem du treffer.” A.

Byen oppleves som å tilby en anonymitet som gir en større spillerom. Det er ikke noen som kan kontrollere hva man gjør, og man risikerer ikke sladder eller rykter på samme måte som på bygda. På bygda er det ikke mye som skal til før det blir rykter og sladder.

”Så det går veldig mye på sladder. Det gjør jo det. Ei fjær blir fort til ti høns altså. Alvorlige ting som kan bli blåst opp, og så var det bare en liten... Influensa kan bli blåst opp til både lungebetennelse og bronkitt. Det er ikke måte på.” C.

Når man er homofil eller lesbisk kan den gjennomsluttede bygda oppleves litt "farlig" (jf.kap.5). Man kan risikere at alle plutselig vet om legningen din, når du egentlig ville holde det skjult.

"Alle som fikk vite det fikk streng beskjed om ikke si noen ting liksom, for jeg var jo redd for at det skulle spre seg. Det er jo som sagt en liten plass. Begynner det først å spre seg, så går det som ild i tørt gress." A.

Bygda oppleves som et sted hvor ryktene går fort og det er vanskelig å holde noe hemmelig. Det at alle vet at man er homofil eller lesbisk kan bli en belastning i et slikt samfunn;

"Hvis du hadde gått inn til naboen som kanskje var homofil, så hadde du jo skapt et rykte. Det er sånn, folk sitter litt bak gardinene og "Hvorfor var han der i natt?" og "Jeg så nå bilen hans der i natt". Det blir jo litt sånn. Men her så kan man være litt mer anonym, så jeg tror at det er nok absolutt enklere å være åpen i en stor by." C.

Dermed kan man som homofil eller lesbisk på bygda risikere å oppleve isolering fordi folk er redde for at det skal skapes rykter om dem selv som homofile og lesbiske. Da føles det kanskje enklere å ta valget om å begrense sin homoseksualitet til byen, hvor den sosiale kontrollen og gjennomsluttheten ikke er så stor (jf. kap.5).

6.5 Likhet og mangfold – jantelov og takhøyde

"Alt ble så rettet mot det at man skulle være like. Og dermed fikk du ikke... jeg tror ikke, jeg vet ikke jeg... du fikk ikke på en måte, i hvert fall fikk ikke jeg det, på en måte dannet deg en kjempe egen-identitet, for min identitet var på en måte knyttet opp mot de venninnene jeg hadde." B.

Likhet er et trekk som blir representert som typisk for bygda. Man skal helst ikke skille seg ut på noen måte, slik for eksempel Siri viser til i kapittel 5 (jf. også Cloke, 2003, Thorsen og Verstad, 2004, Little, 2002). Informant B opplevde at muligheten for å utvikle en egen identitet var begrenset på bygda, fordi alt var rettet mot at alle skulle være like og gjøre det samme (Thorsen og Verstad, 2004, Fosso 2004). Den sterke sosiale kontrollen som ble nevnt i forrige avsnitt, er med på å bidra til dette likhetsidealet.

”Men de har faktiske en mening om deg, selv om du kanskje ikke gjør noe for at de skal ha den meningen, utenom at du kanskje bare er deg selv da. Som for eksempel, eller hvis du utmerker deg på en eller annen måte, så er det mye strengere sanksjoner på bygda enn det det er i byen. Jeg tror på en måte at den... hva er det du kaller det da? Du skal på en måte ikke utmerke deg på noen bra måte heller, fordi... hvis du gjør det bra i forretningslivet, så er du på en måte, eller blir du på en måte med en gang snakket om. Og det tror jeg kanskje er det som irriterer meg mest, det at de på en måte blander seg inn i hva andre... hva heter det når de... janteloven! Jeg tror janteloven er ganske sterk på bygda.” B.

Janteloven eller ”bygdedyret” som det også blir kalt, er del av den sosiale kontrollen og med på å opprettholde likheten. Med en gang man utmerker seg, blir man snakket om. Den sterke sosiale kontrollen og likhetsidealet fører også til at bygda kan bli litt trangsynt. En informant forteller dette om hvorfor folk kanskje er litt trangsynte og ikke så tolerante på bygda:

”Det som er på bygda er at det er mange ting du ikke får innpå deg i livet liksom. Sånn som med homofile, lesbiske og innvandrere og sånne ting. Det er veldig få av dem som bor på bygda. Og det blir ikke noe du får et ordentlig forhold til, du ser det bare i media for eksempel. Og sånn sett kan du bli litt fordømmende på det, for ofte de tingene som blir fremstilt i media er jo ganske spesielle situasjoner, sånn som innvandrere har jo stort sett med kriminalitet å gjøre og sånne ting. Så fordelene med å bo i byen er jo at du kan jo bli kjent med vanlige homofile/lesbiske, vanlige innvandrere. Og da få et litt mer avmystifisert forhold til det da, for å si det sånn.” A.

Byen blir representert som et sted med mange forskjellige folk i motsetning til bygda, hvor du ”ikke får ting innpå deg i livet”. Og det at man ikke opplever den sterke sosiale kontrollen som på bygda, at man har anonymitet og frihet som nevnt tidligere, gjør at byen blir dermed representert som mer tolerant enn bygda. ”Det er ikke nødvendigvis en ramme som man er nødt til å skvises inn i. Som det ofte kan være på små plasser”. Bygda kan i denne sammenheng sees på som ”bounded space”, et rom med grenser/rammer hvor man søker å ha ”rene” identiteter (Sibley, 2006). Byen derimot, oppleves ikke på samme måte som knyttet til rammer eller grenser, eller som knyttet til ”rene” identiteter. Her har man ikke samme forventninger til at folk skal være like. Man ser og treffer folk som er annerledes enn en selv og man forholder seg ikke kun til fremstillinger i media. Når bygda blir representert som likhet er det også en representasjon av bygda som begrensningenes sted, slik Fosso beskriver:

”... oppvekststedet representerer begrensninger og små muligheter til å være ”seg selv” – den muligheten er først og fremst representert gjennom den friheten som finnes andre steder. Gjennom her og der – dikotomier konstitueres oppvekststedet som begrensningenes sted, mens mulighetene og frihetens sted ligger ”der ute” ” (2004:126).

Friheten finnes andre steder, som ”blanke landskap” hvor man har muligheten til å være seg selv uten innblanding fra familie og venner, og uten det normative landskapet som finnes i bygda (jf.kap.5).

6.6 Den kjedelige bygda og byen med muligheter

Noe som går igjen i alle intervjuene mine, er hvor kjedelig det er på bygda. Man finner få tilbud utover idrett og musikkorps.

”Det er jo verre for de som ikke spiller fotball eller er med i korps og sånn, de har plutselig ingenting å gjøre. Eller, det har jo blitt litt mer allsidig nå egentlig, med ungdomsklubb og rockeverksted og litt sånn. Men allikevel blir det jo litt ensporet. Det er jo umulig å ha den samme bredden i tilbudet der som det er i en by. Det er jo begrenset folk å ta av, så alle kan jo ikke være med på alt i hop.” A.

Om man har andre interesser, oppleves det som det ikke er mye å gjøre på bygda. Noen bygder har bygdekino, men her kommer filmene flere måneder etter at de har gått i byene, og noen filmer kommer ikke i det hele tatt. ”Så de henger jo litt etter, sånn både klesmessig og sånn. Du kan jo ikke gå i samme klærne som du går med her nede (Oslo) som du går med der. Da blir du bare mobbet vet du.” C. Også moter og klær kommer sent til bygda. Hvis man er opptatt av klær og moter og det som er litt annerledes, så har man ikke store muligheter for å utvikle denne interessen.

Det er heller ikke gode muligheter for variasjon når det gjelder kafeer eller utesteder. Det er kanskje bare ett utested i bygda og en kafé: ”Så er det en uteplass liksom. Det kan være mange ganger man har lyst på en uteplass til, men det går bare ikke med to uteplasser liksom. Det er ikke folk nok.” C.

Bygda blir altså kategorisert som kjedelig, treg og med få muligheter, og dette blir sett på som å henge sammen med det som ofte særpreger bygder, det er et lite sted med få mennesker. Et annet trekk blir dermed at man ikke treffer nye folk.

”På bygda blir det sånn at dem du går i klasse med for eksempel... det blir jo sånn at det er dem du må gå på trening i lag med, dem som du må gå på fest i lag med, det er dem som du må gjøre alt i lag med. Eller sånn... alle må kunne brukes til alt, skulle jeg til å si.”

A.

Denne informanten savner litt bredere stimuli på bygda. Hun sier at det at man bare er med de samme folkene, gjør at man ikke får noe ny input. Alle blir like og mener det samme: ”Alle gjør det samme. Muligheten til å utvikle seg selv, det er ikke så veldig... det kommer kanskje i mindre grad”. Dette har også blitt representert i de to forrige avsnittene, hvor sosial kontroll og likhetsidealet er med på å bidra til likheten. Dette, sammen med at det ikke eksisterer så mange muligheter, gjør at alle ”blir like”.

Byen blir representert som et sted med muligheter og bredde (Fosso, 2004, Villa 2002). Her er et stort utvalg i kafeer, utesteder, butikker, kinoer, teater, som man ikke har på bygda. Men for mine informanter er den viktigste muligheten å kunne treffe andre homofile og å kunne komme i kontakt med et homofilt miljø. Dette gir muligheten for å treffe en potensiell kjæreste, men også bare det å kunne leve ut sin homofile identitet uten å være annerledes.

Representasjoner av bygd og by, slik de så langt er beskrevet, tilhører det som kan betegnes som å være ”commonsense”. Det er representasjoner som er vanlig blant ”folk flest” og blant de fleste ungdommer som vokser opp på bygda. Den idylliske bygda, den begrensede bygda uten muligheter osv. er kjent og til dels uavhengig av informantenes legning. Som nevnt tidligere er dette representasjoner som stenger ute det mangfoldet som finnes på bygda. Bygda blir heller representert som å tilhøre ”Mr. Average” slik Philo (1992) beskriver det (jf. også Cloke & Little, 1997 og Cloke, 2006). Cloke illustrerer slik hvordan de idylliske representasjonene fungerer:

”Knowing the rural through idyllic representations, then, not only hides social problems such as poverty and homelessness, but also establishes a political and cultural expectation of

orthodoxy which actively seeks to purify rural space from transgressive presences and practices” (2003:3).

De idylliske og hegemoniske ”common-sense” representasjonene av bygda skjuler dermed ikke bare sosiale problemer, men bidrar også til at det oppstår et ønske om å fjerne nærværet av det som bryter med det idylliske og hegemoniske bildet av bygda. Dette nærværet av ”andre” og overskridende kulturer (”contested countryside cultures”) er med på å utfordre de idylliske og hegemoniske representasjonene av bygda (Cloke og Little, 1997). Det at man ekskluderer homofile og lesbiske fra representasjonene av bygda, gjør at man skaper ekskluderende rom (Sibley, 1999, 2006), og som konsekvens også ekskluderer dem fra det levde livet i bygda.

Videre handler representasjonene om å ha en homofil eller lesbisk identitet på bygda, og disse representasjonene er med på å utfordre det hegemoniske bildet av den idylliske bygda.

6.7 Den ensomme bygda og byen med likesinnede

”Det var jo fire- fem år etter at en hadde funnet ut det selv, så treffer en noen likesinnede, for å si det sånn. Så det sier jo litt om at det kan være ganske tøft, hvis du ikke... ikke er sterk nok selv. Og sett at du får negative reaksjoner når du forteller det til noen... Jeg var heldig og fikk bare positive og jeg er ganske sterk. Så for meg har det ikke vært noe problem egentlig. Men hvis du da ikke har det så greitt og du går fire-fem år alene de første årene liksom... da kan jeg skjønne at mange blir deprimerte og ikke synes at det er så artig å bo på bygda i hvert fall”. A.

Dette er i stor kontrast til de hegemoniske og dominerende representasjonene av den rurale idyll, hvor bygda er et trygt og sosialt inkluderende sted. Men det kan være nettopp på grunn av de dominerende representasjonene av bygda, sammen med de levde erfaringene av bygda som heteroseksuell, som gjør bygda ensom for homofile og lesbiske (Little, 2002). Mange av informantene mine følte at det ikke var noen å identifisere seg med på bygda. De kjente ikke til noen andre homofile i bygda, og det var heller ikke mange rollemodeller å identifisere seg med (jf.kap.5). Det å finne ut at man er homofil eller lesbisk kan være tøft uansett hvor man bor i landet. Som NOVA-rapporten (1999) viser har unge homofile og lesbiske større risiko for å forsøke å begå selvmord enn generelt blant befolkningen, og det er flere som har

psykiske problemer og rusproblemer (jf.kap.2). Men det kan nok være spesielt tøft om man bor på bygda og det tar flere år før man møter noen andre i samme situasjon. Bell og Valentine skriver: *"Those studies which have been conducted reveal, not surprisingly, tales of isolation, unsupportive social environments and a chronic lack of structural services and facilities..."* (1995:116). Mine informanter forteller også om mangel på foreninger eller møtesteder hvor man kan treffe andre i samme situasjon eller søke informasjon. Dette gjør bygda til et ensomt sted, hvor man går og bærer på vanskelig ting og problemer alene. Representasjonen står i motsetning til den bygda som er trygg, hvor alle tar seg av hverandre og bryr seg om hverandre. Bygda som isolert er også noe som har blitt understreket i tidligere forskning gjort i andre land omkring homofile og lesbisk liv i rurale områder (Little 2002, viser til D`Augelli & Hart 1987; Fellows 1996; Kramer 1995).

"Når jeg gikk på skole hjemme og bodde hjemme, så følte jeg meg veldig alene. Og man føler seg veldig, veldig annerledes, for det er ingen... Jeg visste ikke om noen andre. (...)Og det i forhold til å være homofil og, det var jo helt håpløst da, for det var jo ingen... På videobutikken så var det få sånne skeive filmer da. Det var ingenting, ikke sant. Det var sånn at, da var det ikke internett heller. Da jeg gikk på ungdomsskolen og barneskolen. Og da er jo verden mye mindre. Mye, mye mindre. (...) Og så, men det var den eneste jeg kunne identifisere meg med, det var Skin, som var den eneste lesbiske jeg visste om da. Da tenker man at det ikke finnes noen andre omtrent, for man ser jo ingen og visste ikke om noen." D.

Denne informanten forteller at da hun vokste opp var det nesten ingen å identifisere seg med, verken i bygda eller i media og ikke kunne hun benytte seg av internett til å få kontakt med andre lesbiske og homofile. Den hun kunne identifisere seg med var frontfiguren i et band, som hun visste var lesbisk. Etter at hun var blitt voksen og hadde flyttet fra bygda, viste det seg at hun ikke hadde vært alene, men at det var flere homofile og lesbiske på hennes alder fra hjembygda.

"Men det var også mange som helt parallelt med meg oppdaget det og, men at man ikke snakker sammen, ikke sant. Så det, det er jo en hemmelighet man gjerne har da." D.

De visste ikke om hverandre fordi mangelen på homofile og lesbiske i representasjonene av bygda og de sosiale grensene de har følt, har gjort at det ble en hemmelighet de holdt for seg selv. Dermed er det grunn til å tro at hver og en av dem også har følt seg som "den eneste" i bygda som var homofil eller lesbisk. Dette er noe som igjen understreker viktigheten av

strukturelle fasiliteter og steder hvor man kan møtes, for i det minste å bare vite at det finnes andre i samme situasjon i bygda og at det finnes andre identiteter enn ”Mr. Average”.

Opplevelsen og følelsen av at hun var alene, gjorde også at hun tidlig ikke så for seg noen fremtid på bygda. Hennes identitet som lesbisk gjorde at hun ikke følte seg ”in place” på bygda, men heller ”out of place” (Cresswell, 1996). Denne informanten følte at hun ikke kunne ta del i livet på bygda på samme måte som de andre kunne (jf.kap.5).

”Men det er sånn at jeg på en måte, når jeg vokste opp og sånn, jeg visste at dette livet her er ikke noe jeg kan ta del i, noen gang. Jeg har liksom avskåret meg fra det med en gang, at greitt, det har de valgt og de har muligheten, det har ikke jeg. Og jeg ville ikke heller liksom.” D.

Fra tidlig av knyttet denne informanten sin identitet til et annet sted enn bygda, både fordi hun følte at hun ikke hadde muligheten til å gjøre det og fordi hun ikke ville. Bygda slik den fremsto for henne tilhørte ”de andre” og hun følte seg fremmedgjort og uten muligheter (jfr. 6.5 og ”begrensningenes sted”). Så i motsetning til avsnittet om den trygge bygda og den farlige byen, blir nå bygda representert med sosial isolasjon, som utrygg og farlig, mens byen blir representert som sosialt inkluderende og trygg:

”Og så er det jo sånn at jo større byen er, jo vanskeligere er det å bli kjent med nye folk. Men det er jo den fordel som vi har da, det at vi har et miljø, vi kommer liksom rett inn i et miljø. Da er det gjerne mye lettere å bli kjent. Da er det nesten sånn at man blir angrepet av alle de som har bodd der lengre og som kjenner alle, når de ser et nytt menneske sant. Da blir det sånn ” Oj, et nytt menneske! Det må vi bli kjent med!” liksom. Derfor tror jeg og at det er lettere å være homo og komme ut i en storby. Du blir tatt vare på med en gang og tatt til deg” C.

I denne representasjonen blir by representert motsatt enn i avsnittet om den trygge bygda og den farlige byen. Nå er det byen som er trygg og har et community, et sosialt nettverk som tar seg av de som er nye i byen. Dette reflekterer det Gill Valentine (2001) skriver om at man i byene i større grad kan dra nytte av de fremskritt som blir gjort av interesseorganisasjoner. Her eksisterer det miljøer og fasiliteter, som puber, utesteder, helsetilbud, bokhandlere og støttegrupper, som man kan benytte seg av (Valentine, 2001, Bell & Valentine, 1995). Byen som representert med muligheter er kanskje noe som oppleves spesielt sterkt for mine informanter.

”Ja, her er det jo sinnsykt mye mer tilbud da! I det hele tatt. Altså, du kan gå på kafé hvor du vet at mesteparten av klientellet er homofile og det finnes egne utesteder og det finnes ting som skjer, som er i homofil retning. Så det er et helt annet... Her er det jo et miljø, som det er lett å oppsøke. Det er det jo ikke på landsbygda.” D.

I byen kan man føle seg inkludert og akseptert og dette gjør at man føler en tilhørighet som man som homofil eller lesbisk ikke har på bygda, som Little også skriver om;

”The relative absence of rural homosexual representations is not simply about the assumption of heterosexuality but also concerns the explicit alienation of gays and lesbians from dominant countryside cultures, together with a greater sense of familiarity and belonging experienced by homosexuals living in major metropolitan areas.” (Little, 2002:164)

6.8 Den trygge byen – ”bygda i byen”

Bygda representert som uten sosiale nettverk for homofile og lesbiske, som et ensomt sted hvor man ikke treffer andre i samme situasjon og byen som sosiale inkluderende, står i motsetning til representasjoner av bygd og by som ble presentert tidligere i kapitlet. Da ble bygda representert som sosialt nettverk, et ”community” hvor alle tar vare på hverandre og det er trygt og godt. Nå er blir det homofile miljøet i byen beskrevet slik; ”... lesbemiljøet er jo som en liten bygd her i Oslo”. Så de positive sidene ved bygda, samholdet, tryggheten og ”community”-følelsen, er overførbar til miljøet i byen. Samtidig som det er et trygt miljø og sosialt nettverk i byen, er det som på bygda ikke bare positivt; ”Det skeive miljøet i Oslo kan du nesten putte rett i bygda mi, da blir det like mye intriger og alt”. En av informantene mine opplevde at det ikke alltid kan være like greit:

”Det var sånn, det var et par som tok meg til seg da, når jeg flyttet dit. Det ble laget middag og sånn av og til. De var sånn, alle var der liksom, på nachspiel og sånn. Men så plutselig så, det skjedde mye rart og de var så utro det paret, som det går an å bli. Og jeg prøvde å få dem til å skjønne at det kanskje var på tide å gå fra hverandre. Så jeg prøvde å fikse opp i det da, men det endte jo selvfølgelig med at de ikke likte meg lengre fordi jeg hadde blandet meg inn i det. Så da ble det sånn at halve miljøet ble imot meg, fordi jeg hadde blandet meg da.” C.

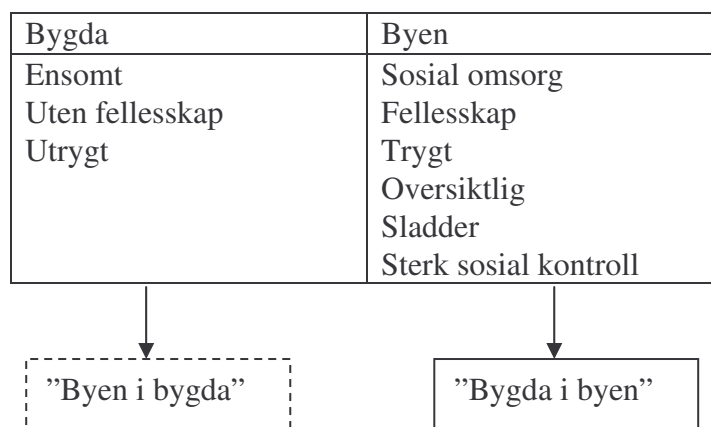
Ikke alle informantene mine tok like mye del i homofile og lesbiske miljøer nettopp fordi de samme mekanismene virker her som på bygda. Det er oversiktlig, sladder og fare for sosial eksklusjon om man skulle komme galt ut av det med noen. En annen av informantene mine sier dette om miljøet i Oslo; ”Det ble veldig trangt og det lesbiske miljøet ble veldig trangt”. Hun forteller om mange av de samme problemene som i den gjennomsluttede bygda. At alle vet alt om alle og at det blir en sterk sosial kontroll og jantelov. Etter å ha vært del av miljøet lenge, trakk hun seg litt unna og søkte andre miljøer. Det er også dette som gjør ”bygda i byen” annerledes enn bygda;

”Så det er jo sånn at man klarer veldig fort å få mange uvenner i et så lite miljø i en stor by, veldig fort. Kanskje hvis det hadde vært på bygda, så ville du ikke fått det problemet. For det er såpass lite samfunn, at hvis du blir uvenner, så klarer du ikke å bo der, for da har du ingen å prate med. Så da blir det kanskje sånn at man er sint på hverandre i en uke eller to, så er man venner igjen.” C.

På bygda må man bli man venner igjen, mens i byen kan man bytte sosial omgangskrets eller miljø. Det er kanskje også dette som gjør det skummelt å skulle stå frem som homofil eller lesbisk på bygda, frykten for at folk skal slutte å snakke med en og at man ikke lenger kan bo der.

I informantenes representasjoner av bygd og by som går direkte på det å ha en homofil eller lesbisk identitet, har byen fått de positive trekkene bygda hadde før (jf.fig.6.1): sosial omsorg, fellesskap og trygghet. Samtidig får miljøet også de negative trekkene, som oversiktlig, sladder og sterk sosial kontroll. Bygda har motsatt blitt representert med det som i de hegemoniske representasjonene blir sett på som å tilhøre byen; ensomt, uten fellesskap og utrygt.

De hegemoniske representasjonene og fremstillingene (mytene) av bygd og by står sterkt i vår bevissthet, og vi bruker dem for å kunne kategorisere observasjonene våre (jf. Aase, 1997). ”Bygd” og ”by” er mentale kategorier vi ”tenker med”. Når observasjonene av miljøet i byen stemmer overens med hvordan bygda blir forstått, blir miljøet i byen kategorisert som ”bygda i byen” for å beskrive hvordan det er. Figur 6.2 viser hvordan de hegemoniske, ”commonsense” forståelsene av bygd og by brukes for å forstå sosiale og kulturelle forhold og hvordan de brukes for å danne nye kategorier.

Figur 6.2: Representasjoner av bygda og byen i forhold til en homofil eller lesbisk identitet

Miljøet er i byen, men blir samtidig kategorisert som bygda. Forståelsen av dikotomien bygd – by er vanskelig å løsrive seg fra, samtidig som det dannes en ”hybrid” kategori, ”bygda i byen”. Dette viser også at grensene mellom bygd og by ikke er så klare og fastsatte, men heller mer flytende og tåkete (Holloway og Hubbard, 2001). Cloke (2006) understreker denne ”hybriditeten” slik:

”... it warrants emphasis at this point not only that rural change has constituted a blurring of conventional boundaries between country and city, but also that such blurring works in both directions, indicating an urbanization of the rural and (albeit to a lesser extent) a ruralization of the urban” (Cloke, 2006:18)

Bygd og by påvirker hverandre gjensidig, både når det gjelder imaginære geografier og praksiser (Bell, 2003). Dermed kan man finne spor av bygda i byene, og byen i bygdene.

6.9 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg sett på hvordan mine informanter har representert bygd og by. Både dominerende representasjoner og representasjoner som går direkte på det å være homofil eller lesbisk er blitt presentert. Når det gjelder de hegemoniske representasjonene har bygd her blitt representert som trygg, idyllisk og ren i motsetning til by som da blir representert som upersonlig og farlig. Samtidig har bygda blitt representert som gjennomiktig, med sterk

sosial kontroll, likhet som ideal og som kjedelig. Da blir byen representert som anonym, mangfoldig og med muligheter. Dette er de typiske representasjonene av dikotomien bygd og by som har komme frem i både norske og internasjonale studier.

Når det gjelder i forhold til det å ha en homofil eller lesbisk identitet blir bygda representert som ensom, uten noen å identifisere seg med og uten rollemodeller. Dette er noe som utenlandsk forskning også viser. Når bygd blir representert slik, blir by i motsetning representert med et fellesskap, et community og trygghet. Dette er i sterk kontrast til ”commonsense” representasjonene av bygda som inkluderende og trygg. Samtidig står de hegemoniske forestillingene av bygd og by så sterkt hos informantene at når de skal beskrive fellesskapet i byen, blir det beskrevet som ”bygda i byen”. Når miljøet i byen blir kategorisert som ”bygda i byen”, har det også i seg de negative trekkene som blir assosiert med bygda: det er oversiktlig, sladder og sterk sosial kontroll. Også ”bygda i byen” kan være ekskluderende.

Representasjoner er viktige, fordi de er måter å ordne virkeligheten på. I mange av representasjonene setter informantene mine seg ”out of place” og gjennom disse ekskluderer de seg fra det rommet som blir representert, som for eksempel gjennom representasjoner av bygd som et sted for det heteroseksuelle familieliv. De hegemoniske representasjonene inkluderer ikke homofile og lesbiske, og dermed ekskluderer de denne delen av identiteten sin fra bygda gjennom disse representasjonene.

Kapittel 7: Romlige praksiser – livet i bygda

”For å ikke føle seg feilplasserte må de som trer inn i et rom innfri de krav som rommet stilletiende stiller til de som er i det” (Bourdieu, 1996:156).

Sitatet fra Bourdieu tjener som en god illustrasjon på sammenhengen mellom rom, praksiser og normer, som er tema for dette kapittelet. Det understreker at rom har krav og normer for tillatt praksis som stilles dem som er i det. Handlinger og praksiser kan ikke sees som frikoblet fra rom eller sted, men som knyttet til dem. De ”finner sted”. Rom og sted er som vi har sett fylt med meninger og normer (jf. representasjonene og mytene i kap.6) og disse meningene og normene fungerer som ”guide” for våre handlinger i rommet. Om vi ikke handler i samsvar med rommets normer og regler vil vi fort føle oss utilpass og feilplassert (Cresswell, 1996). Halfacrees triade (jfr. kap.3) illustrerer også hvordan rom blir produsert og reproduisert av representasjoner, det levde liv og det materielle, og hvor alle disse blir fylt av mening. I dette kapittelet skal jeg ta for meg hvordan det levde liv er for mine informanter som homofile og lesbiske på bygda og i byen.

Representasjoner og praksiser er tett knyttet sammen og gjensidig avhengig av hverandre. *”Representations, then, is a key part of the way in which people engage with and debate moral and ethical issues concerning what is happening and what should happen in particular places.”* (Holloway and Hubbard, 2001:158). Representasjonene er viktige for hvordan vi moralsk og etisk bedømmer hva som skjer og hva som burde skje på steder, og er dermed direkte knyttet til hendelser og praksiser (Cresswell, 1996). Som vi har sett i kapittel seks blir bygd og by representert forskjellig, og dermed blir også handlingene og forestillingene om hva som burde skje i disse to rommene bedømt forskjellig. Bygd blir for eksempel representert nærmest som uten homofile og lesbiske sosiale nettverk. Homofile og lesbiske er også nærmest fraværende i de idylliske eller hegemoniske representasjonene av bygd.

Representasjoner blir av dem som bærer og formidler dem sett på som sannheter og fungerer strukturerende for praksiser, som igjen gir grunnlag for representasjonene. Om et sett med representasjoner og praksiser som underbygger hverandre blir gjentatt nok ganger, blir disse sett på som ”naturlige” og ikke satt spørsmålsteget ved. Når denne naturligheten tjener dem med makt i samfunnet, kaller Cresswell (1996) dette for ideologi. Han definerer videre

ideologi som ”*meaning in the service of power*”, altså mening i maktens tjeneste (jf.kap.3). Ideologi er det som er naturlig og tatt for gitt, også kalt ”commonsense”, og er med på å bestemme hva som er riktig, rettferdig eller passende i et gitt rom. Ideologien gir seg utslag i normer, eller ”*krav rommet stilleteiende stiller*”, til handlinger og praksiser i rommet. Som jeg har vist i kapittel to, kan heteroseksualiteten sees på som en ideologi i vårt samfunn, det som er naturlig og riktig og som det ikke settes spørsmålstegn ved. Homoseksualitet blir da ofte sett på som det motsatte, det unaturlige og uriktige, det som er ”out of place” (jf.kap.2 og 3).

Vi kan kun ha kunnskap om normene som eksisterer dersom vi tilhører den kulturen eller det meningsfellesskapet som dominerer rommet, sier Cresswell (1996). Dette fordi representasjonene og praksisene som blir sett på som riktige, rettferdige og passende blir inkorporert i oss som mentale strukturer, eller handlingskjema, som sier oss hvordan vi kan handle i det aktuelle rommet. I følge Cresswell (1996) kaller Bourdieu denne vissheten ”sense of limit” eller ”doxa” (jf. også kap.6.4, følelsen av sosial kontroll/ sosiale grenser). Dette kan også oppleves ved at det som er ”naturlig” også stemmer overens med det en selv opplever som naturlig og dette fører til at man ekskluderer seg selv fra de goder, personer, steder osv. som man selv blir ekskludert fra (Cresswell, 1996). Man får en følelse av hva ens plass er. Noen ganger kan man føle at det som er ”naturlig” ikke er riktig for en selv og man opplever da ”heterodoxa” (Bourdieu, iflg. Fosso, 1997). Ved å stille spørsmålstegn ved ideologien og ”det naturlige”, får man en følelse av at en har et valg hvor en ikke trenger å velge det som blir sett på som naturlig. Man kan velge det som oppleves som riktig for en selv. Dette vil gjerne føre til en konflikt mellom dem som vil opprettholde doxa og dem som opplever heterodoxa. Det å kunne støtte seg til ”det naturlige” og ”commonsense” er viktig for å kunne opprettholde ting som de er. Et av de viktigste argumentene mot homofili er jo nettopp at det er ”unaturlig” (jf. kap.2).

De normene som blir skapt og opprettholdt i et rom er ikke så lett å identifisere, nettopp fordi de er blitt sett på som ”commonsense” eller naturlige. Det er først når noen bryter med normene og det skjer en transgresjon, at grensene for hva som er tillatt eller ikke, blir synlige. Da definerer vi noe som ”out of place”, at det ikke er på sin plass (Cresswell, 1996). Dette er også noe vi kan føle, for eksempel ved at vi føler oss feilplasserte. Samtidig som vi definerer noe som ”out of place”, definerer vi også noe som ”in place”, det som er tillatt, ønskelig, riktig osv. Det er denne ”in place” følelsen vi alle søker og vi prøver å unngå følelsen av å

være ”out of place”, å være feilplassert. Noen ganger kan man ha *strategier* for tilsynelatende å være ”in place”. Selv om man kanskje føler seg ”out of place” blir man sett på som å være ”in place” og man unngår konflikter. Begrepet strategi kan brukes både om planlagte, bevisste handlinger og ”coping strategy”, som Valentine hevder også omfatter defensive responser til hverdags situasjoner som oppstår (1993b).

Fordi man bevisst eller ubevisst er klar over de normene som eksisterer og man har en idé om hva som kan skje om man bryter dem, handler man ofte i samsvar med normene. Man får da en sterk normstyring av handlingene, hvor man kanskje ikke gjør det som er riktig for seg selv, men det som er riktig i forhold til normene. Gjennom for eksempel media og de fremstillingene av homofile og lesbiske som presenteres der, får man et bilde av at homoseksualitet er noe problematisk, og at noen anser det som en defekt og en feil. Denne oppfattelsen av homoseksualitet er noe alle homofile og lesbiske er klar over, også mine informanter, og det er noe som tas i betraktning når de forhandler sine hverdagsliv. Videre skal dette kapitlet se på hvordan informantene forhandler sine hverdagsliv i bygderommet.

7.1 Bygderommet

I kapittel seks tok jeg for meg hvordan bygda har blitt representert av informantene mine. Generelt ble de typiske ”commonsense” representasjonene nevnt, som idyll, trygghet, flott natur, men også bygd som ”pure identity” og ”bounded space”, altså som et avgrenset område med en ensartet identitet. Dette virker ekskluderende på dem som ikke innehar den ”riktige” identiteten og dermed blir bygd også representert som isolasjon, som uten noe homofilt fellesskap eller miljø og som ensomt av mine informanter (jf. kap.6). De opplever her det som Bourdieu kaller heterodoxa, ved at deres egne følelser og opplevelser ikke stemmer overens med de hegemoniske representasjonene av bygd og dermed vil de føle seg mer ”out of place” enn ”in place” (Cresswell, 1996). Dette blir viktig for hvordan det levde hverdagslivet på bygda blir for dem, og for hvordan viktige overganger i livet, som å stå frem og få seg kjæreste, utarter seg.

7.2 Å stå frem på bygda

Det å stå frem som homofil eller lesbisk representerer en stor overgang i livet. Da går man fra å ha den ”normale” heteroseksuelle identiteten til å få ”den andre” homoseksuelle identiteten. Man bryter ikke bare med en rolle eller forventning, men også med en norm man har blitt presentert for og som har blitt inkorporert i en fra man var liten. Man går fra å være ”in place” til å bli ”out of place” i det heteronormative samfunnet (og i det geografiske landskapet). For mange unge, og voksne, er det et stort steg å ta, og støtte fra familie og venner er svært viktig. Fordi homofili er noe som ikke blir snakket så mye om til daglig, er det vanskelig å vite hvordan familie og venner vil reagere når man står frem. Derfor kan det å stå frem som homofil eller lesbisk være en nøye planlagt handling, slik en av informantene mine fortalte: ”Men jeg planla helt bevisst, sånn i forhold til hjemme, hvordan jeg skulle komme ut av skapet”. Det å stå frem for foreldre er vanskelig, og en ting er å planlegge det, en annen ting å gjøre det;

”Det var sånn at når jeg skulle si det til foreldrene mine så var det sånn ”det er kanskje en ørliten mulighet for at jeg muligens kanskje... eh... det kan hende at jeg er lesbisk” liksom. Fem minutter med unnskyldninger først, og så snublet det frem.” A.

Etter å ha øvd seg lenge bare på å si ordet ”lesbisk” (jf.kap.5), var det ikke bare enkelt for denne informanten å fortelle foreldrene sine at det var det hun var. Alle mine informanter forteller om støtte fra foreldre, selv om det for noen tok litt tid å akseptere at barnet deres var ”annerledes”. Det å skulle stå frem er skummelt fordi man ikke vet hvordan folk kommer til å reagere, men det er kanskje spesielt skummelt i små samfunn som bygdene er:

”Meg: Så du følte liksom ikke sånn at, bortsett for at det er skummelt for alle å fortelle det, at det var noen spesielle begrensninger på bygda på en måte, eller?

A: Jeg var nå på en måte redd for... litt redd og for å bli hengt ut. At det skulle bli masse sladder av det. I hvert fall fordi det hadde vært et veldig ustabil jentemiljø i klassen min, veldig sånn klikkeaktig. Derfor så var jeg litt redd for det og.”

Denne informanten var redd for at hun skulle bli hengt ut i bygda og at det skulle bli mye sladder om henne. Hun var også redd for hvordan jentene i klassen hennes skulle reagere, derfor fortalte hun det kun til noen få og disse fikk streng beskjed om å ikke fortelle det videre til noen. I kapittel seks blir bygda representert som svært gjennomiktig og med sterk sosial

kontroll. Dette betyr at når det skjer noe ekstraordinært er det stor sannsynlighet for at ”alle” får vite om det. Selv om hun enda ikke gjennom handlingene sine hadde overskredet noen grenser på bygda, følte hun disse grensene. Følelsen av heterodoxa og muligens å være ”out of place”, gjorde at hun ville være på den sikre siden og fremstå som ”in place”.

Å kun fortelle til noen få at man er homofil eller lesbisk kan sees på som en *strategi* for å stå frem i bygda. Som regel velger man å fortelle det i trygge rom, blant nære venner og familie. Dette er rom som er svært lukket og hvor det er lett å kontrollere informasjonsflyten. Dette kan sees på som en ”steg-for-steg-strategi” hvor man får testet ut hvordan det blir mottatt, og man får se hvordan de som står nærmest reagerer. Hvordan familie og venner tar det er også viktig for om man velger å stå frem for hele bygda.

Det at bygda er liten og oversiktlig kan også være en positiv side ved det å stå frem. Når man først står frem, står man frem for hele bygda. Da vet alle det og man slipper å stå frem flere ganger. En av informantene mine er innflytter på bygda. Hun flyttet på grunn av en jobb og hun fortalte også på sitt nye arbeidssted at hun var lesbisk før hun flyttet dit.

”De visste jo det, så alle visste det på arbeidsplassen min og sånn før jeg begynte da. Og... og jeg har jo aldri bodd på bygden, men jeg har regnet med at det er sånn at bare ryktene går, sånn at alle nye folk som jeg har møtt, det er liksom ingen som har blitt veldig overrasket eller har sagt noe. På måte. (...) Så, ja. Det er ingen som spør om jeg har kjæreste eller sånn, de spør hva hun gjør, på en måte. Skjønner du?” E.

”Sladderet” eller måten ryktene går på bygda (jf. representasjonene i kap.6.4) gjorde altså at hun ikke trengte å stå frem mer enn en gang før alle visste at hun var lesbisk. Dette er i motsetning til hvordan det er å stå frem i byen, som er stor og uoversiktlig (jf.kap.8) og man må stå frem for hver nye person man møter.

Et gjennomgående trekk for mine informanter som er oppvokst på bygda, er at de likevel *ikke* har stått frem for hele bygda før etter at de har flyttet. For noen av informantene mine har praksis vært at de har stått frem delvis, altså i trygge rom som familien eller gode venner, før de flyttet og først stått frem (eller latt ”bygdesnakket” gjøre jobben) for alle etter at de har flyttet bort.

Andre igjen har ikke identifisert seg som homofile eller lesbiske før etter at de har flyttet, på grunn av utilgjengeligheten til informasjon, til rollemodeller eller til muligheten for å ha en homofil eller lesbisk identitet. Dette er fordi den heteronormativiteten (doxa) som eksisterer i samfunnet vårt, og kanskje på bygdene spesielt, er så sterk at man kanskje ikke ser mulighetene for en homofil eller lesbisk seksualitet (heterodoxa) før man ser at normen blir utfordret, at det skjer en overskridelse av det ”normale”. Ut fra representasjonene vi har sett av bygda i kapittel seks, skjer ikke overskridelser av heteronormativiteten i større grad her. Fordi denne muligheten ikke har presentert seg før, har noen av informantene mine heller ikke kunnet stått frem som homofile eller lesbiske før etter at de har flyttet til byen. En av informantene mine opplevde muligheten av å være lesbisk i form av en forelskelse og at denne forelskelsen ble gjengjeldt:

”Jeg tror at hvis jeg hadde bodd i byen så hadde jeg kanskje hatt, fått mer impulser fra den homofile verden, eller den lesbiske verden, så hadde jeg nok vært ute mye tidligere. For da hadde jeg kanskje skjønnet det før og, hvis jeg hadde hatt flere lesbiske rundt meg, som jeg hadde blitt forelsket i da. Det har noe med tilgjengelighet å gjøre.” B.

7.3 Å leve skjult på bygda

For noen oppleves det ikke som en mulighet å stå frem på bygda. Ofte er det hensyn til den nærmeste familien og foreldrene som veier tungt. Dermed kan det å holde det skjult og hemmelig være en strategi for å unngå at andre påføres en ”byrde”. En informant forteller at hun har vært åpen med den nærmeste familien og vennene sine, men ikke med resten av familien. Dette har vært mye på grunn av at familien har et kristent syn og hun ikke har villet komme i konflikt med dem. Hun forteller:

”D: Og det har jo på en måte påvirket meg og veldig mye i oppveksten, for jeg har alltid visst hva jeg har vært og jeg har jo hatt diskusjoner med dem og sånne ting. Og da når besteforeldrene mine og levde, da var det ganske vanskelig, for det at jeg tenkte sånn ”Okei, jeg kan jo aldri... Jeg kan være homofil, men jeg kan jo aldri gjøre noe med det”, fordi at...

Meg: På grunn dem?

D: Ja, på grunn av familien, ikke sant. Men så kom jeg til et punkt hvor jeg bare, man må bare drite i hva andre synes. Man må bare leve sitt eget liv og ikke bry seg om hva andre synes. Så da har jo kanskje hemmet litt den prosessen, at jeg kunne kanskje begynt å leve livet litt før da. Hvis det ikke hadde vært for dem, så hadde jeg nok... For jeg har på

en måte hele tiden... men så har jeg prøvd å kompensere med å være kjempe snill. Være liksom kjempe perfekt da, for jeg har noe å skjule, ikke sant.”

Denne informanten forteller at hensynet til familien har gjort at hun har utsatt sitt eget ”liv”, at hun ikke har gjort som hun selv ville, men det som familien ville. Og fordi hun hadde noe å skjule, har hun også følt at hun måtte være ekstra snill og å prøve å være perfekt i familiens øyne.

Det å leve skjult er en ekstra belastning og man prøver å kompensere for den ”feilen” det er å være homofil. En informant opplevde at da det ble kjent i bygda at hun var lesbisk, kom det folk bort til henne og sa: ”Vi visste at det var noe galt med din familie også”, og hvor altså hun da ble oppfattet som det som var ”galt” i familien. Denne oppfattelsen av homoseksualitet er noe som informantene mine er klar over og som er en viktig del av vurderingen om skal stå frem eller leve skjult.

En annen informant holder det skjult for foreldrene sine, og har kun fortalt det til søsken og noen venner. Det å leve skjult gjør at man lever under en konstant frykt for å bli avslørt, og det er ikke heldig for en persons mentale eller fysiske helse. Stressfaktoren er stor og derfor er det bedre å leve åpen enn som skjult (www.homofili.no).

Det å være åpen i byen og ikke på bygda kan føre til at man får to liv, eller to personligheter, som en informant uttalte det;

”Jeg har jo nesten to personligheter da. (...) men du blir kanskje litt. Siden de ikke vet det, så blir du kanskje ikke så skrullete som du kanskje... (...) Så blir du jo litt mer macho når du er hjemme da. Du blir jo kanskje det. Det skjer helt ubevisst. Det tror jeg nok.” C.

Som vist til i kapittel tre er kroppen en markør i det heteronormative samfunnet og rommet (jf. Little, 2002 og Valentine, 1993b, 2001). Kroppen markerer hvem som er gutt og hvem som er jente, og i disse kategoriene ligger det forventninger til hvordan man skal uttrykke seg kroppslig. Dette er hva Aase kaller prototyper: ”*En prototyp vil si den observasjonen som passer best til den konstituerende ideen i en kategori*” (1997:162). Menn og kvinner blir sett som et par som utfyller hverandre. Her blir gutter forventet å være maskuline og jenter å være feminine i uttrykksmåte. Det å være feminin som gutt blir sett på som et uttrykk for å være

homofil og tilsvarende blir det å være maskulin jente sett på som å være uttrykk for at man er lesbisk. I dette ligger også mytene om hvordan homofile og lesbiske uttrykker seg kroppslig. Dermed vil homofile eller lesbiske som lever skjult, ha en kroppslig uttrykksmåte som underbygger det maskuline om man er gutt eller det feminine om man er jente for å unngå mistanke. Hvis man har en kroppslig uttrykksmåte som bryter med den heteronormative, kan en strategi være å legge om fremtoningen sin, slik som sitatet over viser. Hva som er forventet av kroppsuttrykket vårt er noe som er blitt sosialisert inn i oss fra vi er små, og ligger som et skjema for handlingene våre. Det blir en ”normativ styring” av hvordan man uttrykker seg gjennom kroppsspråket, fordi man vet at om man beveger seg langt bort fra prototypen vil ”out of place”-reaksjoner komme.

De fleste informantene har alle på et eller annet tidspunkt levd som skjulte homofile eller lesbiske på bygda. Størsteparten har stått frem etter at de har flyttet til byen, men en av informantene fremsto fremdeles som heterofil i bygda si på tidspunktet intervjuet ble til. Dette var en strategi av hensyn til den nærmeste familien. Når man lever som skjult homofil eller lesbisk prøver man gjerne å kompensere for ”feilen” ved å være ”perfekt” på andre livsområder. Som sådan er det også en strategi for å unngå mistanke om å være annerledes. Gjennom å leve opp til familiens forventninger, unngår man å bli satt spørsmålsteget ved. En annen strategi for å skjule at man er homofil eller lesbisk kan være å legge om den kroppslige væremåten og fremtoningen.

7.4 Kjæreste på bygda

Det å treffe en kjæreste på bygda kan være vanskelig. Ingen av mine informanter har truffet en kjæreste i hjembygda. En av dem traff en kjæreste i en av nabobygdene, men da den personen ikke ville være åpen, varte ikke forholdet lenge. Det er bare en av mine informanter som har kjæreste og bor på bygda, men enkelte av de andre har erfaringer med å ha kjæreste med på besøk. En informant forteller at hun pleier å ta med seg kjæresten sin hjem om sommeren, men samtidig holder hun det skjult for dem som jobber der hvor hun har sommerjobb i bygda:

”Men det er sånn for eksempel på sommerjobben min, så tør ikke jeg å si at jeg har en jentekjæreste. For det orker jeg ikke. Jeg gidder ikke ta sjansen på det liksom. Nå har jeg

innarbeidet at jeg er godtatt der, at de synes jeg er okei og de kan snakke med meg og sånne ting. Men jeg orker ikke det hvis de skal få vite om det og at jeg blir behandlet noe annerledes på grunn at det. For det har vært sånn... Når vi sitter og diskuterer i pauser og sånne ting så har det vært sånn spesielle syn på innvandring og homofili da. "Herregud, hvorfor må de oppføre seg sånn da?" Sånn veldig generalisering av homofile." D.

Gjennom måten arbeidskollegaene snakker om homofile og lesbisk, vet hun at om hun forteller at hun har jentekjæreste, vil hun med en gang bli sett på som "out of place". Da vil hun ikke lenger blir godtatt på samme måte som nå, når hun har en heterofil identitet. Dermed er hennes strategi å opprettholde bilde av seg selv som heterofil, for å fremdeles være "in place". Dette fører også til at hun ikke snakker om kjæresten sin på denne jobben.

Selv om det ikke er mange av informantene mine som har hatt kjæreste på bygda, vet de om andre som har det og en informant forteller om hvordan hun opplever det;

"B: Men, jeg har jo flere lesbiske venninner og noen av dem er hjemmefra. Jeg har en venninne som er lesbisk og hun har flyttet tilbake dit nå, så hun føler vel ikke at det er et stort problem.

Meg: Det går bra liksom, eller, der...?

B: Jeg har ikke pratet med henne på lenge, men jeg tror det. Men vi hadde et lesbepar der fra før, i bygda, som var åpne. De er selvfølgelig kjendiser da.

Meg: Var det noe snakk om dem? På bygda?

B: Ja, det var jo snakk om dem på bygda. Er du lesbisk så... Men jeg vet ikke om det var sånn utelukkende negativt. For du blir jo godtatt fordi alle kjenner deg også".

Det blir mye snakk når man er kjæreste på bygda og "alle" vet hvem du er. Denne informanten sier "er du lesbisk, så..." i betydning av at man må regne med at folk snakker om en (jf.heteronormativiteten). Men samtidig mener hun at folk på bygda godtar en også, fordi de kjenner en fra før. Å være homofil eller lesbisk er noe ukjent, men samtidig er personen kjent.

Det å holde hender eller å leie, er et viktig signal eller tegn på at man er kjærester. Ved at to jenter eller to gutter leier, blir også kroppene markører i rommet (jf.kap.3). En informant som jeg hadde en feltsamtale med, fortalte at da hun var på besøk i hjembygda si med kjæresten, syntes hun det var veldig viktig at de skulle vise at de var kjærester. Hun fortalte om en episode der de gikk forbi en benk hvor det satt mange ungdommer i 16–17 års alderen. De

leide hverandre og da ungdommene oppdaget dette, begynte de å rope kommentarer som ”Æsj, se på dem! De leier, så ekkelt!”. Ungdommene visste at de hørte kommentarene og det var også meningen. Å leie er eksempel på det Cresswell (1996) omtaler som en transgresjon/overskridelse av normene for hva som er greit på stedet, hva som er ”in place”. Overskridelsen, at de leide, ble derfor markert med tilrop for å understreke at handlingen deres var ”out of place”. Fordi denne informanten ikke bodde på bygda da det skjedde og ikke hadde bodd der på mange år, var det ikke noe som gikk inn på henne. Hennes ”plass” var ikke i bygda slik som den hadde vært før. Hun følte at ved å leie kjæresten sin og vise at de var kjærester, kunne hun utfordre holdninger i bygda og kanskje være et forbilde. Ved å vise en annen identitet i bygda, tilbød hun også en etterlengtet rollemodell for unge homofile og lesbiske (jf.kap.6.7).

Det vil jo kanskje være annerledes om man bor på bygda og er kjærester, og får reaksjoner hver gang man leier kjæresten. Ungdommenes reaksjoner, deres markering av handlingen som ”out of place”, kan gjøre det vanskelig for en av deres kamerater eller venninner å stå frem som homofil eller lesbisk. Homofile og lesbiske som er oppvokst og bor på bygda er også mer opptatt på hvordan man kan oppføre seg eller ikke på bygda for å unngå fiendtlighet og homofobi, og prøver å tilpasse seg mer enn homofile og lesbiske som bare er på besøk i bygda. Little uttrykker dette slik: ”*The desire to “fit in” often makes those gays and lesbians living in the countryside more conscious of the need for caution in responding to hostility and homophobic behavior*” (2002:171).

Det er ikke alltid at overskridelser blir markert like sterkt som i eksempelet over. Den av informantene mine som bor på bygda forteller om en annen type reaksjon: ”Så det er bare en tilvenning det å gå på butikken og at folk glør på deg. Men så slutter de jo å glo for de vet jo hvem du er etter hvert allikevel.” E.

Denne informanten er innflytter og opplevde at folk glodde på henne og kjæresten når de var og handlet på butikken. Etter en stund sluttet folk med det, men i tiden det pågikk følte det ubehagelig. Det å gi blikk kan være en måte å gi negativ oppmerksomhet og markere at noe er ”out of place”(jf. Foucault og ”the disciplining gaze”, iflg. Valentine, 2001). Samtidig er det interessant at folk etter en stund slutter å stirre. Dette viser at praksisen over tid, at de gikk på butikken som et kjærestepar, ble en del av hverdagsrutinene som sambygdingene aksepterte.

Men hvilke holdninger de har til et lesbisk kjærestepar er vanskelig å vite. ”De vil helst, de vil helst være høflige og holde den høflighetsfasaden. Men hva de egentlig synes, det er det ikke sikkert at vi egentlig får vite. Hvis du skjønner.” E.

Samtidig er det vanskelig å definere hva blikket betyr: ”Hvis du tenker at alle skuler stygt på deg, og så gjør de det kanskje ikke, eller det er ikke alle som er...” B. Det er ikke sikkert alle blikk er negative, det kan være at de er nysgjerrige på det som er nytt eller annerledes. Denne informantens strategi er å overse alle tegn på negativ oppmerksomhet. Når jeg spør henne om det finnes grenser for hva man kan gjøre på bygda, svarer hun;

”Det spørres helt på selvtilliten din. Jeg tror det. Jeg tenker også at det er ikke noe jeg ikke kan gjøre på bygda. Det har ikke noe med... Det har helt noe med hva slag ståsted du har i livet, hvordan du tenker på... Hun ene jeg var forelsket i, hun ville jo aldri ha gått rundt i gata hånd i hånd. Jeg kan gjøre det. Men det er også fordi jeg har selvtillit til å gjøre det. Så jeg vil ikke si at det er spesielle grenser som bygda setter, men selvfølgelig så har det jo noe å gjøre med deg selv. ” B.

Selv om informanten i dette sitatet sier at det ikke finnes spesielle grenser på bygda, forteller hun implisitt om dem. Hun legger vekt på at hvilket ståsted man har i livet og eventuelt den selvtilliten man har, er viktig for å kunne bryte med eller overskride normene. I dette ligger det at man får reaksjoner på normoverskridelser, men man må vurdere om man kan ”takle” dem. Det som er greit for noen, er kanskje ikke greit for andre. Dette bringer meg videre til neste avsnitt, om hvordan det er å bo som åpen homofil eller lesbisk på bygda.

7.5 Å bo på bygda og være åpen

”...while same-sex relationships may be largely absent as part of lay and popular constructions of the rural, gays and lesbians do live in rural areas as couples and on their own” (Little, 2002:156).

I det forrige kapittelet viste jeg ulike representasjoner av bygd. En av dem var at det var få åpne homofile på bygda og at det ofte opplevdes som om man var den eneste lesbiske eller homofile. Homofili er ikke noe som representeres i de dominerende bildene av bygda. Allikevel bor det, som sitatet fra Little viser, homofile eller lesbiske både som par og alene i

bygda. En av informantene mine bor på bygda som samboer og da jeg spurte henne om hvordan det var, svarte hun;

”Nei, jeg har ikke merket noe, noen... at noen har syntes at det på en måte er ubehagelig eller... Men jeg merker jo at folk ikke er vant til det liksom. Det er jo to forskjellige ting. At det er jo noe nytt for dem, sant. Men, men jeg har bare bestemt meg for at, eller jeg har liksom ikke, jeg har bare latet som om det ikke er noe spesielt liksom. Og det har egentlig vært veldig vellykket på en måte, for det har liksom de og gjort, selv om de sikkert synes at det er rart da. Men jeg tror uansett at de synes at jeg er veldig grei og så synes de at kjæresten min er grei når de har møtt henne liksom. Så det er liksom ikke, de kan ikke si noe på det heller liksom. Og jeg har jo vært helt ærlig med dem. Så de har ingenting å ta meg på, på en måte. Så jeg har ikke merket noe negativt.” E.

Denne informanten er innflytter til bygda. Hun visste ikke om noen andre åpne homofile i den bygda og hun forteller at hun merker at det er nytt for bygda. Hun har vært åpen om at hun var lesbisk og samboer helt fra da hun flyttet dit. Strategien hennes har vært å ”late som om det ikke er noe spesielt”. Hun mener at denne strategien har vært vellykket, for da har folk på bygda også oppført seg som om det ikke er noe spesielt. Og hun føler at siden hun ikke har prøvd å skjule det, så er det ingenting ”å ta” henne på. Med dette menes at det ikke er noe å snakke om eller grunnlag for sladder, siden hun er åpen og det er ikke så sensasjonelt som hvis hun hadde prøvd å skjule det. Samtidig forteller hun også at hun ikke anser seg som ”typisk” lesbisk, ved at hun ikke har det stereotypiske kroppslige uttrykket som ofte blir fremstilt som ”lesbisk” i media. Hun føler at hun ikke provoserer eller utfordrer hva som er tillatt på samme måte som en person som, i tillegg til å være lesbisk eller homofil, også utfordret hva som er ”normalt” når kommer til klær, hårfrisyrer, måte å bevege seg på, etc. At hun ikke bryter med normene hvor hva som er greit når det gjelder kroppslig fremtoning, gjør at hun ikke så lett blir sett på som ”out of place”.

”Men sånn som jeg som flyttet inn eller jeg som har flyttet dit og aldri bodd et sånn sted før i hele mitt liv, jeg har ingenting å tape, sant. Jeg kan jo bare flytte igjen hvis jeg ikke trives. Jeg har ingen tilknytning der overhode, utenom det som jeg lager til selv. Og da har det ingen hensikt for meg å komme dit å stå på mine, eller å oppføre meg så annerledes at jeg ikke får innpass noe sted liksom. Det er jo utrolig utaktisk, hvis du vil bo der eller sånn. Men samtidig, eller det føler jeg og at jeg har gjort, men samtidig så har jeg jo vært helt åpen. Men jeg har ikke frontet det liksom. Men jeg har jo vært helt åpen på jobben og jeg forteller jo liksom ting som jeg og kjæresten har gjort og jeg forteller jo

hva hun gjør på og folk spør "Ja, hvor er hun nå da?" og liksom ja. Jeg føler at det er helt akkurat på samme måte som når de forteller om sine koner og... ja." E.

Hun har hatt en strategi for å kunne passe inn og samtidig leve som åpen lesbisk, hvor hun har forhandlet seg frem til at det er "greitt" at hun snakker om kjæresten sin, på samme måte som de andre snakker om sine ektefeller/kjærester. Hun er taktisk i måten hun fremstår på, slik at hun lettere kan kategoriseres som "in place" heller enn "out of place". Hun tror også at det at hun er innflytter gjør det enklere for henne å være åpen enn for en som er oppvokst i den bygda. Hun risikerer ikke så mye, for hun har ingen bånd til bygda. Hun har familie og sosiale nettverk andre steder og kan flytte hvis hun ikke trives. Hun tror det vil være vanskeligere for dem som bor åpen i en bygd hvor de har familie og sosiale nettverk, og det blir tatt dårlig imot. Det å bryte grenser man selv har levd innenfor er nok vanskeligere enn når man kommer som en "outsider" (jf. også hvordan normene internaliseres og blir mentale grenser). Er man i utgangspunktet en "outsider" får ikke disse bruddene like store konsekvenser, for man er uansett litt "out of place". Dette er også kanskje noe som ligger implisitt i sitatet under:

"Jeg kunne absolutt tenke meg å bo på en liten plass. Jeg liker sånne små plasser. Det er den tryggheten du har, som du ikke får på større plasser. Men det hadde vært artig og bodd i en annen småplass som jeg ikke har bodd i før, ikke bygda mi akkurat, men en annen liten plass." C.

Det å flytte tilbake til en bygd er en mulighet, men ikke tilbake til hjemstedet. Dette kan ha sammenheng med det at det kan være enklere hvis man ikke har tilknytninger i form av familie eller andre nettverk hvis man blir tatt dårlig imot. En representasjon av det å leve som åpen homofil på bygda, er at det kan være risikabelt (jf.kap.6.4). Man kan risikere at folk trekker seg unna av redsel for at de selv skal få et rykte på seg som homofil eller lesbisk. Det kan være lettere å takle dette om de som trekker seg unna er personer man i utgangspunktet ikke har relasjoner til. Disse personene er ikke en del av ens hverdag eller identitet slik familie og venner er det. I eksempelet om kjæresteparet som leide og fikk tilrop etter seg (jf.kap.7.4), snakket jeg også med personen i paret som ikke var fra den bygda. For henne var det også greitt å være tydelige kjærester når de besøkte kjærestens hjembygda, men det var ikke greitt for henne når de besøkte hennes egen hjembygda. Der gikk det en grense for henne. Hensynet til familien var viktig. Samtidig kan det også være at man kjenner representasjonene på sitt eget hjemsted bedre og vet hvem som mener hva, og hvem som snakker om en, på en

annen måte enn i en bygd man ikke kjenner. Man er en insider og i utgangspunktet ”in place”, i motsetning til en hvilken som helst bygd, og dermed har det å utfordre normene større konsekvenser enn om man er en outsider.

En annen av informantene mine flyttet tilbake til bygda si for et år etter at hun hadde stått frem som lesbisk. På det tidspunktet regner hun med at alle på bygda vet at hun er lesbisk, siden det er ei lita bygd og fordi ryktene her vanligvis sprer seg fort:

”A: Så nå tror jeg hele bygda vet det omtrent, så vidt jeg vet. Jeg har prøvd å undersøke, har snakket med litt folk å sånn, men det virker som de fleste vet det da. Uten at det bryr meg noe nå, for nå har jeg liksom... Nå er jeg meg uansett. Det var ikke noe problem sånn sett når jeg var hjemme nå. Nå har jeg liksom guts til å være den jeg er, uansett hva de andre måtte mene, så...

Meg: Men merket du noe til det, eller?

A: Ikke noe sånn spesielt egentlig. Har aldri... Hvis folk snakker negativt om det, så har det aldri kommet til meg i hvert fall. Og de som jeg har snakket med, folk synes bare at det er tøft liksom. Så det er nå greitt.”

Det var ikke noen problemer knyttet til å flytte tilbake til bygda, og hun merket ikke noe forskjell på hvordan folk behandlet henne fra før hun sto frem. I hvilken grad man er komfortabel med sin seksualitet og har ”guts” som denne informanten sier, har mye å si for om man er rede til å utfordre normene. Samtidig er de som hun har snakket med på bygda positive og synes det er ”tøft”. Hun forteller også at hun skulle ønske at hun hadde hatt en kjæreste på det tidspunktet hun bodde hjemme, og at hun da kanskje hadde sett hvor godtatt hun var som lesbisk i bygda. For det er en ting å ha en homofil eller lesbisk identitet, en annen ting er når det er synlig gjennom handlinger og praksiser (jf.7.4).

7.6 Bygda som normativt landskap – ”A-4-hetero”

”Meg: Føler du at homofile passer inn på bygden, eller? Eller kan passe inn på bygden?”

A: Ja, jeg mener egentlig det. Det kommer jo helt an på hvilken type liv du er interessert i da. Sånn den typiske, hvis en ser på sånn stereotype homofile/lesbiske, så er det vanskelig å se for seg at et skikkelig erkehomopar kan passe inn på bygda og sånn. Og så er det jo sånn at veldig mange homofile og lesbiske er veldig urbane, eller blir i hvert fall sett på som urbane. Så det er jo selvfølgelig... du får jo en mer sånn A4-hetero livsstil av det. Sikkert ikke nødvendigvis, men det blir jo lett det.

Meg: Tenker du å bo på bygda?

A: Ja, for du må jo ha mer... Du bor jo antakeligvis i et hus, og unger eller ikke, det kan jo være litt varierende, men det blir jo litt sånn... Du har jo antakeligvis, i hvert fall hvis du bor på bygda eller i en liten by, så har du ikke noen uteplasser å gå på for eksempel. Vi har jo for eksempel et vertshus, men det er jo ikke noe... Og du er kanskje eneste homofile på bygda og... Klart du kan jo skape et nettverk med andre homofile andre plasser, men det blir jo automatisk store avtander. Det blir jo et helt annet liv enn det du vil få i byen. I hvert fall hvis du tenker på by som en stor by da. Som Oslo eller Trondheim eller noe sånt. Men om du passer inn i forhold til hva andre folk synes om deg, er mye hva du kan gjøre det til selv, mener jeg da. Det er jo sunt at det bor noen på bygda. Homofile da. Folk på bygda trenger å få opp øynene litt, for at folk er jo bare folk liksom. Det er jo det med uvitenhet som er farlig og det er det altfor mye av det på bygda, for de føler liksom at det er noe de bare... sånne folk er bare sånn de ser på tv eller leser om i avisene."

Som denne intervju samtalen viser er livet på bygda noe annet enn livet i byen. Mulighetene er ikke de samme. Man kan passe inn som homofil eller lesbisk på bygda hvis man vil det selv, men man får lett en "A4-hetero" livsstil av å bo på bygda. Dette viser igjen til representasjonene av bygda som heterofil og viser også den normative styringen representasjonen gir, ved at man tilpasser livsstilen i forhold til representasjonene av hvordan livsstilen på bygda er. Et "erkehomopar" vil ha vanskeligheter med å passe inn i bygda, blir det sagt. Representasjonene og forståelsen av hva som er rett og galt legger altså føringer på praksisene. Dette forsterker opplevelsen av bygda som ensom når man er homofil eller lesbisk.

I bygda er det begrensninger når det gjelder et homofilt miljø eller nettverk og når det gjelder utesteder. Nettverkene eller "community" som man finner er ofte "long-streched", strakt over store avstander. Disse vil ikke være like lett å oppsøke hvis du er ung og ikke har like store muligheter for transport (Valentine, 2001). Barrieren for å ta kontakt med et homofilt eller lesbisk miljø kan kanskje også være større for unge når det er snakk om store avstander.

"A: Vi har jo et lokallag... nærmeste er jo en times kjøretur unna. Da er det liksom ikke bare bare å ta toget dit en ettermiddag og..."

Meg: Er det lll du tenker på?

A: Ja. Så det er liksom ikke, hvis du er 16 år er det liksom ikke bare å sette seg på toget og reise dit på møte og sånn."

Dermed blir du som ung homofil eller lesbisk på bygda noe avskåret fra det å kunne møte andre homofile eller lesbiske, og da er byen et forlokkende alternativ. Mytene om hvordan det er på bygda, sammen med følelsene av normene som eksisterer i byggerommet, gjør at følelsen av utilpasshet eller å være ”out of place” oppstår. Dette kan skje selv om reaksjonene fra andre kanskje ikke tilsier at man er det. Følelsen av en ”sense of limit” eller sosial grense kan føre til selvsensur og at man ekskluderer seg selv fra det man blir ekskludert fra (Cresswell, 1996). En informant jeg hadde en feltsamtale med sier dette om å være på bygda; ”Det føles mer provoserende å leie på bygda enn i byen, selv om det ikke er ment som en provokasjon”. Derfor kan det være en utfordring å leve som homofil eller lesbisk på bygda. Man utfordrer hva som er ”bygda”, ikke bare overfor andre, men også mentalt for seg selv.

7.7 Oppsummering

Normene ligger i byggerommet som et normativt landskap man må navigere seg rundt i. Hva som er ”in place” og ”out of place” blir ikke bare synlig ved overskridelser, men blir også internalisert og innskrevet i oss gjennom vår tilstedeværelse i rommet. Vi vet som oftest hva som er på sin plass og hva som ikke er det. Derfor blir det også vanskelig når vi opplever at det finnes andre måter enn det som blir sett på som ”den riktige”, når vi opplever heterodoxa.

Beretningene om det levde livet på bygda som homofil eller lesbisk fortalt av mine informanter, er historier preget av usikkerhet på hvordan lokalsamfunnet vil reagere på dem som ”annerledes”. Frykten for å bli kategorisert som ”out of place”, som ikke tilhørende på bygda, fører at man prøver å holde legningen sin skjult. Dette gjøres blant annet ved å legge om kroppsspråk og fremtoning, og ved å beholde sin heterofile identitet i bygda. De av informantene mine som visste at de var homofil eller lesbisk mens de bodde på bygda, har flyttet bort før de følte at det var greit at ”alle” på bygda fikk vite at de var homofile eller lesbiske. Det normative landskapet i bygda blir kategorisert som ”A-4-hetero”.

Samtidig er det mulig å bo som homofil eller lesbiske på bygda. Og de bor der, både som par og alene. Dette blir synliggjort gjennom hverdagslivets praksiser over tid, og gjennom disse praksisene blir de også akseptert.

Kapittel 8: Romlige praksiser – livet i byen

Innledningsvis i oppgaven (kap.1.1) skrev jeg om hvordan Løfgren (1993) brukte abonnementslister fra magasinene Blikk og Reporter, som henvender seg til homofile og lesbiske, for å se om det fantes et bosetningsmønster blant homofile og lesbiske i Skandinavia. Han fant at de fleste bygder ikke er representert på disse listene og at antall abonnenter i små byer og fylkeshovedsteder var få. Det var hovedstedene som hadde den store konsentrasjonen av abonnenter, og i København kunne man også finne konsentrasjon til enkelte områder i byen. Det kan diskuteres om dette gir et riktig bilde av bosetningsmønster. Uansett er det et interessant funn som viser at å være homofil eller lesbisk på bygda og i byen nok er forskjellig. NOVA undersøkelsen fra 1999 viser også at 54 % av dem som deltok i levekårsundersøkelsen bodde i Oslo, og at nesten halvparten av dem som var vokst opp i andre fylker flyttet til Østlandet, og de fleste til Oslo, etter fylte 16 år. Dette viser at det er en del homofile og lesbiske som flytter fra bygdene til byene, og da spesielt til Oslo. I dette kapittelet er det nettopp overgangen fra bygd til by som er tema. I tillegg rettes søkelyset mot informantenes levde liv i byen.

8.1 Fra bygderommet til byrommet

I kapittel seks, hvor det ble presentert representasjoner av bygd og by, har vi sett at å være homofil eller lesbisk ikke kommer frem i de idylliske eller hegemoniske representasjonene av bygda. Derimot finnes det parallelle representasjoner som handler om isolasjon og ensomhet. Disse representasjonene henger sammen med representasjonene av by som et sted med fellesskap og trygghet. Det levde livet i bygda er som vi har sett i kapittel syv også preget av at det ikke er mange andre homofile og lesbiske i nærmiljøet, at man demper fremtoninger som kan tolkes som et uttrykk for at man er homofil eller lesbisk, at man prøver å ”gli inn” og ikke bryte for mye med normene. Little skriver: *”For many rural gays the obvious response to isolation and ignorance of countryside living is to abandon it, either temporarily or permanently, for the city”* (2002:170). Å flytte kan sees som en handling eller strategi som er en direkte følge av isolasjonen og uvitenheten på bygda.

8.1.1 Å flytte

Det eksisterer altså en myte omkring homofili og bygd som sier at ”alle” homofile og lesbiske flytter fra bygda pga. sin seksualitet. Begrepet ”seksuell migrasjon” eller ”seksuelle flyktninger” blir ofte brukt for å beskrive dette (Mortensen, 2001). På den andre siden må de fleste ungdommer på et eller annet tidspunkt flytte fra bygda for å ta en utdanning, enten det gjelder videregående skole eller høyere utdanning. Dette kan forstås i sammenheng med hva Villa kaller ”Livsfasebygda”, hvor unge er i en fase av livet hvor det er aktuelt for mange å flytte fra bygda til byen for å studere (Villa, 2002).

”Jeg flytta ikke fordi jeg var homofil, jeg gjorde ikke det. For det hadde ikke vært aktuelt for meg å være der. Jeg ville jo ut å studere og sånne ting. Det er mulig at man hadde valgt en annen retning da, hvis en hadde... Men jeg tror ikke det. Jeg tror det at jeg ville ta en utdanning, at ambisjonene mine lå... Men jeg vet ikke, det kan jo hende. Men jeg tror ikke at jeg hadde blitt på bygda. Fordi hun heterofile, hun flyttet hun også.” B.

Informanten mener at utdanning og de ambisjonene hun hadde var grunnen til at hun flyttet. Samtidig sier hun at hun ikke vet, og at legningen hennes også kunne være en del av beslutningen hennes for å flytte. Men hun tror ikke hun hadde blitt på bygda, for ”hun heterofile” flyttet også. Det er mange faktorer som spiller inn i et valg om å flytte, og for noen lesbiske og homofile er seksuell legning ofte en viktig faktor. En informant fortalte dette om hvorfor hun flyttet:

”Det hadde mye med det at jeg lesbisk å gjøre. At det var begynt å gå meg på nervene at jeg ikke kunne være den jeg egentlig var. Så.. og med litt andre ting, som alkohol og sånn for eksempel. For da hadde jeg begynt å drikke litt, mens hjemme så hadde jeg bestandig hatt et sånt glansbilde om at jeg trente masse og ikke noe drikke eller sånn unormale... eller det er vel for så vidt normalt.. men sånne ting da. Men samtidig, det var så mye som ikke... Eller mye ting jeg ikke kunne gjøre da, fordi det ikke passet med bildet som alle hadde av meg. Så det var delvis derfor og, at det passet å flytte ett år tidligere enn det jeg egentlig hadde tenkt da.” A.

Det at informanten følte at hun ikke kunne være den hun egentlig var, gjorde at hun flyttet fra bygda tidligere enn hun hadde tenkt. Dette hadde mye å gjøre med at hun var lesbisk, men også at det eksisterte et bilde av henne eller forventninger til hvordan hun skulle være på bygda. Ved å flytte slipper man å bryte med det ”perfekte” bildet alle har av en og samtidig få

være seg selv (jf.kap.7.3). Som nevnt i avsnittet om å leve skjult på bygda, veier ofte hensynet til nærmeste familie, og da særlig foreldre, tungt i denne avgjørelsen. Å flytte kan for en periode være en vellykket strategi, man kan fortsatt skåne familien og samtidig prøve å leve som homofil eller lesbisk. Man skaper geografiske grenser mellom tidligere og nåtidig identitet ved at man beholder sin heterofile identitet på bygda, og skaper en ny homofil eller lesbisk identitet blant fremmede (Valentine, 1993b). Som vi har sett i kapittel fem, er det ikke nødvendigvis byen man flytter til som en del av identitetskonstruksjonen. De tre historiene til Ane, Siri og Trond viser at de først flyttet til et ”blankt rom”, et rom som de ikke hadde knyttet mening og forventninger til på samme måte samme som byen (jf. representasjonene av byen i kap.6). I dette blanke rommet var det heller ikke forventninger til dem slik som på bygda. Her var også konteksten ”blank”, ved at det var ingen som kjente historiene deres, og de skapte nye relasjoner og nye signifikante andre (jf.kap.5).

”Eller det som var for meg var at da kunne jeg starte helt på nytt. Eller jeg hadde noen jeg kjente, men ingen på skolen for eksempel. Da kunne jeg liksom starte helt på nytt. Eller med blanke ark, for å si det sånn.” A.

Ved å flytte slipper man altså å bryte med normene og de reaksjonene som eventuelt måtte komme fra familie og venner. På en annen side kan det å flytte være å bryte med mentale grenser for hva som er tillatt eller ikke, man får en mental overskridelse av ”sense of limits”. Byen (og det ”blanke rommet”) har et annet normativt landskap enn bygda, hvor det er andre normer og regler som gjelder (Cresswell, 1996). Ved å forflytte seg fra et normativt landskap til et annet, flytter man kanskje også grenser en har for seg selv;

”Det var sikkert noe med det at jeg var så integrert i, eller sammen med alle vennene mine på bygda, at da skulle du ikke skille deg ut, på godt og vondt, så var du helt lik. Og så når du kommer til Oslo så står du plutselig litt alene, og da er det på en måte rom for å tenke i andre baner da.” B.

Byen åpner altså opp for rom til å tenke annerledes enn i bygda. Doxa utfordres og man opplever heterodoxa, og dermed muligheten for å ta et valg man ikke hadde før. Det å tenke annerledes åpner også opp for å handle annerledes, noe som bringer meg over på hvordan det levde livet i byen er for mine informanter.

8.2 Å stå frem i byen

Av mine informanter hadde ca. halvparten identifisert seg som homofile eller lesbisk allerede på bygda, den andre halvparten fikk en aha-opplevelse i møte med byen og andre homofile og lesbiske.

"C: Det var liksom ikke før jeg flyttet til byen at jeg slo ut håret, for å si det sånn. Blomstret opp.

Meg: Visste du at du var homofil når du bodde..., før du flyttet?

C: Der og da så visste jeg det kanskje ikke. Eller kanskje ubevisst at jeg, ja. Men så var det jo sånn, gud, det har jeg aldri hørt om. Homofil, hva er det? Nei, gud, det har jeg aldri hørt om."

Informantene har stort sett stått frem etter at de har flyttet fra bygda, uavhengig om de var klar over at de var homofil eller ikke da de bodde på bygda. Noen var åpne til noen få utvalgte før de flyttet, men ikke for hele bygda (jf.kap.7).

"Men så er det det at når man flytter bort, så er det lettere å starte på nytt. Når du har bodd en plass mange, mange, mange år og når dem kjenner deg som du er, så er det litt vanskeligere å si; Hei du, det har forandret seg litt siden sist du så meg. Så jeg tror litt at det er der det litt ligger." C.

Denne informanten forteller at det at folk har kjent deg så lenge gjør det vanskelig å plutselig skulle fortelle at man er homofil. Folk har en oppfatning av hvem du er, som gjør det vanskelig å bryte med forventningene til deg. Denne oppfatningen er også basert på heteronormativiteten, som jo eksisterer like mye i byen som på bygda. I byen er det ikke så mange eller kanskje ingen som kjenner deg fra før, og dermed blir det mulig å vise andre sider av seg selv enn på bygda. Byen blir også nærmest som et "blankt kontekst", forstått som at folk ikke kjenner bakgrunnen din og familien din.

Den anonymiteten byen tilbyr, og alle mulighetene til å treffe andre homofile og lesbiske, kan gi den selvtilliten som trengs for å kunne stå frem. Og når man står frem i byen, så er det jo ikke for hele byen. Man kan i stor grad velge hvem som skal få vite det og hvem som ikke skal vite det. Samtidig føles ikke anonymiteten i byen som bare udelt positiv. Selv om man i utgangspunktet lever åpent, treffer man hele tiden nye folk som automatisk antar at man er

heterofil. Dermed oppstår situasjonen hvor man må stå frem hver gang man treffer nye mennesker. Dette kan være en slitsom prosess, fordi det er umulig å vite hvordan folk vil reagere. Det er i stor kontrast til bygda, hvor stort sett alle får vite det når man står frem, og så er det ”der ute”. En av informantene mine, som i utgangspunktet er veldig åpen, fortalte meg at det at hun var lesbisk ikke var noe hun fortalte til klassekameratene. Det var ikke fordi hun ikke ville at de skulle vite det, men hun var så lei av å måtte ”stå frem” hele tiden at hun bare hadde sluttet å fortelle det til folk. Dette viser at det å stå frem er mye mer komplekst enn å være ”ute av skapet” eller ikke, og at lesbiske og homofile har ulike identiteter i ulike rom (Valentine, 1993b).

Representasjonene om byen som kom frem i kapittel seks handlet om byen som anonym og med mange muligheter. Man har muligheten til å skaffe seg et nettverk av andre homofile og lesbiske, til å gå ut på utesteder som er hovedsakelig for homofile og lesbiske. Det er mulig å leve åpent, men samtidig skjult for dem det skal være skjult for. I byen eksisterer det mange ulike miljøer side om side, og disse er ofte ikke i kontakt med hverandre. Her finnes det en tilgjengelighet til å utforme sin homofile eller lesbiske identitet på en helt annen måte enn på bygda.

8.3 Å bo i byen og være åpen – og skjult

Å forstå byen som anonym har mye å si for hvilke praksiser man har i byrommet. Når man er homofil eller lesbisk er opplevelsen av denne anonymiteten spesielt viktig fordi man føler at man kan være åpen og skjult på samme tid.

”For det blir jo sånn at du kan jo være åpen i en stor by, men samtidig være skjult for dem du vil at det skal være skjult for.” C.

Dette er hva Gill Valentine (1993b) kaller ”*pockets of gay time/space*”. Byen krever i utgangspunktet samme tidsromlige strategier av alle innbyggerne, og det er dette som gjør byen anonym. For homofile og lesbiske vil det si at det finnes rom som er skjulte, men hvor de kan være åpne, som for eksempel utesteder og kafeer. Også hjemmet er et slikt rom. Å kunne være åpen og skjult, er en av de største forskjellene med å leve på bygda og leve i byen. I byen er det ikke nødvendigvis et behov for å skjule seg, fordi anonymiteten er en

naturlig del av byrommet. Folk vet lite om hverandre. Samtidig finnes det egne homofile og lesbiske ”communities” (Valentine, 2001) og arenaer (Schieflo, 2003) hvor det er mulig å velge om man vil være åpen eller skjult. På en annen side er det slik at man også er ”ufrivillig” skjult, ved at alle nye mennesker man møter antar at man er heterofil (jf.8.3).

Å bo i byen åpner ikke bare for å være åpen, men også for andre muligheter enn på bygda. Jeg spurte en informant om hva som var den store forskjellen mellom livet i bygda og livet i byen:

”Nei, for så vidt er det ganske likt, med skole og trening. Det er stort sett det dagene går i. Men samtidig synes jeg at det er litt friere allikevel, for du har muligheten til å gjøre masse andre ting, hvis du har lyst til det da. Ja, hvis du for eksempel har lyst til å gå på et møte en dag, så kan du droppe treningen og gjøre det. Så er det masse nye folk å treffe, av forskjellige sorter. Så er det stort sett mer eller mindre likt.. det blir jo litt sånn at du gjør jo mer eller mindre det du liker uansett så.. Det er jo som sagt bare det at du mulighetene til å gjøre det som er litt godt.” A.

Hverdagslivet blir ikke nødvendigvis forskjellig selv om man flytter fra bygda til byen, men flere muligheter åpner seg. Spesielt viktige er nok de mulighetene som er knyttet til å være homofile eller lesbisk.

”D: Og, så jeg vet ikke, det er vel det som egentlig er med å bo i Oslo da, at det er en helt annen tilgang liksom. Du har muligheter for å få venner, eller du kan date, hva som helst.

Meg: Treffe andre liksom?

D: Ja, ikke sant. Du kan gå ut å danse og du kan danse med..., ja. Sjekke. Sånne ting.”

I byen har man muligheter for å sjekke, date og å gå ut og danse, alt det som heterofile ungdommer gjør uten at det settes spørsmålstegn ved på bygda. Disse handlingene skjer jo ofte innenfor de homofile og lesbiske miljøene, lommene av homofil ”time-space”, som eksisterer i byen, hvor normene og reglene fra det heterofile samfunnet ikke gjelder. Byens normative landskap er et redskap, hvor informantene kan leve ut sin homofile eller lesbiske identitet på en helt annen måte enn på bygda.

8.3.1 Mellom bygda og byen

Selv om informantene mine har stått frem som homofile eller lesbiske etter at de har flyttet fra bygda, har de også stått frem i bygda. De har levd hverdagslivet i byen etter at de har flyttet, men har ofte tilbrakt ferier og helger i bygdene. En av informantene mine møte sin første kjæreste i ferien hjemme på bygda. Da hadde hun bodd i byen en stund, men hadde enda ikke identifisert seg som lesbisk.

”Men jeg var veldig sånn ”Jeg skal ut i løpet av sommeren. Skal du være med eller skal du ikke være med”. Etter tre dager så var det alternativet for meg. Så hun stakk av.” B.

Det å være forelsket og å se muligheten for å være i et forhold, gjorde at denne informanten var klar for å stå frem. Hun som hun var sammen med og som bodde på bygda, så ikke dette som en mulighet. Om de skulle være sammen, måtte det være i skjul. Dette er et eksempel på at det å ha et geografisk skille mellom det levde hverdagslivet og normene som eksisterer på bygda, kan gjøre det lettere å stå frem. Hun som ikke hadde dette geografiske skillet, så ikke den samme muligheten for å kunne leve som åpen lesbisk.

8.4 Å komme inn i et miljø, ”bygda i byen”

Når man har identifisert seg, eller er i prosessen med å identifisere seg som homofil eller lesbisk, kan det å treffe andre som er lik en selv være veldig viktige. Man søker miljøer eller møtesteder hvor man kan treffe andre som kanskje er i samme situasjon, eller har vært det tidligere. En av informantene mine oppsøkte tin- kaféen, hvor tin står for ”ta imot nye”. Dette er en kafé i regi av llh (landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring”).

”Men jeg må si det at å komme inn i lesbemiljøet det var ganske... det var en ganske interessant opplevelse. (latter) For det var jo litt jobb. Fordi jeg kjente jo ingen lesber på det tidspunktet, utenom henne jeg var forelsket i, og hun ville jo ikke være lesbisk. Hva skal jeg gjøre da liksom? Da hadde jeg først begynt..., ja, det var jo et par måneder etter henne. Da gikk jeg på den tin-kafeen her i Oslo og jeg synes ikke akkurat mottakelsen der var den beste. Det ble servert noen vafler og så var det noen gamle homofile som satt der. Og de involverte deg ikke i lesbeverden eller den homofile verden. ”Ja, ja, ja. Du må jo kanskje gå på et utested” og jeg var sånn ”jeg har jo ikke så lyst til å gå der alene liksom”. Så jeg synes at den mottakelsen for en ny homofil var dårlig! For når du sitter der

alene er det en ganske tøff greie bare det å ta kontakt med en organisasjon. Og det er en ganske tøff greie å gå på et organisert møte med andre homofile eller å gå på en lesbebar eller homsebar. For det er jo fryktelig skummelt. Hvis man da ikke har andre å gå sammen med en seg selv. Og hvis man er helt ung da. Ung og uten selvtilit. Og så skal du begynne å gå inn i de miljøene selv og du kjenner ingen." B.

Å ikke klare å komme inn i et miljø hun så gjerne ville ha kontakt med, opplevdes som frustrerende for denne informanten. Hun følte at å bestemme seg for å gå på møte var en stor avgjørelse og et stort steg å ta i seg selv. Det var skuffende å ikke treffe dem hun ville møte, nemlig noen på sin egen alder og som hun kunne relatere seg til.

En annen av informantene mine opplevde også at det kunne være vanskelig å komme inn i et homofilt eller lesbisk miljø. Det var ikke fordi hun ikke "fant noen", men fordi hun ikke passet inn i bildet av hva det ville si å være lesbisk i det miljøet:

"D: Så jeg følte at jeg var litt redd for at... eller det fikk jeg jo bekreftet og da jeg skulle ut på lesbeklubb her, i Oslo. Så gikk jo det drit dårlig. Noen ganger kom jeg ikke inn, og så, jeg hadde jo pyntet meg, ikke sant, men det så jo sikkert helt kjempe feminint..., grønn morgenkåpejakke liksom. Passet ikke inn i det hele tatt.

Meg: Så du var liksom for feminin liksom?

D: Ja, absolutt. Og så er det ganske kult da (ironisk), når du kommer inn og så, og du synes at det er kjempe skummelt å komme der i utgangspunktet, " Å, er du hetero for første gang på lesbebar eller?" Så får du det der slengt etter deg. Det er ikke noe gøy!"

Hun fortalte i forkant av dette sitatet at da hun så filmer og fremstillinger av den stereotype lesbiske, skjønte hun at hun ikke passet inn i dette bildet. Derfor var hun litt redd for hvordan møte med et lesbisk miljø skulle bli. I starten gikk det jo ikke så bra, siden hun brøt med normen for hva det ville si å være lesbisk. Hun ble kategorisert som en heterofil jente på lesbebar og som "out of place". Her ser vi igjen hvordan kroppen blir som en markør i rommet på hva som er "riktig" eller "galt". En annen informant opplevde at presset som normene gav for å være på en bestemt måte, gjorde at hun følte seg utilpass, at hun følte seg "out of place" i homomiljøet:

"E: Men vi følte jo, eller i hvert fall jeg at, at jeg ikke passet inn i homomiljøet, for det blir for homo liksom. Så jeg er kanskje ikke sånn type allikevel. Eller, ja. Og det går jo på det der at man, at man blir satt i bås og det der at hvis man er sånn eller sånn, så skal man være sånn eller sånn. Eller, hvis du skjønner.

Meg: At det gjelder innad i miljøet også?

E: Ja. Ja. Det gjør jo det. Men du kan jo drite i det og. Jeg dret jo i det og. Det gikk jo helt fint det liksom. Men da ofret jo jeg, men da ble ikke jeg invitert med på alle de samme festene, eller jeg ble ikke... Skjønner du? Det går andre veien liksom."

Da hun ikke var sånn som det ble forventet av henne, og hun brøt med normene for hva som var godtatt i miljøet, ble hun også ekskludert fra enkelte arrangement. Det å komme inn i et homofilt miljø er også en prosess og en forhandling hvor det ikke er sikkert at man passer inn og blir godtatt. "Du skal ikke skille deg for mye ut der heller, før du er litt, ja, bannlyst. Ikke det at jeg har gjort det, men jeg kjenner jo folk som har skilt seg ut". B. Homofile eller lesbiske miljø ble i kapittel seks representert som bygder i byen, hvor de samme mekanismene virker som på bygdene (jf.kap.6.8). Miljøene er stort sett homogene, og de gir et samhold og en trygghet på samme måte som bygdesamfunnene. Samtidig er det klare normer og regler for hvordan man skal være, og overskridelser og brudd med disse normene kan føre til at man blir "out of place" og ekskludert.

Generelt sett er informantene mine positive til de homofile og lesbiske miljøene. De kan være små og "trange", men mange har fått sine beste venner nettopp gjennom disse miljøene. De har en funksjon ved at de gir en muligheten til å treffe andre som er i samme situasjon. De er sosiale møtepunkt i byen hvor man kan slippe unna det heteronormative samfunnet og "blikket". Det blir også sagt at man søker til miljøene når man er singel, mens når man er i parforhold er de ikke like viktige lenger.

Som representasjonen av det homofile eller lesbiske miljøet i byene som "bygder" i byen viser, er det her arenaer hvor man kan være seg selv uten å være annerledes. Noen velger å knytte seg helt til et homofilt eller lesbisk miljø, og segregerer seg fra det heterofile samfunnet.

"Men hun ene lesbiske venninnen min, hun synes ikke at jeg skulle invitere streite folk da, hun ville bare at vi skulle være lesbiske. Jeg bare!... ja. Men jeg bryr meg ikke så mye om det, det spiller ingen rolle for meg. Hva de er. Men det blir litt segregert ja. (...)Så det har blitt til det da, at jeg skal være med mine gamle venner på fredagen, og så skal jeg være mine lesbiske venner på lørdagen. (...) Men, ja, det har kanskje noe med at folk ikke, eller vi, at også lesbemiljøet er så preget, at vi er ganske segregert, vi er ikke så mange." B.

Denne informanten forteller om hvor vanskelig det er å blande sine heterofile venner med sine lesbiske venner. Fordi miljøene i Norge er ganske små, blir de relativt lukkede og segregerte. Det å segregere seg fra det heterofile kan sees på som en motstandshandling (Holloway & Hubbard, 2001). Blant mine informanter var det viktig å ha både homofile og lesbiske og heterofile venner, men for noen homofile og lesbiske er det heterofile noe de ikke ønsker i sine rom. Dette er beklagelig, da Nova undersøkelsen om homofile og lesbiskes levekår viser at de som kun har et homofilt eller lesbisk nettverk, har dårligere livskvalitet enn de som har et blandet nettverk.

8.5 Å være kjæreste i byen

“Og så er det jo lettere å leve, det er lettere å kunne være kjæreste ute blant folk her, enn det er hjemme. For her slipper man å tenke at man skal møte noen kjente som kanskje vil synes at det er kjipt. Eller det blir litt sånn, at man tenker litt sånn. Eller at det ikke er kjipt... eller av og til så har man ikke lyst til at folk skal få sjokk. Du har lyst til å spare dem for det. Av og til takler man det, men av og til så blir det litt for mye, bare. Man orker ikke det at folk blir helt sånn “Ehhh..”. Så blir de stressa og så blir du stressa.” D.

At byen er anonym gjør det enklere å være kjæreste her fordi man ikke risikerer å møte på noen kjente som kanskje ikke er komfortabel med at man er lesbisk eller homofil. Da slipper man den ubehagelige konfrontasjonen det kan medføre. I byen er det mer bekymringsløst å være kjæreste ute blant folk. Man kan velge å være skjult for dem man vil være skjult for, og åpne for dem man vil være åpne for, som vist tidligere.

Selv om det er et miljø i byen, og byen blir representert som å være mer tolerant enn bygda, er det ikke bare lett å være kjæreste i byen. Det blir forventet at folk i byen skal være mer tolerante enn på bygda, men det er ikke alltid at det er slik;

“Kjæresten min er..., jeg kan gjerne kysse kjæresten min på et heterofilt utested, men kjæresten min vil jo ikke det. Hun tenker på hva andre tenker da. Jeg tenker ikke så fryktelig mye på det. Jeg har fått slengt etter meg noen kommentarer, men det har faktisk vært her i Oslo. Det har vært her i Oslo. Hvor folk har slengt kommentarer hvis jeg holder en jente i hånden for eksempel.” B.

Jeg spurte en annen informant om det eksisterte noen grenser for henne i byen i forhold til det å leie kjæresten sin, og da svarte hun:

"D: Nei, jeg har ingen grenser for det, men kjæresten min har masse grenser for det. Så, sånn sett, jeg har ingen sperrer selv, men i og med at kjæresten min har det, så... ja, da gjør jo det at jeg ikke kan heller.

Meg: For det kommer reaksjoner i byen også?

D: Ja, men kanskje det som av og til er slitsomt er blikk. Det kan være ganske slitsomt. At folk kikker på deg. Det er ikke alltid man orker den type oppmerksomhet. Og av og til så er det jo ikke noe problem heller, at det er ingen som bryr seg egentlig, men jeg tror at det blir bare mer og mer vanlig. Men, det kommer litt an på dagsform, rett og slett. Tror jeg og. I hvert fall for kjæresten min."

Det eksisterer også grenser i byen for akseptabel oppførsel. Men fordi man ikke har et personlig forhold til menneskene i byen, innebærer ikke det å overskride grensene like store sanksjoner som det kan gjøre på bygdene. Man risikerer ikke å bli kastet ut fra et sosialt fellesskap, et community, men det kan være slitsomt å måtte forholde seg til blikk og negativ oppmerksomhet.

Alle informantene mine har eller har hatt kjæreste i byen. Muligheten man har til å være åpen og skjult i byen gjør det enklere for noen å være kjæreste her. Samtidig er det i byen de fleste har opplevd mest negative kommentarer og opplevelser, men at disse er fra personer man ikke kjenner. At byen er så stor og med diversitet gjør at man finner alle slags mennesker her, men også at man har rom til å være seg selv.

8.6 Oppsummering

I kapittel seks så vi hvordan informantene gjennom representasjonene til dels ekskluderte seg selv som homofile og lesbiske fra bygda. For noen var også at de var homofil eller lesbisk en avgjørende faktor for at de flyttet fra bygda til byen. Representasjonen blir førende for praksisen. For andre igjen gav det å flytte til byen "rom for å tenke i andre baner" (heterodoxa). Det å flytte ble en overskridelse av de normene og reglene som er innskrevet i oss, som "sense of limits", og en mental overskridelse for hva som var "in place" og "out of place" fant sted ved å flytte fra byggerommet til byrommet. Byen som rom, åpnet opp for nye

muligheter, ikke bare i form av det som allerede var i byen, men også i form av en annen måte å tenke på.

Det levde livet i byen er annerledes enn på bygda, først og fremst fordi man treffer andre homofile og lesbiske. Det finnes utesteder hvor det hovedsaklig er homofile og lesbiske, hvor man kan sjekke, danse, treffe nye venner, føle et fellesskap ulikt det som finnes på bygda. Det finnes likevel begrensende og ekskluderende normer og regler i byen. Blikk og kommentarer er like vanlig i byen som på bygda når kjæresten leier åpenlyst på gaten. Også innad i homofile eller lesbiske miljøer finnes det normer og regler for hva som er tillat. Om man bryter/overskrider disse risikerer man ekskludering. Disse miljøene blir også sammenlignet med bygder, som vi har sett i kapittel seks. Forskjellen mellom bygda og miljøene i byen, er at man i byen kan finne nye miljøer og at man ikke risikerer utstøtelse på samme måte som i bygda, ved at man kan skifte miljø og ofte har man flere forskjellige miljøer man ferdes i som er atskilte fra hverandre.

Kapittel 9: Konstruksjonen av identitet og steders identitet

Oppgavens problemstilling handler om hvordan homofile og lesbiske ser på bygda og byen, og hvordan de forstår seg selv i forhold til disse to rommene. Kapittel syv og åtte har tatt for seg hvordan de lever livene sine i bygda og i byen. Dette handler også om hvordan de forstår seg selv, men identitet har så langt vært tatt for gitt og ikke problematisert direkte. I dette kapittelet vil jeg derfor gå nærmere inn på identitetsspørsmålet, både menneskers identitet og steders identitet, og spørsmålet om hvordan rom og identitet henger sammen.

Representasjonene jeg har identifisert hos informantene mine handler om mer enn å bare være homofil eller lesbisk (jf.kap.6). Det å være homofil eller lesbisk er kun en del av deres identitet. Identitet handler om hvordan vi forstår oss selv, hva og hvem vi er. Identitet er ikke en fastlagt og enhetlig kategori, men flytende og i stadig endring. Den handler om levde erfaringer og subjektive følelser som blir til i interaksjon med andre mennesker i fellesskapet. Samtidig handler identitet likeså mye om hva man ikke er, som hva man er (Hylland Eriksen, 1997, Holloway & Hubbard, 2001). Konstruksjon av sosial identitet er også en forhandlingsprosess, hvor man er avhengig av signifikante andre som kan bekrefte ulike aspekter ved ens identitet (Fosso, 2004).

Rom er en viktig dimensjon i konstruksjon av identitet (Panelli, 2004, referert i Berg og Dale, 2004). Blant annet fordi det trekker grenser som skiller eller ekskluderer andre. For å vite hvem vi er, må vi også vite hvem vi ikke er og vi trekker grenser mellom ”oss” og ”de andre”. ”Oss” og ”de andre” blir identitetsmarkører som også forteller oss hvem som hører til og hvem som ikke hører til (jf.kap.3.4). Samtidig blir kropp ofte referert til som det ”*the geography closest in*”, hvor kroppen ikke bare er *i* rommet, men er et rom i seg selv (jf.kap.3.3.2). Kroppen er det første fysiske eller materielle som skiller selvet fra andre, og er dermed svært viktig i identitetskonstruksjon (Valentine, 2001).

Først i dette kapittelet vil jeg ta for meg det spesielle ved å skape en homofil eller lesbisk identitet. Deretter tar jeg for meg konstruksjon av steders identitet eller bygdeidentitet, og hvordan disse reproduseres.

9.1 Konstruksjon av en homofil eller lesbisk identitet

Hva er en homofil identitet? En homofil identitet bygger på homoseksuell orientering, men det er viktig å merke seg er at man kan delta i homoseksuelle handlinger uten å identifisere seg som homofil (Kramer, 1995). En homofil identitet er altså noe mer enn å ha en homofil seksuell orientering. Man må se på seg selv som homofil eller lesbisk og denne selvidentifiseringen skjer som regel i et fellesskap. I vårt samfunn eksisterer det en heteronormativitet, (jf.kap.2), hvor alle i utgangspunktet blir sett på som heterofile og hvor man blir oppdratt og sosialisert som heterofil. De fleste informantene mine har oppfattet seg selv som heterofile før de kom frem til at det var en identitet som kanskje ikke passet for dem.

Det å skape seg en homofil eller lesbisk identitet er en lang prosess og det kan også sees på som en konstant prosess, slik alle identiteter er i stadig forhandlig og endring. Troiden (1989) har identifisert fire stadier i prosessen mot det som blir kalt en forpliktende homofil eller lesbisk identitet. En slik prosess er ikke identifisert hos heterofile, men er spesiell i konstruksjonen av en homofil eller lesbisk identitet. Disse stadiene er også knyttet til det som kalles *komme-ut-prosessen*. De fire stadiene blir kalt *sensitivisering*, *identitetsforvirring*, *godtatt lesbisk/homofil identitet* og *forpliktelse*. Denne prosessen kan også sees på som en annen måte å forstå livsløp på (jf. kap.4 og 5). Samtidig er det denne modellen en idealmodell. Det er ikke sikkert at konstruksjonen av en homofil eller lesbisk identitet følger denne modellen, eller at fasene kommer i den rekkefølgen som modellen foreslår (Troiden, 1989).

Videre i kapittelet blir de fire stadiene presentert og analysert i forhold til informantenes historier. Informantene har selv lagt mest vekt på fase to og tre i sine fortellinger, og dermed blir det størst fokus på disse i den følgende fremstillingen.

9.1.1 Første fase: Sensitivisering

Sensitiveringsfasen (sensitization) er den første fasen som er identifisert i konstruksjonen av en homofil eller lesbiske identitet. Denne fasen er før puberteten, og er knyttet til oppvekststedet. I dette stadiet får man en generell følelse og opplevelse av å være annerledes, uten at man kan identifisere denne annerledesheten til mer enn at man kanskje har andre

interesser enn jevnaldrene av samme kjønn. Dette stadiet blir sett på som basis for det som blir den gryende selvoppfattelsen som homofil eller lesbisk.

Meg: Hvor gammel var du da du fant ut at du var lesbisk da?

D: Det er litt vanskelig å si, for jeg har alltid visst det bare. Eller man finner først ut at man er annerledes, man vet at det er noe annerledes med deg. (...) Så det har ikke vært noe sånn, jeg kan ikke huske når jeg oppdaget det sånn, for det har bare alltid vært der.

Informanten forteller at hun alltid har visst at hun var annerledes og hun knytter dette etter hvert til at hun er lesbisk. Selv om hun ikke visste hva det ville si å være lesbisk da hun var liten (jf. også Siri sin historie i kap.5). Barn er som regel ikke klar over sin seksuelle status, men de er klar over kjønnsrollene. I denne fasen er det ofte i forhold til slike forventninger at de føler seg annerledes (Troiden, 1989). En av informantene mine forteller at hun så ut som en gutt da hun var liten, og at hun ofte ble oppfattet sånn. En annen informant følte seg annerledes fordi hun var opptatt av kunst og hadde generelt andre interesser enn de andre barna. Dette er også en måte å være annerledes på (Troiden, 1989). Ikke alle informantene mine forteller om dette stadiet, de fleste har opplevd seg selv som lik andre barn da de vokste opp.

9.1.2 Andre fase: Identitetsforvirring

Den andre fasen er blitt kalt *identitetsforvirring* (identity confusion). Den oppstår gjerne i puberteten og man begynner å få homoseksuelle følelser og adferd. I denne perioden oppstår en forvirring omkring egen identitet; ”*hvem er jeg?*”. Man begynner å skjønne at følelsene man har kanskje er homoseksuelle, noe som ikke stemmer med den oppfattelsen man har av seg selv. I dette stadiet er det flere strategier som er vanlig, for eksempel å fornekte, å ta avstand, å prøve å rette opp eller endre, å unngå, å redefinere, eller til sist; å akseptere (Troiden, 1989).

En av informantene fortalte om en episode hvor hun var i fornektelsesstadiet. Bestevenninnen hennes spurte henne om hun var lesbisk før hun hadde klart å definere det for seg selv. Hun forteller:

"... jeg leste masse Anne Holt bøker da. Og jeg var veldig opptatt av de greiene der, Hanne Wilhelmsen og de jentegreiene. Så hun spurte meg på en tur til Danmark, så spurte hun meg om jeg var lesbisk da. Og jeg var sånn; "Nei, det er jeg i hvert fall ikke!" Da var jeg helt i fornektelse "Herregud, hvordan kan du tro det!". Jeg var kjempe, kjempe sint fordi at hun spurte om det og det var helt forferdelig." B.

På samme tid som hun søkte informasjon omkring det å være lesbisk, var hun også i fornektelse når det gjaldt muligheten for at hun kunne være det. Derfor var det opprørende for henne at bestevenninnen trodde hun var lesbisk. Hun forteller om hvor vanskelig denne perioden var for henne:

"Men jeg må innrømme at jeg kanskje har hatt fordommer selv, at jeg har vært sånn "åh, jeg skal beskytte de homofile", men at jeg har skulle være homofil selv, det var helt forferdelig. At jeg skulle være det. "Hvordan kan jeg være det? Jeg er jo helt perfekt, jeg skal jo være helt perfekt"." B.

Det å være lesbisk passet absolutt ikke inn i det bildet hun hadde av seg selv. Hun hadde et ideal om hvordan hun skulle være, og det å være lesbisk var i hennes øyne det motsatte av dette idealet, av det å være "perfekt". Bruddet med den heterofile identiteten og starten på konstruksjonen av "den andre" identiteten (out of place-identiteten) oppleves for mange som en krise. Det er derfor strategier som fornektelse, avstand, forsøk på endring, redefinering og unngåelse er vanlig. Informantene har ikke fortalt så mye om seg selv i forhold til denne fasen, noe som nok har sammenheng med at det kan være den mest kompliserte fasen i konstruksjonen av en homofil eller lesbisk identitet. Prosessen frem mot en akseptering er for mange vanskelig.

Akseptering skjer når man erkjenner at man er homofil eller lesbisk og man søker informasjon omkring temaet. Den sosiale kategorien homoseksualitet hjelper en å sette ord på følelsene sine, men det forutsetter kjennskap til denne kategorien (Troiden, 1989). De av informantene som bodde på bygda da de fant ut om sin legning, opplevde at det var vanskelig å finne informasjon om homofili. Media ble dermed en viktig kilde for å finne ut mer om det å være homofil eller lesbisk:

"... jeg fant ut at jeg var lesbisk når jeg var 13-14. Men først... Jeg hadde aldri tenkt noe negativt om det, men når en ikke hadde noen en kunne identifisere seg med. Det hendte at

det dukket noen opp i media og da ble det liksom sånn... hvis det sto en artikkel eller noe sånt i avisa så ble det veldig sterkt tilknytning til det, skulle jeg til å si." A.

Når man ikke har noen andre å identifisere seg med, blir det som kommer frem gjennom media svært viktig. Dette kan ha en negativ innvirkning på identitetsformingsprosessen, fordi media har en tendens til å spille på stereotyper og myter om homofile og lesbiske. Og det er ikke alltid man kjenner seg igjen det bildet media skaper.

"Jeg klarte aldri å identifisere meg med de lesbene som var i mediabildet. For det var gjerne sånne tjukke damer, med kort farget hår og gjerne masse tatoveringer eller... Det var liksom et bilde på det som var veldig skremmende da." B.

I denne tidlige fasen av identifiseringsprosessen er det som nevnt viktig å ha et positivt møte med andre homofile eller lesbiske, eventuelt å få et positivt bilde på hva homofili er (Troiden, 1989). Det å ikke kunne identifisere seg med fremstillingene som er i media, gjør bildet på hva det vil si å være homofil eller lesbisk skremmende og fremmedgjort. Hvis man da ikke kjenner andre homofile og lesbiske og heller ikke kjenner seg igjen i hvordan media fremstiller det, kan man føle seg veldig alene som homofil eller lesbisk på bygda. Det samme gjelder nok også i byen, men her har man større muligheter for å søke alternativ og balanserende informasjon (jf.kap.8). Å få kjennskap til den sosiale kategorien homoseksualitet kan være enklere i urbane områder enn rurale:

"Knowledge of what the term homosexual means may be acquired more rapidly in urban areas, where homosexuality is more likely to be discussed, than in rural areas, where conversation is less apt to focus on the topic" (Troiden, 1989:55).

På bygda er det ikke så mye snakk om homoseksualitet, da det ikke bor så mange åpne homofile eller lesbiske der (jf.kap.6.7). Dermed er det lett å tro at overgangen til fase tre, godtatt homofil eller lesbisk identitet, vil være vanskeligere på bygda enn i byen.

9.1.3 Tredje fase: Godtatt lesbisk/ homofil identitet

Når en akseptering er skjedd, er man på vei over i det tredje stadiet. Dette blir kalt *godtatt lesbisk/homofil identitet* (identity assumption), hvor man identifiserer seg som homofil eller

lesbisk. I dette stadiet er møte med andre homofile eller lesbiske avgjørende. Er det første møte positivt, går identitetsformingene videre lettere enn om det er negativt. I dette stadiet må man lære å takle det stigmaet som er knyttet til å være homofil eller lesbisk. Flere strategier blir nevnt, som å kapitulere, altså unngå homoseksuelle aktiviteter eller kontakter, man kan skjule seg og fremstå som heterofil (jf.kap7.3), man kan helt slutte seg til et homofil eller lesbisk miljø og kutte ut kontakt med heterofile (jf.kap.8.5), eller ta avstand fra heteroseksuell praksis og idealisere egne handlinger (Troiden, 1989).

To av informantene mine opplevde denne fasen da de fremdeles bodde på bygda. For dem var det vanskelig å møte andre homofile og lesbiske. En av informantene mine tok direkte kontakt med *Landsforeningen for lesbiske og homofile* for å få informasjon og komme i kontakt:

“Jeg ringte en gang til llh og så spurte jeg om jeg kunne bli medlem. Og så spurte de, de var veldig sånn hyggelig og sånn da, og så spurte de om de skulle sende det sånn diskret eller om de skulle sende det... eller om jeg ville ha en diskret konvolutt da. Og så sa jeg bare ja. Og så tenkte jeg masse på det etterpå. “Hmm, hvorfor skal det være diskret liksom?” Eller det var veldig sånn; “ ja kanskje det er noe man skal”, det ble liksom skummelt på en måte da”. D.

Det at llh spurte om de skulle sende infomateriale i diskret konvolutt, gjorde noe som denne informanten i utgangspunktet ikke syntes var skummelt, til å bli det. Det som i utgangspunktet for henne var en positiv opplevelse, ble negativ;

“Da fikk jeg en konvolutt og da så det bare utrolig kjipt ut og da tenkte jeg “Okei, dette er sikkert kjempe kjipe mennesker og de har ikke jeg lyst til å være sammen med. Jeg har lyst til finne noen bra!”.” D.

Dette viser hvor vanskelig det er å finne rollemodeller, og da spesielt på bygda. Det å ha gode rollemodeller er viktig for å skape en homofil eller lesbiske identitet (Troiden, 1989). En av informantene mine reiste på sommerleir for å kunne treffe andre homofile og lesbiske (jf. Ane sin historie, kap.5). Dette møte var for henne svært positivt og hun følte at ”alt ble mye lettere etterpå”. Samtidig følte hun også at hun trengte å flytte fra bygda til byen.

For dem som allerede på bygda forsto at de var homofil eller lesbisk, var det å flytte en løsning for å kunne treffe andre homofile eller lesbiske. For dem som ikke visste det, var det i

byen og i møte med andre at de fant det ut. Byen har dermed vært viktig i denne fasen av identitetskonstruksjonen for alle informantene mine og det er her de har kommet til en godtatt homofil eller lesbisk identitet. I byen er det et miljø hvor man får en positiv bekreftelse på den man er, og som hjelper å forme en homofil eller lesbiske identitet. Det er her man kan gå på utesteder rettet mot homofile og lesbisk, man kan sjekke, gå på date og finne en kjæreste (jf.kap.8).

Når man har kommet til stadiet hvor man har en godtatt lesbisk eller homofil identitet, har det også skjedd en endring av oppfattelsen av selvet. Dette gir seg også utslag i et ønske om å uttrykk den nye oppfattelsen og identiteten:

“Jeg forandret meg jo i den perioden jeg kom ut av skapet. Jeg begynte å gå mer lesbisk kledd, litt mer etter... Jeg tror jeg har forandret utseende etter hvordan jeg forandret meg følelsesmessig, tror jeg. Jeg ble litt mer bevisst på det der å signalisere ut det at du var lesbisk og sånn. Kanskje gikk jeg litt mer i klær som var litt mer meg da, før gikk jeg i klær som var mer normalt blant mine heterofile venninner. Men da jeg kom ut av skapet, var det litt sånn at jeg kunne gå litt mer “slaskete” kledd. Men jeg har aldri følt meg sånn butch.” B.

Informanten forteller at etter hvert som hun begynte å identifisere seg som lesbisk (hvordan hun forandret seg følelsesmessig), endret hun også klesstil. Hun brukte klær ikke bare for å signalisere at hun var lesbisk, men også før å føle seg litt mer som “seg selv”. Før, når hun identifiserte seg og ble identifisert som heterofil, gikk hun mer “heterofilt” kledd, også for å passe inn i venninnefellesskapet hun tilhørte. Som vi har sett er også det å kle seg eller passe inn kroppslig i maskuline eller feminine stereotyper, viktig om man vil holde sin “annerledes”-seksualitet hemmelig (jf.kap.7.3). Denne informanten ville synliggjøre sin seksualitet og identitet, og selv om hun kanskje brøt med stereotypene feminin/maskulin, følte hun seg ikke maskulin. Det å endre klesstil for å vise tilhørighet er muligens ikke like lett å gjøre på bygda, hvor man kanskje heller vil være skjult eller “tone ned” uttrykk som bryter med normene (jf.kap.6 og 7). Kroppen blir dermed viktig i identitetskonstruksjonen fordi den kan konstrueres som et uttrykk for vår identitet, som et individuelt prosjekt, og samtidig for å vise tilhørighet til et fellesskap (Valentine, 2001).

9.1.4 Fjerde fase: En forpliktende identitet

Det fjerde stadiet blir kalt *forpliktelse* (commitment) og i dette stadiet er man komfortabel med sin egen identitet. Commitment kan også bety *gi seg hen*, altså at man har hengitt seg til en homofil eller lesbisk identitet. Man har selvaksept og en integrert identitet som lesbisk eller homofil og føler en forpliktelse til å leve et liv i samsvar med denne identiteten (jf.kap.7.5). Starten på denne forpliktelsen skjer ofte når man får en kjæreste, en signifikant annen, som er av samme kjønn (Troiden, 1989). For alle informantene har denne fasen funnet sted i byen og ikke på bygda. Tre av de fem informantene mine var i forpliktende forhold da jeg intervjuet dem.

I forbindelse med fase tre viste jeg til hvordan en informant fortalte at hun endret klesstil som en del av sin godtatte lesbiske identitet. Når man er i den forpliktende fasen er det kanskje ikke like viktig for alle å signalisere gjennom klær at man er homofil eller lesbisk, men det blir likevel tydelig ved at man for eksempel bor med samboeren/partneren sin. I denne fasen er det kanskje mer naturlig å leie kjæresten og å vise sin kjærlighet i offentlighet. På denne måten blir kroppene markører i rommet (jf.kap.3 og 7). En informant jeg hadde feltsamtale med fortalte at det var ikke alltid hun følte seg komfortabel med å leie eller gi kjærtegn, men samtidig følte hun at det var dårlig gjort overfor kjæresten å ikke gjøre det. Her kommer det en konflikt mellom følelsen av forpliktelse, samtidig som man ikke alltid kan konstruere kroppen slik man vil (jf.kap.3.3.2, Valentine, 2001). Følelsen av en forpliktelse over seg selv og overfor kjæresten gjør at man ønsker å leve i samsvar med sin homofile identitet. Den av informantene mine som flyttet til bygda var nettopp i denne fasen da hun bosatte seg der. Hun og samboeren flyttet til bygda sammen, og for dem var ikke aktuelt å skjule det faktumet at de var lesbiske (jf.kap.7.5). Kroppen er viktig ikke bare for å signalisere enn tilhørighet og en identitet, men også fordi det er gjennom kroppene vi handler. Praxis skjer gjennom kroppene og når man lever et liv i samsvar med en forpliktet homofil eller lesbisk identitet, vises dette også gjennom kroppene.

Troiden hevder at konstruksjonen av en homofil eller lesbisk identitet en prosess som varer hele livet. Selv om man har en forpliktende identitet overfor seg selv og overfor andre, vil den hele tiden være i endring:

“Homosexuals span a continuum from low to high levels of commitment on both internal and external dimensions, which may vary across time and place. Thus commitment is always somewhat inconsistent, strengthened, or weakened at various points and contexts by personal, social or professional factors” (1989:68).

Det Troiden sier her er at tid, rom og kontekst er viktig for hvor forpliktet man føler seg til sin homofile eller lesbiske identitet. Man kan ha en forpliktet identitet i større eller mindre grad i en eller flere kontekster, tider eller steder. I følge denne modellen er homofil eller lesbisk identitet alltid veid i forhold noe, og ikke som en ”naturlig” identitet. Spørsmålet er om det finnes en femte fase i konstruksjonen av en homofil eller lesbisk identitet som strekker seg utover det Troiden kaller forpliktelse?

9.1.5 En femte fase? Kroppsliggjort homofil eller lesbisk identitet?

I fase to ser vi at den heterofile identiteten, frem mot det stadiet hvor man får en forvirring omkring egen identitet, blir sett på som naturlig. Man kan føle seg annerledes (jf. den første fasen), men det knyttes ikke på det tidspunktet til seksualitet. Den heterofile identiteten blir kroppsliggjort gjennom kjønnsrollemønsteret uten at det blir satt spørsmålstegn ved hvorfor. Frem mot oppdagelsen av homoseksuelle følelser, blir ikke seksualitet eller identitet problematisert. Den heterofile identiteten, om man kan snakke om det, eksisterer gjennom heteronormativiteten som ideologi. Den er den eneste ”riktige”, ”naturlige” seksualiteten, og inngår helt ”naturlig” i identiteter. Denne kroppsliggjorte heteroseksuelle identiteten er konstituert romlig uten at vi tenker over det. På grunn av dette er oppdagelsen av en annen seksualitet eller identitet vanskelig, og for noen oppstår det en identitetskrise.

Gjennom Troidens modell med de fire fasene når ikke den homofile eller lesbiske identiteten fasen hvor den er kroppsliggjort eller ”naturlig”. Den blir bare en forpliktelse som man i større eller mindre grad følger, ut fra hvilken tid, hvor man er og hvilken kontekst man befinner seg i. Spørsmålet er imidlertid om en homofil eller lesbisk identitet kan bli kroppsliggjort og ”naturlig”.

Kapittel åtte har vist hvordan homofile og lesbiske lever livet sitt i byen. Dette kapittelet viser hvordan det finnes rom hvor man kan være seg selv uten at man risikerer å bli møtt med

fordømmelse eller kritikk fra det heteronormative. Disse rommene er private rom, eller rom hvor det homoseksuelle blir sett på som normen (utesteder, klubber, kafeer, foreninger etc.). I disse rommene kan man si at det eksisterer en "homonormativitet" (jf.kap.8.4), selv om denne ikke kan sees uavhengig av heteronormativiteten. Dette er også det som Valentine (1993b) kaller "*pockets of gay time/space*". I enkelt rom kan man være seg selv, mens i andre tilpasser man/endrer sin identitet (jf. også konstruksjon av kropp som "privat location" eller public location", kap.3.3.2). Dette viser hvor viktig rom er i konstruksjonen av en identitet. Rommets ideologi bestemmer hvilke identiteter som kan kroppsliggjøres eller internaliseres, og som kan gjøres "naturlig" (jf. Cresswell, 1996), og også hvilke identiteter som hele tiden må forhandle om godkjennelse. I et heteronormativt samfunn kan nok ikke en homofil eller lesbisk identitet forstås som kroppsliggjort eller naturlig på samme måte som en heterofil. I private og "homonormative" rom kan den kanskje det, men med en gang man trer ut av disse rommene justeres identiteten i henhold til det heteronormative landskapet (jf.kap.7 og 8). Dermed bestemmer roms og steders identitet i stor grad hva som er mulig og ikke mulig på et sted.

9.2 Konstruksjon av steders identitet

Menneskers identitet er romlig forankret ved at vi bruker rom i konstruksjonen av identitet (jf. "*pockets of gay time/space*"). Dette skjer blant annet ved at vi lager grenser mellom "oss" og "de andre", grenser mellom hvem som passer inn og hvem som ikke passer inn i det aktuelle rommet. Steders identitet er tilsvarende forankret i sosial praksis og sosiale representasjoner, og dermed også i menneskers identitet. Og på samme måte som menneskers identitet, er steders identitet også i stadig endring, nettopp fordi de er forankret i praksiser og representasjoner (Halfacree, 1993, 2002, 2006, Berg og Dale, 2004). Steder har også flere identiteter (Holloway & Hubbard, 2001) og disse identitetene "sitter" i representasjonene og mytene om stedene (Berge og Dale, 2004). Dette ser vi tydelig når bygd og by blir representert på så mange, og noen ganger motstridende, måter. Myter om steder, hvor riktige eller uriktige de er, blir brukt som virkeligheter av bærerne og har dermed virkelige konsekvenser for hvordan stedene blir brukt (jf.kap.6).

9.2.1 Myter om bygda og byen

I kapittel seks har det kommet frem ulike representasjoner av bygd og by. Mange av disse representasjonene er hegemoniske og innskrevet i oss, det er slik "alle" forstår bygd og by. Disse representasjonene er det Cloke kaller "*handed-down precepts*" (2003:1) som står sterkt i folks bevissthet. De kan også kalles myter. Myten om den idylliske bygda står sterkt også blant mine informanter (jf.kap.6). I denne myten er det "Mr. Average" som blir sett på som å høre til i bygda (Philo, 1992, jf.kap.3). Gjennom denne forestillingen av bygd, blir alle "andre" som ikke er "Mr. Average" sett på som å ikke høre til i bygda. De blir sett på som å ikke passe inn, og som "out of place". Dermed ekskluderer også informantene seg selv fra bygda gjennom disse hegemoniske representasjonene (jf.kap.6).

I kontrast til den idylliske bygda har mine informanter andre representasjoner, som går direkte på det å ha en homofil eller lesbisk identitet. Her blir bygda representert som ensom, uten andre homofile eller lesbiske og uten et slikt fellesskap. Det finnes ingen netteværk, man vet ikke hva folk synes, eller om man blir godtatt, etc. (jf.kap.6.7). Alle som visste at de var homofil eller lesbisk på bygda, hadde en sterk følelse av å være "out of place" (jf.kap.5 og 7). Disse flyttet også pga. sin legning og for å kunne konstruere sin egen identitet fri fra det normative landskapet og fri fra familie og venner (jf.kap.5 og 8). Å flytte handler i stor grad om hvem man vil bli eller ikke bli, hvem man er lik eller ikke lik, om man er "in place" eller "out of place" og hva man vil unngå eller oppnå (jf. kap.8, Fosso, 2004). De som ikke visste om sin legning da de bodde på bygda, flyttet pga. ønske om utdanning (jf.kap.8).

Informantene har alle flyttet fra bygda til byen. Dette er også en metodisk implikasjon, ved at utgangspunktet for denne studien er homofile og lesbiske som har flyttet til Oslo. Samtidig er det antydnet at mange homofile og lesbiske flytter fra bygda til byen (jf.kap.2 og 8). Disse flyttepraksisene, forstått gjennom Halfacrees romlige triade (jf.kap.3.1.1), er med på å konstruere det rurale rommet, bygda, og bygdas identitet. Gjennom praksisene sine, at de flytter til byen, og gjennom representasjonene, at bygda blir representert som å tilhøre det heterofile, reproduseres det rurale rom og også myten om at bygda ikke er et sted for homofile og lesbiske. Med andre ord reproduserer og konstituerer informantene bygdas identitet som å tilhøre "Mr. Average". Gjennom forståelsen av bygd og by som dikotomier, konstrueres

byens identitet som det motsatte. Byen blir forstått som mangfoldig, åpen, frihet etc., og som et sted hvor det er rom for homofile og lesbiske.

På samme tid som bygdas identitet, gjennom informantenes representasjoner og praksiser, blir rekonstituert som et sted hvor det ikke er rom for homofile og lesbiske, har denne oppgavens analyser identifisert andre og alternative forståelser av bygda og av byen.

9.2.2 Den hybride bygda og byen

Representasjonene i kapittel seks viser hovedsakelig bygd og by som to atskilte kategorier. Det som tilhører kategorien by, tilhører ikke kategorien bygd og omvendt. Samtidig kom det også frem representasjoner hvor kategoriene bygd og by flyter over i hverandre, og hvor man finner ”bygda i byen” (jf.fig.6.2). Gjennom informantenes praksiser (jf.kap.7 og 8) forsterkes ytterligere bildet av den hybride bygda og byen.

I kapittel syv har vi sett at det går an å bo som homofil eller lesbisk på bygda og man kan også bo der som et samboende par. Dette viser at bygda ikke kun er ensartet og med rom for ”Mr. Average”, men at også bygda kan være mangfoldig og har plass til forskjellige mennesker og identiteter. Den hegemoniske representasjonen av bygd som med fellesskap blir også utfordret ved at det er bygda som blir representert som uten fellesskap av mine informanter. Miljøet i byen er hvor de finner dette fellesskapet, og det blir også betegnet som ”bygda i byen”. Dette miljøet har i seg alle de positive sidene den idylliske bygda; samhold, fellesskap, inkludering og at man blir tatt vare på. Samtidig har det også i seg de negative; oversiktighet, sladder og eksklusjon. Også myten om byen som tolerant og fri blir utfordret ved at det er her informantene opplever blir ropt etter og tilsnakket. Det er i byen de har opplevd direkte trakassering og ikke i den ”intolerante” bygda.

"Byen i bygda"	"Bygda i byen"
Ensomt	Sosial omsorg
Uten fellesskap	Fellesskap
Utrygt	Trygt
	Oversiktlig
	Sladder
Mangfold	Konformitet
	Trangt

Figur 9.1: "Byen i bygda" og "Bygda i byen"

Gjennom det levde liv, praksisene, utfordres altså de "bildene" vi har av bygd og by. Praksisene gir alternativer til mytene og det åpnes opp for nye representasjoner av bygd og by. I stedet for dikotomier som står mot hverandre, finnes det hybrider, det finnes nyanser. Det som før ble sett på som å tilhøre bygda, tilhører nå både bygda og byen, og vise versa. Dette kommer ikke frem i de hegemoniske representasjonene, eller mytene om bygda, da disse ofte er svært hardføre og uavhengige av hva som faktisk finner sted i praksis (Holloway & Hubbard, 2001). Over tid kan hverdagspraksisene, for eksempel at man lever som et homofilt eller lesbisk samboende par (jf.kap.7.5), være med på å endre representasjonene og også bygdas identitet (jf. Halfacree romlige triade).

9.3 "Bygdehomo" og "byhomo"?

Som vi har sett er det å skape seg en homofil eller lesbisk identitet på bygda vanskelig. Men når et fellesskap er ikke-eksisterende og det kanskje ikke finnes andre lesbiske eller homofile der hvor man bor, kan man da snakke om en homofil eller lesbisk identitet? Informantene mine som identifiserte seg som homofile eller lesbiske allerede på bygda, følte ensomhet og et savn etter å treffe andre i samme situasjon for å få bekreftelse på seg selv og sin identitet. De brukte media for å finne rollemodeller og for å få informasjon om det å være homofil eller lesbisk. Felles for dem er at alle har flyttet til byen og konstruert en homofil eller lesbisk identitet der. For noen av dem var det at de identifisert seg som homofil eller lesbisk en grunn til å flytte, for andre åpnet flyttingen opp for muligheten for denne identiteten.

Den identiteten som er konstruert i byen har andre rammer og normative landskap enn den som er konstruert i bygda. Kramer (1995) viser i sin studie av homofile menn på landsbygda i USA at homofile som bare har bodd på bygda forholder seg annerledes til for eksempel homofobi enn homofile som har bodd i byen. Dette er fordi disse har konstruert sin homofile identitet i bygda, i forhold til byggerommet og bygdas identitet og dermed forholder seg annerledes til normene i bygda enn en som har konstruert sin identitet i byen. De homofile mennene som kun hadde bodd og konstruert sin identitet i bygda, forsvarte homofobi og mente at man måtte tilpasse seg bygda og ikke stikke seg ut ved for eksempel å ha en feminin fremtoning. Dette viser hvor viktig rom og normer er for konstruksjon av identitet.

Som vi har sett av kapittel syv og åtte er også hverdagslivet som homofil eller lesbisk annerledes i bygda enn i byen. På bygda treffer man kanskje ikke andre homofile eller lesbiske og man toner ned eller skjuler det faktum at man er homofil eller lesbisk. Spørsmålet er om det da er mulig å flytte tilbake som homofil eller lesbisk, etter å ha konstruert sin identitet i byen?

Villa (2002) intervjuet tilbakeflyttere i sin studie av "Livsfasebygda". Hun avdekker at de ikke helt finner sin plass når de flytter tilbake. De savner det tilbudet og mulighetene byen hadde, men samtidig kjenner de også at de har flyttet tilbake til et annet normativt landskap enn det som de har blitt vant til i byen. En av informantene hennes forteller at hun har klær i skapet som hun ikke kan bruke, for det er ingen andre på bygda som bruker sånne klær. Hun vil altså ikke bryte med normene og risikere å bli sett på som "out of place", men begrenser seg og kontrollerer seg selv i forhold normene (Villa, 2002). Som tilbakeflytter (eller tilflytter) må man altså tilpasse seg det normative landskapet som eksisterer i bygda og man kan ikke bare uten videre "ta med" det man liker fra byen uten å risikere motstand. Dette er noe som gjelder alle som flytter tilbake til bygda, men kanskje spesielt om man er homofil eller lesbisk.

Som vi har sett i kapittel 7.5 går det an å bo på bygda som lesbisk og samboer, men at det er en forhandlingsprosess hvor man finner ut hva som er greit eller ikke. Informanten jeg har intervjuet var innflytter i den bygda, og hadde ikke bånd til familie eller venner der fra før. Men en annen av informantene mine var tilbakeflytter i bygda si en periode og hun opplevde ikke noen problemer knyttet til det (jf.kap.7.5). Samtidig sier hun;

”Jeg føler at den tilknytningen til bygda, det livet der, er veldig sterkt i meg. Sånn som nå, det gjorde meg ingenting å flytte hjem til foreldrene og liksom være ett år på bygda etter å ha bodd i byen i tre år. Sånn sett tror jeg ikke at jeg er så veldig urban. Liksom ikke avhengig av å måtte gå ut på byen eller på diskotek, kafeer og kino og sånn. Heller ikke nødvendig å ha så veldig masse folk rundt meg. Så jeg trives godt på bygda liksom og ha det litt stille og rolige. Så sånn sett tror jeg at jeg kan passe inn og bosette meg der.” A.

Denne informanten er den eneste av informantene mine som vil flytte tilbake til bygda og som har et uttrykt ønske om det. Men for henne innebærer også det å flytte tilbake en ”A-4-hetero”-livsstil, som hun uttrykker det (jf.kap.7.6). Bygda står så sterkt i identiteten hennes at hun vil tilbake dit. Hun er villig til å forhandle frem et liv på bygda som lesbisk, men hvor hun vektlegger andre sider av identiteten sin for å kunne passe inn i det normative landskapet.

Dette er også slik alle forhandler sin identitet i forhold til steder og de forskjellige forventningene som eksisterer der. Ulike deler av ens identitet aktiveres i ulike rom. For homofile og lesbiske er det spesielt at de lever i et heterofilt samfunn og at de i likhet med andre minoritetsgrupper i større grad risikerer å være ”out of place” enn det majoriteten gjør.

9.4 Oppsummering

Konstruksjonen av en homofil eller lesbisk identitet er noe annet enn konstruksjonen av en heterofil identitet. Dette kapitlet har tatt for seg fire ulike faser som er identifisert i denne identitetskonstruksjonen. Disse er *sensitivering*, *identitetsforvirring*, *godtatt homofil eller lesbisk identitet* og til sist *forpliktende homofil eller lesbisk identitet*. De to første fasene har for mange funnet sted i bygda, selv om noen av dem ikke har erkjent at de var homofil eller lesbisk her. Den tredje fasen, godtatt identitet, krever gode rollemodeller og et fellesskap. Dette har ikke informantene funnet i bygda, men først da de har flyttet til byen. Dermed gjør bygda det vanskelig å skape en homofil eller lesbisk identitet. Den forpliktende identiteten har blitt konstruert utelukkende i byen for mine informanter. I tillegg til de fire fasene Troiden har i sin modell, har jeg stilt spørsmål om det finnes en femte fase, *en kroppsliggjort homofil eller lesbisk identitet*. Om det finnes en slik fase, er nok denne knyttet til det private rom, eller rom hvor det råder ”homonormativitet”, heller enn til byggerommet eller byrommet.

Flytting er for noen en bevisst del av identitetskonstruksjonen, mens for andre muliggjør flyttingen denne identitetskonstruksjonen. Samtidig er flytting sammen med representasjonene med på å opprettholde bygdas identitet som et sted hvor det ikke er rom for homofile eller lesbiske. Denne bygdeidentiteten utfordres av andre og nyanserende representasjoner og praksiser i bygda. Også byens identitet utfordres gjennom informantenes historier og praksiser. Gjennom praksisene finner vi representasjoner av den hybride bygda og byen, hvor de to kategoriene går i hverandre.

Når homofile og lesbiske flytter fra bygda til byen for å skape seg en identitet der, og som de har få muligheter for å skape på bygda, konstruerer de også en identitet som er vanskelig å ta tilbake til bygda. Den må reforhandles og skapes på nytt i samspill med det normative landskapet som eksisterer. Samtidig er også dette landskapet i konstant endring, gjennom representasjonene og praksisene, det levde liv.

Kapittel 10: Oppsummering og avrunding

Temaet for denne masteroppgaven har vært rom og identitet. Den har tittelen: *”Med skeivt blick på bygd og by. Hvordan unge homofile og lesbiske forstår seg selv i forhold til bygda og byen”*. Teoretisk har det vært viktig å få en forståelse av rom og identitet, og hvordan disse henger sammen. Forståelsen av rom tar utgangspunkt i Halfacrees romlige triade. Her blir rom forstått som produsert mellom det materielle, de formelle representasjonene og det levde hverdagslivet. I denne forståelsen ligger det også et maktspekt. Påvirkninger av hvilke representasjoner og praksiser som er ”riktige” og hvordan rommet skal forstås, er med på å bestemme hvem som hører til (”in place”) og hvem som ikke hører til (”out of place”). Dette danner normative landskap. Representasjoner og det levde liv, praksiser, blir også forstått som viktige for hvordan menneskers identitet og steders identitet konstrueres. Metodisk trengte jeg dermed å få tak i informantenes representasjoner og praksiser, og intervju har vært hovedmetoden i dette prosjektet. De teoretiske og analytiske verktøyene presentert i kapittel tre og fire har dannet bakgrunn for analysen min.

Gjennom kapittel fem ble vi kjent med historiene til informantene jeg valgte å kalle Ane, Siri og Trond. Dette kapittelet viste i større grad helhetlige historier og livsløp, som ikke kom frem i de senere analysekapitlene. Historiene handlet om oppvekst i bygda, flytting og livet i byen. Bygda ble i stor grad opplevd som et normativt landskap med begrensninger når det gjaldt muligheten for å konstruere en homofil eller lesbisk identitet. Ane og Siri flyttet fra bygda for å kunne konstruere en identitet uavhengig av den konteksten familie og venner skapte, mens Trond flyttet fordi han måtte. Felles for dem var at de flyttet til et sted de ikke kjente til på forhånd, et ”blankt landskap”, og hvor det heller ikke fantes forventninger til dem på samme måte som i bygda. Dette stedet ble en mellomstasjon før de flyttet til byen, hvor de følte de hadde frihet til å være ”seg selv” og konstruere en identitet uavhengig av bygda. Byen ble opplevd som et normativt landskap med eksisterende muligheter og rom for å leve ut en homofile eller lesbiske identitet.

Representasjonene informantene hadde av bygd og by handlet i stor grad om de hegemoniske og ”commonsense” representasjonene vi finner i norsk og utenlandsk forskning. Representasjonene av bygd og by ble satt mot hverandre som dikotomier. Når bygd ble forstått som idyllisk, trygg og ren, ble by i motsetning forstått som upersonlig og farlig.

Bygda ble også representert som gjennomsliktig, med sterk sosial kontroll, med likhet som ideal og som kjedelig. Byen ble da representert som anonym, mangfoldig og med muligheter. I forhold til det å ha en homofil eller lesbisk identitet var det bygda som ble representert som ensom, uten fellesskap og rollemodeller. Da ble byen i motsetning representert som fellesskap, "community", trygghet og som inkluderende. Noe som var i sterk kontrast til de hegemoniske representasjonene av bygd og by. Samtidig sto de hegemoniske forståelsene av bygd og by så sterkt i informantenes bevissthet og tenkemåter, at disse ble brukt for å forstå miljøet og fellesskapet i byen som "bygda i byen". "Bygda i byen" kan sees som en hybrid kategori som viser at bygd og by ikke er så klart avgrensede kategorier som dikotomiene antyder.

Representasjoner er viktige fordi de er måter å ordne virkeligheten på. I mange av representasjonene satte informantene mine seg "out of place" og gjennom disse ekskluderte de seg også fra det rommet som ble representert. Gjennom hegemoniske representasjoner, som for eksempel av bygda som et sted for det heteroseksuelle familieliv, ekskluderte de sin egen identitet som homofil eller lesbisk fra bygda.

Beretningene om livet i bygda, fortalt av mine informanter, bar preg av usikkerhet omkring hvordan lokalsamfunnet ville reagere på dem som homofile eller lesbiske. Normene om hva som er tillatt eller ikke på steder blir ikke bare tydelig gjennom overskridelser av normer, men er også internalisert i oss og kroppsliggjort. Vi vet som regel hva som er på sin plass og hva som ikke er det. Derfor ble det også vanskelig for informantene når de selv opplevde sin egen identitet som "out of place" på bygda. Frykten for å bli sett på som å ikke passe inn gjorde at informantene skjulte legningen sin på bygda, blant annet ved å legge om kroppsspråk og fremtoning, og ved å beholde sin heterofile identitet på bygda. Samtidig ble det vist at det er mulig å leve som homofil eller lesbisk på bygda og at dette ble forhandlet frem gjennom hverdagslivets praksiser.

Byen, sammen med det som ble kalt det "blanke landskapet", gav informantene muligheten til å leve ut sin homofile eller lesbiske identitet i praksis. I byen fantes det et annet normativt landskap som gav rom for å tenke i andre baner. Å flytte innebar for mange av informantene en overskridelse av de mentale grensene de hadde for seg selv. Livet i byen handlet i stor grad om å konstruere en homofil eller lesbisk identitet i et fellesskap. Men også i byen fantes det

begrensninger gjennom normer og regler. I det offentlige rom opplevde informantene blikk og tilrop, og innad i miljøet et konformitetspress og forventninger til hvordan de skulle være. Miljøene ble, som tidligere vist, også sammenlignet med bygder. Forskjellen mellom bygda og miljøene i byen var at man i byen kunne finne nye miljøer og at man ikke risikerte utstøtelse på samme måte som på bygda. I byen kan man skifte miljø og ofte har man flere forskjellige miljøer man ferdes i som er atskilte fra hverandre.

Identitet og sted henger sammen ved at de konstrueres gjennom representasjoner og praksiser. Kapittel ni tok for seg konstruksjonen av en homofil eller lesbisk identitet og konstruksjon av bygdas identitet. Fire stadier ble foreslått i konstruksjonen av en homofil eller lesbiske identitet. Disse ble kalt *sensitivisering*, *identitetsforvirring*, *godtatt homofil eller lesbisk identitet* og *forpliktende homofil eller lesbisk identitet*. I tillegg satte jeg spørsmålsteget ved om det kunne identifiseres en femte fase, som jeg kalte *kroppsliggjort homofil eller lesbisk identitet*. En slik identitet fordrer et rom hvor homofil eller lesbisk identitet er godtatt som ”normalt” eller ”naturlig”, det jeg har kalt et ”homonormativt” rom.

Analysen viser at konstruksjon av en homofil eller lesbisk identitet er vanskelig i bygda fordi det ikke finnes et fellesskap eller gode rollemodeller. Det var først i byen informantene fant dette, og hvor de kunne konstruere en godtatt eller forpliktende lesbisk eller homofil identitet. Gjennom praksisen å flytte til byen for å konstruere sin egen identitet, har også informantene konstituert bygdas identitet som å være et sted hvor det ikke er plass til homofile og lesbiske, slik den også ble kjent gjennom representasjonene. Samtidig ble bygdeidentiteten utfordret av andre og nyanserende representasjoner og praksiser i bygda. Byens identitet ble også utfordret gjennom informantenes historier og praksiser. Gjennom representasjonene og praksisene kom det frem representasjoner av den hybride bygda og byen, hvor de to kategoriene gikk i hverandre.

Identiteten som ble konstruert i byen, og som homofile og lesbiske har få muligheter for å skape på bygda, er en identitet som kan være vanskelig å ta tilbake til bygda. Den må reforhandles og skapes på nytt i samspill med det normative landskapet som eksisterer. Samtidig er også dette landskapet i konstant endring, gjennom representasjonene og praksisene, det levde liv.

Å analysere identitet og rom forstått gjennom representasjoner og praksiser åpnet opp for forståelsen av ”bygda i byen”. Den hybride kategorien er først og fremst en mental kategori, en måte å tenke om bygd og by. Samtidig springer forståelsen av bygd og by som mentale kategorier ut fra faktiske, materielle steder. Derfor har også Halfacrees forståelse av rom noe for seg, selv om materialitet, forstått slik teorien foreslår, ikke er direkte problematisert i denne oppgaven.

Interesse for temaet, og et ønske om kunnskap omkring forholdet mellom en homofil eller lesbiske identitet og bygd, har vært drivkraften for dette prosjektet. Underveis i prosjektet har jeg ofte fått høre ”ja, huff, det må være vanskelig å være homo på bygda”. Dette er en antagelse og myte som står sterkt. Gjennom denne oppgaven har jeg nyansert dette bildet. Det kan være vanskelig, spesielt når man vokser opp og trenger rollemodeller og noen å identifisere seg med. Fasene i identifiseringsprosessen er viktige. Bygda er for homofile og lesbiske, som andre, en ”livsfasebygd” (Villa, 2002). Det er kanskje først når man har fått seg en utdanning og en partner at det kan være aktuelt å flytte tilbake. Og da har det vist seg at det faktisk er mulig å flytte tilbake. Man *kan* bo på bygda som homofil eller lesbisk og dette forhandles frem gjennom hverdagslivets praksiser.

Det er aspekter som ikke er tatt opp i denne oppgaven som kunne ha vært interessante. Er det en forskjell på homofile menn og lesbiske kvinner i forhold til problemstillingen? Finnes det et flyttemønster? Finnes det et tilbakeflyttemønster? Da jeg jobbet med prosjektet savnet jeg generelt forskning innenfor norsk geografitradisjon mot dette temaet. Forskningen per dags dato kan sies å være mangelfull.

Til sist vil jeg uttrykke en oppfordring alle mine informanter kom med: Skolene må få bedre kompetanse på hva det vil si å være homofil eller lesbisk. Skolene, som resten av samfunnet, opererer med en antagelse om at alle er heterofile. Som vi vet er jo ikke dette tilfellet. Ungdommer som vokser opp og er usikre på sin identitet, trenger en bekreftelse på at det de føler er riktig. At de er vanlige ungdommer. Og denne bekreftelsen trenger de både i bygda og i byen.

Litteraturliste

Bell, David, (2003) "Homosexuals in the heartland; male same-sex desire in the rural United States" i: *Country Vision*. Ed. Cloke, P., s.178-194 (Pearson Education Limited, Essex, UK)

Berg, N. G. og B. Dale, (2004) "Sted – begreper og teorier" i: *Mennesker, steder og regional endringer*. Red. Berg, Dale, Lysgård og Løfgren. s. 39-60 (Tapir Akademisk Forlag, Trondheim)

Berg, N. G. og H. K. Lysgård,(2004) "Ruralitet og urbanitet – bygd og by" i: *Mennesker, steder og regional endringer*. Red. Berg, Dale, Lysgård og Løfgren. s. 61-76 (Tapir Akademisk Forlag, Trondheim)

Bjaarstad, Siri (2003) *Osloungdommers forestillinger om bygda. En studie av unges stedsforståelser, tilhørighet og identitet*. Hovedoppgave i samfunnsgeografi, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.

Bourdieu, Pierre (1996) *Symbolsk makt. Artikler i utvalg*. Oversatt av Annick Prieur (Pax Forlag A/S, Oslo)

Bunce, Michael (2003) "Reproducing rural idylls." i: *Country Vision*. Ed. Cloke, P. s. 14-30 (Pearson Education Limited, Essex, UK)

Cloke, Paul (1997) "Poor Country. Marginalisation, poverty and rurality" i: *Contested Countryside Cultures. Otherness, countryside and rurality*. Ed. Cloke, P. & Little, J. s. 252-271 (Routledge, London and New York)

Cloke, Paul, Little, Jo (1997) "Introduction: Other Countrysides?" i: *Contested Countryside Cultures. Otherness, countryside and rurality*. Ed. Cloke, P. & Little, J. s. 1-18 (Routledge, London and New York)

Cloke, Paul (2003) "Knowing ruralities." i: *Country Vision*. Ed. Cloke, P. s. 1-13 (Pearson Education Limited, Essex, UK)

Cloke, Paul (2006a) "Conceptualizing rurality" i: *Handbook of rural studies*. Ed. Cloke, P., Marsden, T. & Mooney, P. s. 18-28 (SAGE Publications, London, Thousand Oaks, New Dehli)

Cloke, Paul (2006b) "Rurality and otherness" i: *Handbook of rural studies*. Ed. Cloke, P., Marsden, T. & Mooney, P. s. 447-456 (SAGE Publications, London, Thousand Oaks, New Dehli)

Cresswell, Tim (1996) *In place/out of place: geography, ideology and transgression* (University of Minnesota Press, Minnesota)

Cresswell, Tim (2004) *Place: A short introduction* (Blackwell Publishing, UK)

Dalen, Monica (2004) *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. (Universitetsforlaget, Oslo)

Duncan, Nancy, ed. (1996) "Renegotiating gender and sexuality in public and private spaces" i: *BodySpace*. red. Duncan, s127-145 (Routledge, London and New York)

Elder Jr., Glen H., Shanahan, Michael J. (1997) "Oppvekst, sosial endring og handlingsevne. Et livsløpsperspektiv" i: *Livsløp. Oppvekst, generasjon og sosial endring*, red. Frøsnes, I., Heggen, K., Myklebust, J. O., s:19-45 (Universitetsforlaget, Oslo)

Fosso, Eli Janette (1997) *Industristeders arbeidstilbud og generasjoners forhold til utdanning, arbeid og sted – eksempelet Årdal*. Doktorgradsavhandling ved Institutt for geografi, Universitetet i Bergen. Bergen.

Fosso, Eli Janette (2003) "Understanding Young People`s Migration Practices – the Significans of Social Spatialisation and Identity Production". Fra *Geografi i Bergen* nr.257-2003.

Fosso, Eli J. (2004) ”Unge flytting – et spørsmål om identitet og myter om marginale og sentrale steder?” i: *Mennesker, steder og regional endringer*. Red. Berg, Dale, Lysgård og Løfgren. s. 119-135 (Tapir Akademisk Forlag, Trondheim)

Giele, Janet Z., Elder Jr., Glen H. (1998) *Methods of Life Course Research. Qualitative and Quantitative Approaches*. (Sage Publications Inc., Thousand Oaks, London, New Dehli)

Halfacree, Keith H. (1993) “Locality and Social Representation: Space, Discourse and Alternative Definitions of the Rural” i: *Journal of Rural Studies nr.9 – 1993*

Halfacree, Keith H., (2002) “Rural space, rural places, and the practices of migration.” *Paper presented at the People – Place network meeting, University of Trondheim, Norway 10. September 2002*

Halfacree, Keith H., (2006) “Rural space: constructing a threefold architecture” *Handbook of rural studies*. Ed. Cloke, P., Marsden, T. & Mooney, P. s. 44-62 (Sage Publications, London, Thousand Oaks, New Dehli)

Hay, Iain (2000) *Qualitative Research Methods in Human Geography* (Oxford University Press, Australia)

Hegna, Kristinn, Kristiansen, Hans W., Moseng, Bera U. (1999) *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn* (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA rapport 1/1999, Oslo)

Holloway, Lewis, Hubbard, Phil, (2001) *People and place. The extraordinary geographies of everyday life*. (Pearson Education Limited, England)

Hylland Eriksen, T. (red), (1997) *Flerkulturell forståelse* (Tano Aschehoug)

Jørgensen, Stig H. (2004) ”Har helse en geografisk forankring? Om sted og helse” i: *Mennesker, steder og regional endringer*. Red. Berg, Dale, Lysgård og Løfgren. s.200-216 (Tapir Akademisk Forlag, Trondheim)

Kramer, Jerry Lee (1995) "Bachelor Farmers and Spinsters: Gay and Lesbian Identities and Communities in Rural North Dakota" i: *Mapping desire. Geographies of sexualities*. Ed. Bell, D. & Valentine, G. s.200-213 (Routledge, London, New York)

Larsen, Camilla Jordheim (2003) *Skeive identiteter og homofile erfaringer. Et nytt seksuelt landskap*. Hovedoppgave i samfunnsgeografi, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.

Little, Jo (2002) *Gender and Rural Geography. Identity, Sexuality and Power in the Countryside*. (Pearson Education Limited, England)

Löfgren, Anders (1993) "Identitet og migration – Om rum för homosexuella kvinnor og mäns identitetsprosjekt" (Universitetet i Trondheim) Upublisert?

Mortensen, Ellen (2001) "Å leve som seksuell flyktning i sitt eget land" i *Samtiden* nr.3, 2001, s. 74-81

Myslik, Wayne D., (1996) "Renegotiating the social/sexual identities of places. Gay communities as safe havens or sites of resistance?" i: *BodySpace*. Red. Duncan, s.156-169 (Routledge, London and New York)

Neumann, Iver B.(2001) *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. (Fagbokforlaget, Bergen)

Philo, Chris (1992) "Neglected Rural Geographies: a Review" i: *Journal of Rural Studies*, vol.8, s.193-207

Rian, Øystein (2001) "Mellom straff og fortielse. Homoseksualitet i Norge fra vikingtiden til 1930-årene" i: *Norsk homoforskning*. Red. Brantsæter, M., Eikvam, T., Kjær, R., Åmås, K.O., s.25-56 (Universtitetsforlaget, Oslo)

Sibley, David (1999) "Creating Geographies of Difference" i: *Human Geography Today*. Ed. Massey, D., Allen, J., Sarre, P. s.115-128 (Polity Press, UK)

Sibley, David, (2006) "Inclusion/exclusion in rural space": *Handbook of rural studies*. Ed. Cloke, P., Marsden, T. & Mooney, P. s. 401-410 (SAGE Publications, London, Thousand Oaks, New Dehli)

Thagaard, Tove (1998) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. (Fagbokforlaget, Bergen)

Thorsen, Hans W. E., Verstad, Berit S., (2004) "Hva er bygd – egentlig?" i: *Mennesker, steder og regional endringer*. Red. Berg, Dale, Lysgård og Løfgren. s.169-188 (Tapir Akademisk Forlag, Trondheim)

Troiden, Richard (1989) "The Formation of Homosexual Identities", i: *Gay and Lesbian Youth*, Ed. Herdt, s.43-73 (Harrington Park Press, New York, London)

Valentine, Gill (1993a) "(Hetero)sexing space: lesbian perceptions and experiences of everyday spaces" i: *Environment and planning d: society and space*. Vol 11, No.4 1993, s.395-413.

Valentine, Gill (1993b) "Negotiating and Managing Multiple Sexual Identities: Lesbian Time-Space Strategies" i: *Transactions of the Institute of British Geographers, New Series*, Vol.18, No. 2 1993. s.237-248

Valentine, Gill (2001) *Social Geographies, Space & Society* (Pearson Education Limited, Essex, UK)

Villa, Mariann (1999) "Bygda – sosial konstruksjon av "trygt og godt" i: *Sosiologi i dag*, årgang 29, nr.4 s.31-52 (Novus, Oslo)

Villa, Mariann (2002) "Livsfasebygda – når sosialt behov endrar seg" i: *Bygdeforskning gjennom 20 år*. Red. Almås, R., Haugen, M.S., Johnsen, J.P., s.227-242 (Tapir Akademisk Forlag, Trondheim)

Wadel, Cato (1991) *Feltarbeid i egen kultur* (Seek A/S, Flekkefjord)

Aase, Tor Halfdan (1997) "Tolkning av kategorier" i: *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitativ data*. Red. Fossåskaret, Fuglestad og Aase. s.143-166
(Universitetsforlaget AS, Oslo)

Nettsteder:

<http://www.llh.no>, LLH (Landsforeningen for Lesbiske og Homofile) sin hjemmeside.

<http://www.homofili.no>, - kunnskap for fagfolk, en informasjonsside for fagfolk om homofili, drevet av informasjonsbyrået Kontekst Kommunikasjon

<http://www.ssb.no>, Statistisk sentralbyrå

Rapporter:

Stortingsmelding nr. 25 (2000-2001)